

BIURO ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI

BIULETYN

NR 5
ROK I

CZERWIEC

WARSZAWA

1950

TREŚĆ NUMERU:

Z zagadnień systemu finansowego	str. 195
ARTYKUŁY — REFERATY — PRZYCZYNKI	
R. Rejs — Rozrachunek gospodarczy jako metoda planowego kierowania przedsiębiorstwami socjalistycznymi	„ 201
Z. Fedak — Grupa 79	„ 205
J. Kujawski — Rozliczanie kosztów robocizny bezpośredniej i świadczeń dla robotników (w kalkulacji wynikowej)	„ 210
Rozliczenie robocizny — A	„ 212
„ — B	„ 223
KOMENTARZE DO ZARZĄDZEŃ I INSTRUKCJI	
Sprawozdawczość finansowa w 1950 r.	„ 230
WYTYCZNE — INFORMACJE — WYJAŚNIENIA BOR	
Charakter materiałów publikowanych w nowym czasopiśmie	„ 234
Wynagrodzenie kasjerów kas zapomogowych	„ 234
Rozbudowa kont głównych	„ 235
Rachunek bilansu zamknięcia w 1949 r. i bilans otwarcia 1950 r.	„ 235
Sumy potrącane pracownikom z tyt. przekroczeń dyscypliny pracy	„ 236
Z DOŚWIADCZEŃ ZAGRANICY	
W. M. Batyriew i W. K. Sitnin — System finansowy i kredytowy ZSRR	„ 236
PRZEGLĄD WYDAWNICTW	
Ustawodawstwo — Przepisy — Rozporządzenia	„ 238

Redakcja Biuletynu zwraca się z apelem do czytelników o aktywną współpracę z czasopiśmie przez nadsyłanie artykułów i innych materiałów z zakresu rachunkowości oraz dzielenie się własnymi doświadczeniami i osiągnięciami w pracy zawodowej.

Ze względów technicznych uprzejmie prosimy o nadsyłanie materiałów zgodnie z przyjętymi zwyczajami, tzn.: 2 egz. jednostronnego maszynopisu z podwójnym odstępem pomiędzy wierszami i marginesem ca. 4 cm. Nadesłanych materiałów nie zwracamy a wykorzystane honorujemy wg ogólnie przyjętych stawek.

Jednocześnie podajemy do wiadomości wszystkich prenumeratorów, że wpłaty z tytułu prenumeraty należy dokonywać obecnie na konto PPK Ruch w PKO Nr I-15808 A NIE 14000 jak dotychczas.

Komunikujemy ponadto że numer poprzedni, z przyczyn niezależnych od Redakcji został rozesłany przez PPK Ruch w dniu 16.VI. a nie — jak było podane — w dniu 12.VI. Obecny numer został rozesłany w dniu 15 lipca.

BIULETYN

BIURA ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI

ROK I

WARSZAWA – CZERWIEC 1950

NR 5

Z zagadnień systemu finansowego

(Uwagi na tle Uchwały Prezydium Rady Ministrów z dn. 17.4.1950)

Uchwała z dnia 17 kwietnia 1950 „W sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych objętych budżetem centralnym“ wnosi zasadnicze zmiany w zakresie podstawowych elementów systemu i organizacji finansowej przedsiębiorstw państwowych. W odróżnieniu od artykułu zamieszczonego w Nr. 4 Biuletynu BOR na temat Uchwały, mającego charakter wstępnego komentarza, artykuł poniżej publikowany omawia i podkreśla w sposób zasadniczy i syntetyczny kierunki rozwojowe (w zakresie systemu organizacji i cen) wytyczone Uchwałą.

I

W strukturze organizacyjnej naszej gospodarki narodowej istnieją — działające jako przedsiębiorstwa — jednostki organizacyjne wykonujące wyłącznie funkcje kierownictwa, koordynacji, kontroli i nadzoru w stosunku do podległych im przedsiębiorstw (np. Centralne Zarządy, Generalne Dyrekcje, Zarządy Central handlowych, Centrale Zaopatrzenia itp.). W rzeczywistości nie mają one charakteru przedsiębiorstw i najszlachetniejsze wydaje się ich organizacyjne włączenie do odpowiednich resortów w charakterze zarządów bądź departamentów branżowych.

Uchwałą Rady Ministrów przygotowuje od strony finansowej przyszłą reformę organizacyjną na tym odcinku, stanowiąc, że tego rodzaju jednostki utrzymywane są z budżetu państwowego. Niemniej liczyć się należy z koniecznością i celowością pozostawienia tego rodzaju jednostkom uprawnień w zakresie gospodarowania scentralizowanymi funduszami podległych im przedsiębiorstw, a w przyszłości — również uprawnień w zakresie redystrybucji części środków obrotowych pomiędzy podległe przedsiębiorstwa, i przeprowadzania scentralizowanych rozliczeń z budżetem państwowym. W związku z tym, jednostki te winny być uważane za jednostki administracyjne, wyposażone w uprawnienia rozrachunku gospodarczego.

Zasada pokrywania z budżetu państwowego kosztów utrzymania jednostek administracji gospodarczej dotyczy jednak tylko jednostek

centralnych. W tych wszystkich wypadkach, w których struktura organizacyjna danego działu gospodarki narodowej będzie wieloszczelowa, gdzie np. prócz Centralnych Zarządów utworzone będą Zjednoczenia podporządkowane CZ i kierujące podległymi przedsiębiorstwami — będą one utrzymywane z narzutu na koszty własne tych przedsiębiorstw a nie z budżetu państwowego.

Z budżetu państwowego prócz tego rodzaju jednostek, utrzymywane będą również centralne laboratoria i biura konstrukcyjne, jeżeli charakter ich działalności uzasadnia uniezależnienie ich wydatków od dochodów pochodzących ze świadczenia usług. Będzie to miało miejsce tylko wówczas, gdy laboratoria takie i biura konstrukcyjne wykonują prace o charakterze ogólnym, które nie mogą wskutek tego być przedmiotem świadczenia na rzecz konkretnego przedsiębiorstwa. Przejęcie kosztów utrzymania tych jednostek przez budżet państwowy nie uchyla odpłatności ich świadczeń na rzecz zlecających — a ma na celu właśnie umożliwienie im wykonywania prac o charakterze ogólnym.

Budżet przejmuje również finansowanie wydatków nieczynnych jednostek gospodarczych związanych z ich zabezpieczeniem i konserwacją, jednakże w tych wypadkach, w których wydatki te nie mogą być pokryte ze źródeł pozabudżetowych — co z reguły będzie miało miejsce, gdy tego rodzaju jednostka nie jest połączona organizacyjnie z innym przedsiębiorstwem.

We wszystkich powyższych wypadkach przejęcia przez budżet kosztów utrzymania tego rodzaju jednostek — również ich dochody podlegają włączeniu do budżetu. Od tej zasady dopuszczalne są wyjątki polegające na tym, że zamiast włączania dochodów tych do budżetu — mogą one być uznane za pozabudżetowe środki specjalne z tym skutkiem, że podlegają wówczas wpłacie do banku na specjalny rachunek, skąd mogą być wydatkowane jedynie na podstawie zatwierdzonego preliminarza budżetowego. Tym samym uskutecznianie przez jednostki budżetowe jakichkolwiek wydatków w inny sposób niż z budżetu państwowego lub z rachunku pozabudżetowych środków specjalnych w banku, jest niedopuszczalne — przez co osiąga się pełną kontrolę ich gospodarki.

Szereg jednostek budżetowych posiada zakłady lub gospodarstwa pomocnicze. Są nimi np. warsztaty remontowe, pracownie szkolne, gospodarstwa rolne, domy mieszkalne itp. Zakłady te względnie gospodarstwa mają pewne wpływy pieniężne, z których w całości lub w części pokrywają swe wydatki. Uchwała stanowi, że tego rodzaju zakłady pomocnicze — oczywiście, jeżeli ich rozmiary względnie stopień rozwoju gospodarczego na to zezwala — mogą być zorganizowane na zasadzie rozrachunku gospodarczego, tzn. działać tak jak samodzielne przedsiębiorstwa. W pozostałych wypadkach ich dochody winny być uznane za pozabudżetowe środki specjalne i wydatkowane w takim samym trybie jak dochody jednostek budżetowych.

II

Uchwała wprowadza również pojęcie przedsiębiorstw budżetowych. W przeciwieństwie do przedsiębiorstw na rozrachunku gospodarczym — przedsiębiorstwa budżetowe wpłacają wszystkie swe dochody do budżetu państwowego i otrzymują z budżetu pokrycie wszystkich swych wydatków. Celowość objęcia budżetem państwowym dochodów i wydatków brutto przedsiębiorstw zachodzi wówczas, gdy charakter ich działalności uzasadnia uniezależnienie ich wydatków od dochodów.

Poza tym przepisy uchwały odnoszą się głównie do przedsiębiorstw na rozrachunku gospodarczym.

III

Uchwała rozwija merytorycznie pojęcie rozrachunku gospodarczego ustalając wynikające z niego uprawnienia i obowiązki. Są nimi upraw-

nienia do korzystania — w wykonaniu zadań wynikających z planów gospodarczych — z pełnej operatywnej samodzielności, zawierania w wykonaniu tych zadań umów z innymi przedsiębiorstwami i organizacjami, obowiązek prowadzenia pełnej rachunkowości, sporządzania pełnego samodzielnego bilansu i rachunku wyników, uprawnienie do posiadania samodzielnych rachunków w banku finansującym ich działalność eksploatacyjną, obowiązek bezpośredniego rozliczania się z budżetem państwowym oraz upoważnienie do korzystania z innych uprawnień przewidzianych w przepisach szczegółowych.

Obok pojęcia „pełnego rozrachunku gospodarczego“ uchwała wprowadza pojęcie „pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego“. Pełny rozrachunek gospodarczy jest atrybutem przedsiębiorstw, pełny wewnętrzny rozrachunek gospodarczy może być atrybutem operatywnych jednostek gospodarczych, które z jakichkolwiek przyczyn nie mogą być uważane za przedsiębiorstwa. Ponieważ jednak uprawnienia i zobowiązania w zakresie finansowym — a nawet szerszym — jednostek „na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym“ są identyczne z uprawnieniami i zobowiązaniami jednostek „na pełnym rozrachunku gospodarczym“, różnic między tego rodzaju jednostkami doszukiwać się należy w dziedzinie zagadnień pozafinansowych a nawet pozagospodarczych.

Uchwała wprowadza również pojęcie wewnętrznego ograniczonego rozrachunku gospodarczego. Chodzi tu w zasadzie o wewnętrzno-fabryczny rozrachunek gospodarczy podstawowych, pomocniczych względnie także poza-kładowych wydziałów czy też oddziałów przedsiębiorstw. Tego rodzaju rozrachunek gospodarczy przewidziany jest również dla zakładów, jeżeli stopień ich rozwoju organizacyjnego nie pozwoli na zastosowanie zasad pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego.

Jednostki na wewnętrznym ograniczonym rozrachunku gospodarczym nie mają wszystkich tych uprawnień i obowiązków jakie pociąga za sobą pełny rozrachunek gospodarczy czy też pełny wewnętrzny rozrachunek gospodarczy. Jako minimum wewnętrznego ograniczonego rozrachunku gospodarczego należy uważać wprowadzenie międzywydziałowej wymiany dóbr i usług po planowym koszcie własnym i obliczanie na tej bazie wyników działalności każdego wydziału w postaci odchyień od planu kosztów.

Może to mieć miejsce oczywiście poza systemem rachunkowości i wynikowej kalkulacji kosztów własnych całego zakładu, ponieważ ta ostatnia winna zaliczać produkcję dóbr i usług poszczególnych wydziałów po faktycznym a nie planowym koszcie własnym. Oczywiście, pogłębienie wewnątrzno - fabrycznego rozrachunku gospodarczego może iść w kierunku obejmowania kalkulacjami „rozrachunkowo - gospodarczymi” poszczególnych brygad czy miejsc pracy. Rozszerzenie zasięgu wewnętrznego ograniczonego rozrachunku gospodarczego może polegać na objęciu poszczególnych wydziałów (zwłaszcza pomocniczych i pozazakładowych) samodzielnymi bilansami i rachunkami wyników, przyznaniu im wszystkich innych uprawnień i nałożeniu na nich zobowiązań wynikających z pełnego rozrachunku gospodarczego — z wyjątkiem bezpośredniego rozliczania się z budżetem państwa.

IV

Uchwała zawiera szereg postulatów organizacyjnych mających na celu rozszerzenie i pogłębienie rozrachunku gospodarczego.

Przewiduje ona stopniowe usamodzielnianie zakładów wchodzących w skład wielozakładowych przedsiębiorstw przemysłowych. Tym samym zakłady te staną się samodzielnymi przedsiębiorstwami, co oznacza likwidację tzw. dyrekcji przedsiębiorstw wielozakładowych, chyba, że powzięta będzie decyzja o przekształceniu ich w Zjednoczenia.

Wprowadza w odniesieniu do przedsiębiorstw handlowych jednolitość nomenklatury poszczególnych jednostek organizacyjnych. Przy objęciu zarządu centrali handlowej budżetem państwowym podległe jej składnice (przyfabryczne lub międzybranżowe), hurtownie względnie sklepy detaliczne mogą być (każda odrębnie) zorganizowane na zasadzie pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego. Będzie to jednak wyjątkiem, który może być zrealizowany np. w centrali tekstylnej odnośnie składnic przyfabrycznych i w powszechnych domach towarowych odnośnie poszczególnych domów towarowych. Zasadą winno być łączenie takich jednostek w biura. Biura te mogą mieć charakter branżowy, jeżeli obejmują wszystkie np. sklepy detaliczne danej centrali na całym terenie państwa lub też terenowy, jeżeli obejmują wszystkie sklepy detaliczne danej centrali np. w danym województwie. Mogą one mieć charakter branżowo - terenowy, jeżeli

obejmują wszystkie jednostki danej centrali, na danym terenie bez względu na szczebel ja-ki one reprezentują (np. wszystkie hurtownie i sklepy detaliczne danej centrali w danym województwie). Biura działają na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym a podległe im składnice, hurtownie i sklepy detaliczne względnie ich zespoły np. zespół hurtowni i zespół sklepów detalicznych w branżowo terenowym biurze — winny być sukcesywnie organizowane na zasadzie wewnętrznego ograniczonego rozrachunku gospodarczego. Oznacza to, że wszystkie inne jednostki organizacyjne — w ten sposób zorganizowanych central — poza samodzielnymi składnicami, hurtowniami i sklepami oraz biurami — podlegają bez względu na ich nazwę włączeniu do zarządu centrali i pozostawać będą na wspólnym z nią budżecie. Dotyczy to wszelkiego rodzaju delegatur, ekspozytur, działów itd., chyba że mają one taki charakter, jak biura, o których mowa była wyżej, ponieważ w tym wypadku zmieniają one tylko nazwę.

Podobnie, niezorganizowane jako samodzielne centrale, działy zbytu oraz działy zaopatrzenia Centralnych Zarządów, podlegają organizacyjnemu włączeniu do tych zarządów i objęciu wspólnym z nimi budżetem. Dotyczy to również delegatur oraz ekspozytur Centralnych Zarządów i Central Zaopatrzenia.

Centrale Zaopatrzenia, które w bieżącym roku sukcesywnie likwidują ostatecznie rozliczanie i fakturowanie przedsiębiorstwom towarów, nie przechodzących przez ich składy własne — utrzymywane będą również z budżetu państwowego. Podległe im składy muszą być w związku z tym zorganizowane na pełnym wewnętrznym rozrachunku gospodarczym.

W zakresie spraw organizacyjnych uchwała przewiduje jeszcze sukcesywne organizowanie działów inwestycyjnych przedsiębiorstw na zasadzie pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego. W r. 1951 będzie to prawdopodobnie zasadą dla przedsiębiorstw, w których program inwestycji wykonywany sposobem gospodarczym (łącznie z zakupem maszyn i urządzeń) przekracza 100 mil. zł.

V

W zakresie systemu cen uchwała wprowadza kategorię „ceny zbytu” jako ceny, po której rozliczane są towary w momencie, w którym one pierwszy raz wchodzą do obrotu bez względu na to, czy pochodzą z produkcji, ze skupu, czy

z importu. Wprowadzenie kategorii „ceny zbytu“ o takim charakterze pozwala na zorganizowanie w r. 1951 obrotu fakturowego i rozliczeń między producentem, przedsiębiorstwem skupu i importerem a tzw. „wielkim odbiorcą“ bez pośrednictwa centrali handlowej i bez doliczania kosztów obrotu handlowego. W przemysłach o zmechanizowanym fakturowaniu (węgiel, hutnictwo) konieczne będzie utworzenie specjalnych biur fakturujących w imieniu wszystkich przedsiębiorstw danej branży, z tym oczywiście, że sumy z faktur wpływać będą na rachunki przedsiębiorstw. Kryterium ustalenia kategorii wielkich odbiorców stanowić będzie zatwierdzenia ich lista oraz ustalenie minimalnej ilości towaru, którego zakup bezpośrednio od przedsiębiorstwa wytwórczego jest dopuszczalny.

W jaki sposób ustalane będą ceny zbytu?

Uchwała stanowi, że cena zbytu przedsiębiorstw wytwórczych obejmować będzie koszt własny, podatek obrotowy i zysk, cena zbytu przedsiębiorstwa skupu i importowego — cenę zakupu, koszty handlowe i zysk tych przedsiębiorstw (z uwzględnieniem ew. różnic wyrównawczych, — o czym będzie jeszcze mowa).

Jeżeli chodzi o towary, na które istnieją obecnie cenniki hurtowe wzgl. detaliczne — punktem wyjścia dla ustalenia cen zbytu będą musiały być oczywiście obowiązujące ceny, z których trzeba będzie potrącić mieszczące się w nich koszty obrotu handlowego i zysk przedsiębiorstw handlowych dla ustalenia ceny zbytu. Ustalanie cen zbytu na towary dotąd nieobjęte cennikami, a podlegające włączeniu do cenników, ustalane będą na podstawie elementów składowych ceny zbytu. Jeżeli jednak dotyczyć one będą towarów, odnośnie których ceny winny być ustalone w pewnym stosunku do poziomu cen towarów objętych obowiązującymi cennikami, konieczna będzie idąca w tym kierunku korektura cen zbytu, co wpłynie z kolei na wysokość podatku obrotowego w przedsiębiorstwach wytwórczych wzgl. różnic wyrównawczych w przedsiębiorstwach skupu lub importowych. Ceny zbytu na towary nie podlegające włączeniu do cenników (np. dobra inwestycyjne produkowane lub importowane na indywidualne jednorazowe zamówienie) ustalane będą na podstawie elementów ceny zbytu.

Marża handlowa obejmuje pełny koszt obrotu handlowego wraz z zyskiem przedsiębiorstw

handlowych wszystkich szczebli. Marże częściowe składnic poszczególnych szczebli obrotu: (przyfabrycznych lub terenowych dla obsługi hurtowni danego terenu), hurtowni i sklepów detalicznych mieszczą się w tejże marży. Marża pokrywa również koszty obrotu między szczeblami tego samego stopnia (np. między hurtowniami). Odnośnie techniki jej ustalania uchwała stanowi, że może ona mieć bądź formę narzutu procentowego doliczanego do ceny zbytu, bądź formę rabatu procentowego odliczanego od ceny zbytu, bądź formę sztywnej stawki doliczanej do ceny zbytu lub odliczanej od ceny detalicznej. Wybór metody doliczania lub odliczania zależy od tego czy towary danej branży sprzedawane są w ogóle po cenach detalicznych, względnie jaka ich część jest po tych cenach sprzedawana. Marża handlowa nie będzie obejmowała w r. 1951 tzw. kosztów franco, ponieważ koszty te mieścić się będą w cenie zbytu (w tych wypadkach, w których ceny zbytu zostaną ustalone jako ceny franco), nie będzie również obejmowała podatku obrotowego.

Taki system marż handlowych ma na celu ściśle planowanie ilości obrotu, przez który przechodzi towar (konieczne jako podstawa do ustalenia wysokości marży) oraz stworzenie bodźców w kierunku zmniejszenia ilości tych szczebli.

Poszczególne marże częściowe noszą nazwy: marże zbytu, hurtu i detalu. Koszty i zysk przedsiębiorstw skupu, importowych i eksportowych noszą nazwę ryczałtów (skupu, importu, eksportu) dla odróżnienia od marż.

Uchwała wprowadza jednolitą bazę dla planowania obrotu towarowego z zagranicą. Jest nią przy obrocie importowym cena importowa doprowadzona do bazy franco granica lub cifa port polski oraz cena eksportowa doprowadzona do bazy franco granica lub fob port polski — bez względu na warunki umowy z dostawcą zagranicznym.

Uchwała wprowadza jeszcze pojęcie ceny skupu jako ceny nabycia towaru przez przedsiębiorstwa skupu, ustala sposób obliczania cen usług (koszt własny + podatek z operacji nietowarowych oraz zysk przedsiębiorstw usługowych); przewiduje wreszcie możliwość wprowadzenia dopłat do państwowych cen detalicznych na pokrycie kosztów transportu związanych z lokalnymi warunkami dostawy towarów.

W y t y c z n e

do formalnego układu branżowych przepisów w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych objętych budżetem centralnym.

Ministerstwo Finansów zleciło, jako bezpośrednia zwierzchnia władza, Biuru Organizacji Rachunkowości czynny współdziałal przy opracowywaniu branżowych przepisów w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych objętych budżetem centralnym.

W wykonaniu powyższego zlecenia:

- a) powołano ze wszystkich ogniw organizacyjnych BOR'u zespół rzeczoznawców, którzy — po odpowiednim przeszkoleniu — przystąpili do prac kierowanych i koordynowanych centralnie,
- b) opracowano i po zaakceptowaniu przez Ministerstwo Finansów rozesłano do naczelnych jednostek gospodarczych (CZ, CH, Gen. Dyrekcji itp.) „Wytyczne do formalnego układu branżowych przepisów w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych objętych budżetem centralnym“.

Celem tych wytycznych było ujednoczenie formalnego układu (redakcji) poszczególnych branżowych projektów, a tym samym przez uporządkowanie pierwszej fazy prac nad systemami finansowymi ułatwienie fazy drugiej, tj. opracowania systemów resortowych.

Z uwagi na to, że „Wytyczne“ zawierają w punktowo usystematyzowanym ugrupowaniu „maksymalne nagromadzenie“ zagadnień, wynikających z Uchwały z dnia 17 kwietnia br. uważaliśmy za celowe „Wytyczne“ te opublikować.

I. Postanowienia ogólne

1. Nazwa Centralnego Zarządu, Centrali Handlowej wzgl. jednostki równorzędnej, forma prawna, Ministerstwo resortowe.
2. Przedmiot działalności (uwzględnić wszystkie występujące w danej organizacji rodzaje działalności: administracyjną, handlową, przemysłową, usługową itd.)
3. Typy jednostek organizacyjnych:
 - a) budżetowe
 - b) „budżetowane“ (§ 10 Uchwały R.M. z 17.4.50 r.)
 - c) na pełnym rozrachunku gospodarczym,
 - d) na wewnętrznym pełnym rozrachunku gospodarczym,
 - e) na wewnętrznym ograniczonym rozrachunku gospodarczym.

(w punkcie c, d, e, należy dodatkowo uwzględnić podział na jednostki przemysłowe, handlowe i usługowe, a w miarę możliwości dołączyć szczegółowy wykaz jednostek organizacyjnych w załączniku)
4. Ew. zmiany w zakresie organizacji finansowej, które nastąpią po 1 stycznia 1951 r.

(sukcesywne przekształcanie przedsiębiorstw przemysłowych wielozakładowych w jednozakła-

dowe, działów inwestycyjnych na pełny wewnętrzny rozrachunek gospodarczy, jednostek organizacyjnych na wewnętrznym ograniczonym na wewnętrzny pełny rozrachunek gospodarczy itd.).

II. Jednostki budżetowe

5. Nazwy jednostek, Ministerstwo resortowe wzgl. inna bezpośrednio nadrzędna jednostka.
6. Przedmiot działalności (prócz wymienionych w Uchwale ewnt. np. planowanie zbytu, rozliczanie różnic wyrównawczych przemysłu itp.)
7. Stosunek do budżetu Państwa.
8. Środki pozabudżetowe specjalne.

(Źródła pochodzenia. Rachunki bankowe specjalne. Wydatkowanie. Powiązanie z budżetem — pokrycie niedoboru, przelanie nadwyżki itp.)
9. Rachunkowość.

(Plan kont. Ew. powiązania bilansowe z podległymi jednostkami budżetowymi itp.)
10. Fundusze scentralizowane.

(Fundusz Nagród i Prac Zleconych itp.)
11. Finansowanie inwestycji i kapitalnych remontów.

(Omówić ew. zagadnienia specyficzne jednostek budżetowych).

III. Jednostki budżetowane

- (czyli jednostki administracyjne utrzymywane z narzutu na koszty własne podległych im przedsiębiorstw)
12. Nazwa jednostki. Bezpośrednia jednostka nadrzędna.
 13. Przedmiot działalności.
 14. Rachunkowość

(Plan kont. Ew. powiązania bilansowe z jednostkami budżetowymi).
 15. Sposób finansowania działalności administracyjnej.
 16. Finansowanie inwestycji i kapitalnych remontów.

(Patrz wyjaśnienia pkt. 22)
- #### IV. Przedsiębiorstwa na rozrachunku gospodarczym.
17. Zasady rozrachunku gospodarczego.

(Cechy jednostek organizacyjnych, działających na zasadzie pełnego, wewnętrznego pełnego i wewnętrznego ograniczonego rozrachunku gospodarczego. Budżetowanie kosztów utrzymania zarządów przedsiębiorstw i ew. zakładów).
 18. Rachunkowość.

(Jednostki prowadzące rachunkowość na podstawie JPK przemysłowego, handlowego. Księgowość scentralizowana wzgl. zdecentralizowana pod względem miejsca jej prowadzenia. Powiązania bilansowe między jednostkami organizacyjnymi itp.).

19. Rozliczenia.

- a) Przedsiębiorstwa i zakłady przemysłowe
(Zaopatrzenie — źródła zaopatrzenia materiałowego, ceny, faktury itp.)

Zbyt — zasadniczy odbiorcy wyrobów, kategorie odbiorców uprawnionych do bezpośrednio zakupu, minimalne ilości, ceny zbytu cennikowe i ceny zbytu wynikające z potrącenia marży handlowej od ceny detalicznej, ceny zbytu na podstawie wstępnych kalkulacji (na zamówienie indywidualne), ew. zbyt po cenach hurtowych i detalicznych.

Inkaso należności — bezp. od odbiorców, inkaso bankowe.

Podatek obrotowy — podatnicy i płatnicy, ujęcie księgowe, klauzule odsyłające do przepisów specjalnych.

Półfabrykaty typowe, nietypowe i wyroby gotowe — sprzedaż, zaliczanie do dalszych faz produkcji, na cele ogólnozakładowe, pozazakładowe i roboty kapitalne.

Różnice wyrównawcze kosztów transportu — rodzaj rozliczanych kosztów, zasady rozliczania, rachunek bankowy, jednostka przeprowadzająca rozliczenia.

Przesunięcia międzyzakładowe — materiałów pomocniczych, opakowań, przedmiotów nietrawnych, towarów — ceny, rozliczenia, inkaso. Usługi — ceny świadczonych usług, podatek z nietowarowych operacji itd.).

- b) Przedsiębiorstwa handlowe

Marże: łączna marża handlowa, marże dla poszczególnych ogniw sieci handlowej.

Ryczałty — dla importu, eksportu i skupu

Zakup — źródło zakupu, ceny, faktury itp.

Ewidencja towarów — (ceny)

Sprzedaż — kategorie odbiorców uprawnionych do bezpośredniego zakupu, minimalne ilości, ceny, warunki itp.

Inkaso należności — bezpośrednio od odbiorców, inkaso bankowe.

Towary — zużycie na cele ogólnozakładowe, pozazakładowe i roboty kapitalne.

Przesunięcia wewnętrzne — warunki, prowizje itp.

Usługi — ceny świadczonych usług, podatek z nietowarowych operacji itp.

Inne niewymienione.

20. Różnice wyrównawcze

(W przedsiębiorstwach przemysłowych, importowych, eksportowych, centralach skupu i ew. powierniczo w branżowych centralach handlowych — cel, sposób ustalenia, zasady rozliczania, rachunek bankowy, jednostka przeprowadzająca rozliczanie itp.)

21. Finansowanie eksploatacji

- a) postanowienia ogólne

(Bank finansujący i kontrolujący. Rodzaje charakter i cel poszczególnych rachunków bankowych itd.)

- b) środki obrotowe

(Wykaz środków podlegających normowaniu. Stopień pokrycia normatywu środków obrotowych funduszem własnym i pasywami stałymi. Wyszczególnienie pasywów stałych. Pokrycie niedoborów i odprowadzenie nadwyżek środków obrotowych).

- c) kredyty bankowe

(Rodzaje kredytów z podaniem operacji finansowanych z tych kredytów, spłata itp.)

22. Finansowanie inwestycji i kapitalnych remontów.

- a) inwestycje.

(Źródła finansowania inwestycji. Stosunek % funduszu amortyzacyjnego przeznaczanego na inwestycje do całości funduszu w poszczególnych przedsiębiorstwach. Akumulacja środków własnych na inwestycje. Określenie inwestora centralnego, głównego i bezpośredniego. Bank kontrolujący inwestycje. Klauzula o przepisach specjalnych regulujących tryb finansowania inwestycji).

- b) kapitalne remonty.

(Źródła finansowania kapitalnych remontów. Stosunek % funduszu amortyzacyjnego przeznaczanego na kapitalne remonty do całości funduszu w poszczególnych przedsiębiorstwach — ew. różnicowanie. Rachunek kapitalnych remontów. Zasady dyspozycji z tego rachunku itd.).

23. Podział zysku.

(Fundusz zakładowy. Wpłata do budżetu Państwa. Uzupełnienie i zwiększenie własnych środków obrotowych).

W celu uniknięcia opóźnień w wysyłce PPK »Ruch« prosi P. T. Prenumeratorów o wpłacanie należności za prenumeratę najpóźniej do dnia 20 każdego miesiąca poprzedzającego miesiąc prenumeraty.

Wszystkie wpłaty, które będą nadane na PKO lub pocztą po dniu 20, będą automatycznie zaliczane na prenumeratę o jeden miesiąc później.

Za datę nadania wpłaty uważa się datę stempla pocztowego na pokwitowaniu.

ADMINISTRACJA

ARTYKUŁY – REFERATY – PRZYCZYNKI

R. REJS

Rozrachunek gospodarczy jako metoda planowego kierowania przedsiębiorstwami socjalistycznymi

Rozrachunek gospodarczy — jest to metoda planowego kierowania przedsiębiorstwami socjalistycznymi.

W gospodarce socjalistycznej, w planie państwowym każdego przedsiębiorstwa określa się — poza ilością produkcji, którą przedsiębiorstwo obowiązane jest wykonać w określonym czasie, poza asortymentem i gatunkiem — również normy nakładów zatrudnienia, narzędzi pracy, surowca, paliwa, energii elektrycznej itd.

Wszystkie przedsiębiorstwa, pracujące na zasadach rozrachunku gospodarczego, otrzymują od państwa konieczne środki, potrzebne dla pokrycia nakładów związanych z wykonaniem zaplanowanej produkcji.

Przedsiębiorstwa socjalistyczne realizują (sprzedają) wyprodukowane wyroby po cenach ustalanych przez państwo, a z osiągniętych ze sprzedaży kwoty pokrywają nakłady poniesione i osiągają ustalony w planie zysk. Zysk będą mogły osiągnąć li tylko te przedsiębiorstwa, w których nakłady na produkcję nie przekroczą norm ustalonych w planie państwowym.

Z powyższego wynika, że znajdujące się środki w dyspozycji przedsiębiorstwa, zarówno podczas produkcji, jak i przy realizacji tej produkcji — w i n n y b y ć w y d a t k o w a n e j a k n a j b a r d z i e j o s z c z ę d n i e .

Przekroczenie nakładów w porównaniu do zatwierdzonego planu — doprowadzić musi nieuchronnie do niewykonania planu w zakresie kosztów własnych, do nieosiągnięcia przewidywanych zysków, a nawet niejednokrotnie do pracy z deficytem.

Obniżenie nakładów związanych z produkcją i jej realizacją w stosunku do zatwierdzonego planu, stanowi podstawowe źródło zysku ponadplanowego, źródło ponadplanowej akumulacji, oraz wpływa na podniesienie rentowności przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstwa pracujące na zasadach rozrachunku gospodarczego nie ograniczają się do realizacji wykonanej przez nie produkcji. Przedsiębiorstwa te zaopatrują się samodzielnie w konieczne do dalszej produkcji surowce, paliwo, materiały itp. Oznacza to, że pomiędzy przedsiębiorstwami działającymi na zasadach rozrachunku gospodarczego odbywa się wymiana towarowa i materiałowa.

Jednostki nadrzędne, ustalając dla przedsiębiorstw normy nakładów, dążą do ich stałego obniżania, co z kolei zmusza przedsiębiorstwa do realizowania postępu technicznego, do doskonalenia metod organizacji produkcji, do

podnoszenia wydajności pracy oraz polepszania jakości produkcji. W ostatecznym wyniku prowadzi to do obniżenia kosztu własnego.

Stopień wykonania przez przedsiębiorstwo planu w zakresie obniżenia kosztu własnego, określany jest przez porównanie planowanego kosztu własnego z faktycznie osiągniętym.

Planowany koszt własny jest to koszt, który powinien być poniesiony przez przedsiębiorstwo, w związku z wykonaniem produkcji ustalonej w planie.

Sprawozdawczy koszt własny — są to faktyczne nakłady środków przedsiębiorstwa, w wycenie pieniężnej, poniesione w związku z wykonaniem produkcji przewidzianej w planie.

Obniżenie kosztu własnego produkcji stanowi podstawę do zwiększenia siły nabywczej pieniądza oraz do podniesienia zarobków realnych świata pracy.

W Związku Radzieckim, dzięki obniżeniu kosztów własnych produkcji, w toku wykonywania i przekraczania planu pięcioletniego, przedsiębiorstwa socjalistyczne osiągnęły poważny wzrost dochodowości. Wzrost dochodowości w przemyśle radzieckim umożliwił realizację zarządzenia o znaczeniu narodowo-gospodarczym, a mianowicie w latach 1949 i 1950 skasowany został system dotowania przedsiębiorstw z budżetu państwa.

Likwidacja dotacji państwowych na uzupełnienie środków obrotowych, mimo poważnego wzrostu planów produkcyjnych była możliwa jedynie na skutek wzrostu rentowności, osiągniętej dzięki obniżeniu kosztów produkcji.

Minister Finansów ZSRR — A. G. Zwieriew, w przemówieniu na temat budżetu państwa na 1949 r. oświadczył m. in.:

„W niektórych dziedzinach gospodarki, metoda dotacji państwowych hamuje umocnienie rozrachunku gospodarczego, osłabia podjętą do walki o obniżenie kosztów oraz zmniejsza zainteresowanie kierownictwa działalnością przedsiębiorstw przez nich kierowanych“.

Zniesienie dotacji państwowych przeznaczonych na uzupełnienie środków obrotowych, względnie bardzo ostrożne udzielanie tych dotacji — niewątpliwie umocni rozrachunek gospodarczy, wpłynie na zwiększenie akumulacji wewnętrzno-fabrycznej oraz przyspieszy obieg środków obrotowych.

Zasadniczą cechą rozrachunku gospodarczego jest samodzielność operatywna przedsiębiorstwa, któremu państwo powierzyło środki pie-

nieżne na wykonanie planu. Wszystkie przedsiębiorstwa, działające na zasadach rozrachunku gospodarczego, stanowią część ogólnej gospodarki socjalistycznej. Przedsiębiorstwa te są samodzielnymi jednostkami prawnymi.

Przedsiębiorstwa, działające na zasadach rozrachunku gospodarczego, obowiązane są oszczędnie i rozumnie wykorzystywać środki powierzone im przez państwo na wykonanie planu produkcyjnego. Oznacza to, iż winny one przestrzegać norm zużycia surowca, paliwa, energii elektrycznej itp., racjonalnie wykorzystywać maszyny i urządzenia, dążyć do przyspieszenia obiegu środków obrotowych oraz podnosić rentowność.

Prawa i obowiązki przedsiębiorstw działających na zasadach rozrachunku gospodarczego, ograniczone są przez planowanie scentralizowane, przy jednoczesnym uwzględnieniu szeroko rozwiniętej inicjatywy przedsiębiorstw w zakresie wykonania ustalonych planów.

Rozrachunek gospodarczy przy zachowaniu dyscypliny finansowej, daje szerokie możliwości wykorzystania najbardziej właściwych dróg wiodących do wykonania i przekroczenia państwowych zadań planowych zarówno w zakresie wskaźników ilościowych, jak i jakościowych.

W Związku Radzieckim, zainteresowanie materialne zarówno robotników jak i pracowników, w dziedzinie doskonalenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa oraz podniesienia rentowności przez obniżenie kosztów produkcji polega na tym, że przedsiębiorstwo wykonujące plan, posiada prawo przeznaczania części uzyskanego zysku na „fundusz dyrektora“.

Środki znajdujące się w dyspozycji „funduszu dyrektora“ przeznaczone są na budownictwo mieszkaniowe, na polepszenie warunków kulturalnych robotników i pracowników, na indywidualne premiowanie oraz na jednorazowe zapomogi materialne.

Jednakże „fundusz dyrektora“ może powstać tylko w tym wypadku, jeżeli dane przedsiębiorstwo wykona plan nie tylko w zakresie produkcji globalnej i towarowej, lecz również wg ustalonego asortymentu i przy osiągnięciu przewidzianego w planie obniżenia kosztów własnych.

(To samo zagadnienie znalazło u nas rozwiązanie w Ustawie z dnia 4 lutego 1950 r. o Funduszu Zakładowym.

Art. 1 głosi: W państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych tworzy się Fundusz Zakładowy, na który przedsiębiorstwo corocznie wdziała część swych zysków, określoną w sposób, ustalony w niniejszej Ustawie.

Rada Ministrów może po zasięgnięciu opinii Centralnej Rady Związków Zawodowych postanowić utworzenie Funduszu Zakładowego również w innych rodzajach przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej.

Art. 2 głosi: Fundusz Zakładowy przeznaczony jest na następujące cele:

- a) na ponadplanowe inwestycje kulturalne i socjalne oraz ponadplanowe budownictwo mieszkaniowe, służące potrzebom załogi danego przedsiębiorstwa,
- b) na zasilenie budżetu wydatków socjalnych danego przedsiębiorstwa,
- c) na indywidualne wynagrodzenie wyróżniających się pracowników danego przedsiębiorstwa.

Podziału sum przeznaczonych na Fundusz Zakładowy wg rodzaju potrzeb oraz ustalenie szczegółowego przeznaczenia środków — dokonuje kierownictwo przedsiębiorstwa po uzgodnieniu z radą zakładową przedsiębiorstwa.

Art. 3 głosi: Na utworzenie Funduszu Zakładowego przeznaczy się od 1% do 4% zysku planowego oraz od 10% do 30% zysku ponadplanowego, osiągniętego w poprzednim roku przez przedsiębiorstwo, chyba, że osiągnięcie zysku ponadplanowego nastąpiło z przyczyn niezależnych od przedsiębiorstwa).

Zainteresowanie materialne w wykonaniu planu przedsiębiorstw pracujących na zasadach rozrachunku gospodarczego charakterystyczne jest dla ustroju socjalistycznego, gdyż łączy osobiste interesy robotników i pracowników z interesami ogólnospołecznymi.

Wszystkie przedsiębiorstwa, działające na zasadach rozrachunku gospodarczego, odpowiedzialne są za rezultaty swej działalności gospodarczej, za całość środków przydzielonych przez państwo oraz za osiągnięcie przewidzianej w planie akumulacji.

Odpowiedzialność materialna przedsiębiorstw działających na zasadach rozrachunku gospodarczego, wyraża się również w sankcjach za niedotrzymanie zobowiązań (kary pieniężne, grzywny, odszkodowania za niedotrzymanie umowy).

Kontrola działalności przedsiębiorstw dokonywana jest zgodnie z zasadami systemu finansowego. Banki kontrolujące działalność gospodarczą przedsiębiorstw finansują jednostki wytwórcze i handlowe i udzielają im kredytu „pod plan“, tj. z uwzględnieniem wykonania zadań planowych.

Kontrola działalności gospodarczej jest poważnym przyczynkiem nობudzającym przedsiębiorstwo do osiągnięcia wyższego poziomu i stylu pracy.

Kontrola działalności gospodarczej urzeczywistnia się przez stosowanie sankcji finansowych i kredytowych wobec tych przedsiębiorstw, które dopuszczają do łamania zasad rozrachunku gospodarczego.

Rozrachunek gospodarczy powinien być wprowadzony do wszystkich ogniw przedsiębiorstwa: do oddziałów fabrycznych, placówek produkcyjnych oraz do brygad roboczych.

Rozrachunek gospodarczy w oddziale fabrycznym lub w brygadzie roboczej, tak jak

i rozrachunek gospodarczy w przedsiębiorstwie oparty jest na zależności nakładów produkcyjnych od rezultatów pracy przedsiębiorstwa.

Rozrachunek gospodarczy wewnątrzno - fabryczny, różni się jednak od rozrachunku gospodarczego w przedsiębiorstwie. Oddział fabryczny nie może zawierać umów samodzielnych z innymi oddziałami fabrycznymi. Oddział fabryczny nie może posiadać rachunku bieżącego w banku, ani też nie może opierać swej działalności o samodzielny bilans. Z tego powodu dla oddziału fabrycznego, dla placówki produkcyjnej oraz dla brygady robotniczej stosuje się z konieczności bardziej proste formy realizacji rozrachunku gospodarczego.

Podstawowe wskaźniki rozrachunku gospodarczego w zakresie wewnątrzno - fabrycznym stanowią: plan produkcyjny, stałe i nienaruszalne limity zatrudnienia i funduszu płacy, limity na surowiec, materiały pomocnicze, paliwo, na energię elektryczną i inne planowane nakłady oddziałowe.

Na podstawie tych wskaźników, należy określić koszt produkcji oddziału fabrycznego. Wszyscy robotnicy pracujący w danym oddziale fabrycznym, powinni być zainteresowani materialnie w obniżeniu kosztów własnych, w związku z czym powinien być opracowany system premiowania robotników, który winien uwzględniać rezultaty działalności i osiągnięcia robotników w danym oddziale fabrycznym.

Doświadczenia przodujących przedsiębiorstw w Związku Radzieckim dowodzą, że rozrachunek gospodarczy wprowadzony do oddziałów fabrycznych jest jednym z ważniejszych narzędzi umożliwiających:

- a) wprowadzenie akcji oszczędnościowej,
- b) obniżenie kosztu własnego produkcji,
- c) podniesienie rentowności, oraz
- d) wzrost wewnątrzno - fabrycznej akumulacji.

Podamy dla ilustracji przykład:

W Moskiewskich Zakładach Budowy Samochodów im. Stalina w większości oddziałów fabrycznych wprowadzono zasady rozrachunku gospodarczego. Zakład powyższy w 1948 r. osiągnął 47,4 miliona rubli akumulacji ponadplanowej, która uzyskana została dzięki obniżeniu kosztów produkcji.

W zakładzie tym, pod kierownictwem partyjnej organizacji, wprowadzono rozrachunek gospodarczy do oddziałów fabrycznych, do placówek produkcyjnych oraz brygad roboczych. Współzawodnictwo socjalistyczne w dziedzinie osiągnięcia lepszych wskaźników produkcyjnych, ekonomicznych i finansowych, ogarnęło poza robotnikami przyjmującym bezpośredni udział w produkcji — również magazynierów, zaopatrzeniowców, ekonomistów służbę finansową itd., a więc całą załogę.

Tego rodzaju rozwój powszechny współzawodnictwa socjalistycznego, realizowany pod

kierunkiem organizacji partyjnej, umożliwił zakładowi w 1949 r. osiągnięcie jeszcze większej akumulacji ponadplanowej i pozwolił również na jeszcze większe obniżenie kosztów produkcji oraz przyspieszenie obiegu środków obrotowych.

W rezultacie zakład odprowadził do budżetu państwa poważne kwoty, zużyte na budownictwo socjalistyczne oraz na zaspokojenie potrzeb materialnych i kulturalnych narodu radzieckiego.

Dla wprowadzenia rozrachunku gospodarczego każde przedsiębiorstwo otrzymuje konieczne środki, składające się z narzędzi pracy, a także surowca, paliwa, pieniędzy itp. Dyrektorzy przedsiębiorstw ponoszą odpowiedzialność za racjonalne wykorzystanie otrzymanych środków, służących do wykonania państwowego planu.

Środki trwałe obejmują środki pracy przedsiębiorstw. Do środków trwałych zaliczamy budynki, maszyny, urządzenia i wszelkiego rodzaju budowle. Do produkowanych wyrobów wchodzi tylko część wartości środków trwałych — a to w miarę ich zużywalności. Z tego powodu przy realizacji wyrobów gotowych wartość zużytych środków trwałych zwracana jest przedsiębiorstwu w postaci pieniężnej nie jednorazowo, lecz stopniowo, w przeciągu całego okresu ich pracy. W praktyce zwrot ten nazywamy środkami amortyzacyjnymi.

Część środków amortyzacyjnych zużywana jest przez przedsiębiorstwo na remonty kapitalne maszyn, urządzeń, budynków i innych składników majątku trwałego, część zaś tych środków odprowadza się do Banku Inwestycyjnego na finansowanie nowych inwestycji. Środki trwałe stanowią fundament całej gospodarki narodowej. Socjalistyczny system gospodarki narodowej całkowicie i racjonalnie wykorzystuje majątek trwały dla rozwoju produkcji.

Planowy charakter rozwoju gospodarki socjalistycznej daje możliwość, przy stałym doskonaleniu techniki, wykorzystywać wszystkie będące w dyspozycji maszyny i urządzenia.

Środki obrotowe obejmują przedmioty pracy przedsiębiorstwa i m. in. składają się z surowców, paliwa i materiałów pomocniczych. W odróżnieniu od środków trwałych, środki obrotowe przyjmują całkowity udział w kształtowaniu kosztów produkcji. Środki obrotowe przedsiębiorstw składają się z dwóch części, z których jedna znajduje się w produkcji, natomiast druga część stanowi zapasy produkcyjne. Zapasy zabezpieczają ciągłość procesów produkcyjnych w przedsiębiorstwach. Wysokość zapasów produkcyjnych zależy od wielkości i czasu procesu produkcyjnego oraz od warunków i terminów zaopatrzenia przedsiębiorstwa w potrzebne materiały.

W poszczególnych dziedzinach przemysłu długość cyklu produkcyjnego zależy od spe-

cyficznych cech charakteryzujących dany przemysł. Na przykład: w przemyśle budowy statków — cykl produkcyjny wynosi miesiące, a nawet i lata — natomiast w piekarni cykl produkcyjny obliczany jest na godziny. Różne są również warunki zaopatrzenia przedsiębiorstw w surowiec i paliwo. Weźmy dla przykładu przemysł cukrowniczy. Przemysł ten zaopatruje się w surowce jeden raz w roku, natomiast w przemyśle budowy maszyn, taki rodzaj surowca jak metal, topiony jest codziennie. Dla określenia normy zapasów produkcyjnych odgrywa również rolę odległość przedsiębiorstwa od źródła surowca i paliwa.

Przedsiębiorstwa, przerabiające surowce i zużywające paliwo, których źródła dostaw są w dużej odległości, powinny posiadać wyższą normę zapasów, niż przedsiębiorstwa opierające swą działalność na miejscowym surowcu i paliwie.

Im mniejsze są normy zapasów produkcyjnych, tym szybszy jest ich obrót. Z tych powodów państwo socjalistyczne zainteresowane jest w utrzymaniu we wszystkich przedsiębiorstwach li tylko takich zapasów, które są istotnie potrzebne dla uniknięcia przerw w wykonaniu i ew. przekroczeniu ustalonych planów.

Wysokość środków zaangażowanych w procesie produkcyjnym uzależniona jest również od długości cyklu produkcyjnego. Im krótszy jest cykl produkcyjny, im mniej zaangażowanych jest środków w produkcji (przy tej samej wysokości wyrobów), tym szybszy jest ich obrót.

W przedsiębiorstwach środki zaangażowane są nie tylko przy produkcji, lecz również i w obiegu.

Na środki w obiegu składają się wyroby gotowe przeznaczone do realizacji oraz towary i pieniądze.

Środki obrotowe składają się ze środków własnych i pożyczonych. Środkami własnymi, nazywamy te części środków obrotowych, która została udzielona przedsiębiorstwu przemysłowemu do stałego użytkowania. Potrzeby przedsiębiorstwa związane z przejściową koniecznością ponadplanowego gromadzenia surowca, paliwa, materiałów pomocniczych oraz sezonowymi zapasami wyrobów gotowych, jak również związane z finansowaniem towarów w drodze — pokrywane są przez banki, które na ten cel udzielają jednostkom gospodarczym krótkoterminowego kredytu. Środki, znajdujące się w przedsiębiorstwie uzyskane od banku w formie kredytu, są środkami pożyczonymi. Środki pożyczone winny być bankowi spłacone po upływie terminu, na jaki kredyt został udzielony.

Zarówno środki własne, jak i pożyczone, przechodzą trzy fazy. Pierwsza faza polega

na wydatkowaniu środków (w postaci pieniądza) na zakup potrzebnego surowca, paliwa i materiałów. W drugiej fazie nabyte materiały zużywane są w produkcji. Trzecia faza rozpoczyna się od wyprodukowania wyrobów gotowych, a kończy się sprzedażą tych wyrobów.

Okres, w którym środki obrotowe znajdują się w fazie produkcji, nazywamy cyklem produkcji.

Cykl produkcyjny oraz czas znajdowania się środków w obiegu stanowią łącznie czas obiegu środków obrotowych.

Przyspieszenie obiegu środków obrotowych stanowi jeden z ważniejszych wskaźników charakteryzujących wprowadzenie rozrachunku gospodarczego.

Im szybciej środki obrotowe przechodzą z jednej fazy do drugiej, im krótszy jest cykl produkcyjny i czas obiegu, tym szybszy jest obieg środków obrotowych, tym mniejsza jest ich potrzeba, oraz tym więcej produkcji można wykonać, posiłkując się tą samą wysokością środków obrotowych.

Przyspieszenie obiegu środków obrotowych oznacza najbardziej racjonalne ich wykorzystanie.

Przyspieszenie obiegu środków obrotowych winno prowadzić do wzrostu akumulacji, obniżenia kosztów produkcji, a w wyniku ostatecznym do podniesienia dobrobytu mas pracujących. W przedsiębiorstwach, działających na zasadach rozrachunku gospodarczego, środki obrotowe obiegają wg uprzednio rozpracowanego planu. W każdym przedsiębiorstwie istnieją poważne możliwości przyspieszenia obiegu środków obrotowych.

Na przyspieszenie obiegu środków obrotowych wpływają:

1. skrócenie cyklu produkcyjnego
2. zmniejszenie zapasów surowca, paliwa i materiałów.
3. skrócenie czasu realizacji wyrobów gotowych.

W celu skrócenia cyklu produkcyjnego, konieczne jest dalsze wprowadzanie metod potokowych, udoskonalanie technologii oraz dalsza mechanizacja robót pracochłonnych itp.

Zabiegi te umożliwią przyspieszenie procesu wykonania produkcji, zredukowanie środków obrotowych oraz zmniejszenie zapasu robót w toku.

Zbędne zapasy surowca, paliwa i innych materiałów zwalniają tempo obiegu środków obrotowych, powodują zwiększenie kosztów produkcji, hamują rozwój produkcji oraz wzrost akumulacji socjalistycznej.

Wiele przedsiębiorstw odczuwa trudności finansowe z powodu nagromadzenia wyrobów gotowych, przekraczając ustalone normy.

W walce o przyspieszenie obiegu środków obrotowych należy zwracać szczególną uwagę na zbyt gotowych wyrobów w ustalonych terminach i nie dopuszczać do gromadzenia tych wyrobów ponad normy zaplanowane. Przyspieszenie obiegu środków obrotowych ma poważne znaczenie w dziedzinie umocnienia dyscypliny finansowej, obniżenia kosztu i podniesienia rentowności w przedsiębiorstwach działających na zasadach rozrachunku gospodarczego. Szybkość obiegu towarów i materiałów jest jednym z ważniejszych wskaźników ekonomicznych, charakteryzujących działalność gospodarczą przedsiębiorstwa.

Szybkość obiegu środków obrotowych mierzy się:

1. ilością obrotów środków w danym okresie
2. długością jednego cyklu obrotowego obliczoną w dniach oraz
3. wartością wyrobów gotowych, przypadających na 1 złotówkę środków obrotowych.

Poniżej podamy przykład zaczerpnięty z doświadczeń radzieckich. *) Zgodnie z planem na

*) opracowane na podstawie materiału opublikowanego przez N. Kornilowa. Moskowskij Rabocizj, 1949.

1948 r. Pierwsza Państwowa Fabryka Łożysk Tocznych im. L. M. Kaganowicza powinna była wyprodukować wyrobów za 206,2 m.l. rubli — przy środkach obrotowych wynoszących 99,7 mil. rubli. Czas jednego obrotu powinien był wynosić 177 dni. Na jednego rubla środków obrotowych należało wyprodukować wyrobów, stanowiących wartość 2,07 rubli.

Zakład w poważnym stopniu przekroczył plan, gdyż w rzeczywistości na jednego rubla środków obrotowych wypadło produkcji w wysokości 2,58 rubli. Czas obiegu środków obrotowych zmniejszył się ze 177 dni do 142, tj. o 35 dni — co stanowi 19,8%.

Drugi przykład: W Uralskim Zakładzie Budowy Maszyn w r. 1940 obieg środków obrotowych wynosił 307 dni, a w 1949 r. tylko 157 dni.

W wyniku przyspieszenia obiegu środków obrotowych zakład na jednego rubla środków obrotowych zwiększył wartość produkcji z 1,17 rubla na 2,29.

Z przytoczonych przykładów jasno wynika, jaki poważny cel ma walka o przyspieszenie obiegu środków obrotowych. Wskaźnik ten pogładowo wykazuje wzrost kultury produkcji, charakteryzuje stopień doskonałości technologii, produkcji, jakości organizacji i kierownictwa przedsiębiorstwa oraz poziom planowej i finansowo-ekonomicznej działalności zakładów i przedsiębiorstw.

Z. FEDAK

Grupa 79

(Artykuł dyskusyjny)

Klasa 7 Jednolitego Planu Kont stanowi niewątpliwie jedno z najciekawszych rozwiązań nowego systemu kontowego.

Pozwala ona przy pomocy grupy kont 70—78, rozliczyć koszty okresu na nośniki, jakimi być mogą:

- produkcja (podstawowa, pomocnicza, usług, robót kapitalnych itp.);
- zbyt;
- działalność pozazakładowa;
- koszty do rozliczenia w przyszłych okresach i
- straty w produkcji.

Ponadto grupa 79 umożliwia bieżące prowadzenie kont wyrobów gotowych (klasa 8) po koszcie planowanym oraz okresowe sprawozdanie wykonania planu kosztów produkcji.

Konta kl. 7 zezwalają zatem na:

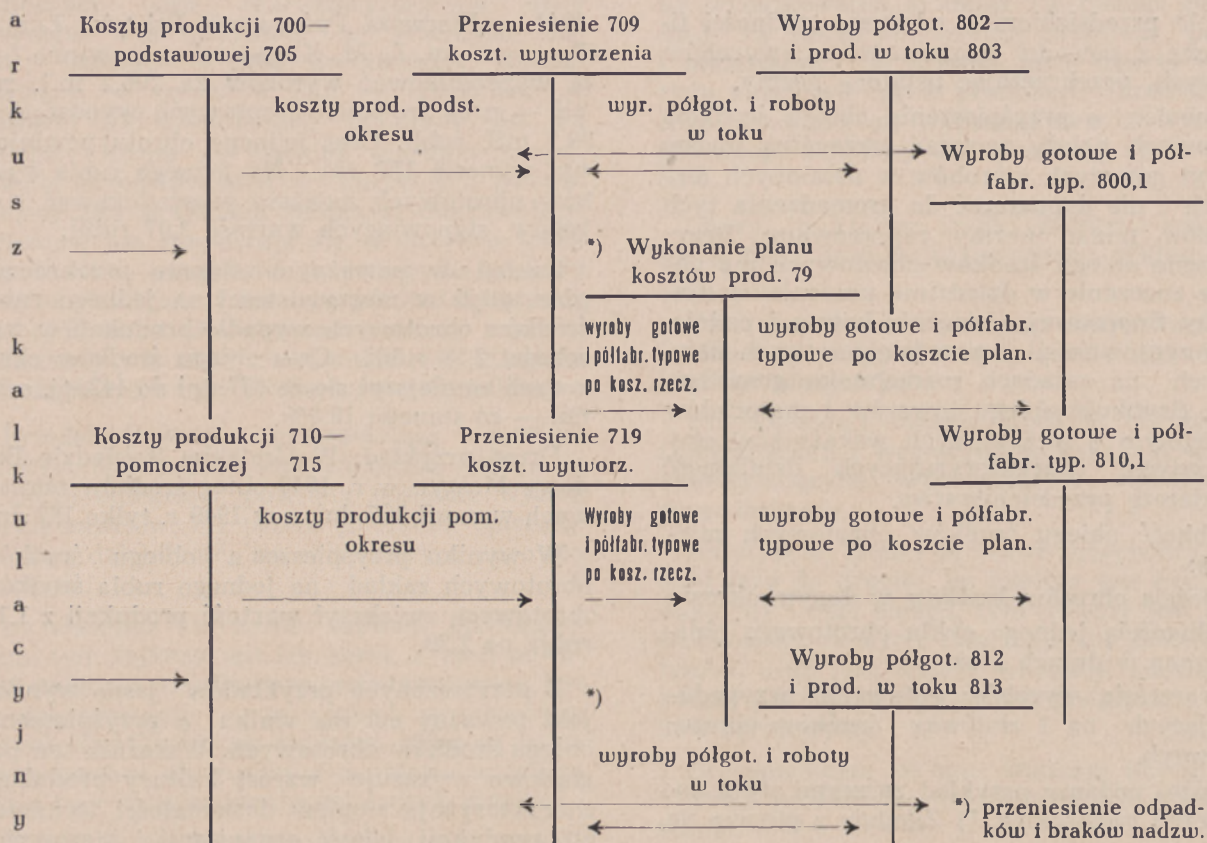
a) wyksięgowanie gotowych wyrobów i półfabrykatów typowych, przekazywanych do składu po koszcie planowanym (Dt 800, 801, 810, 811, Ct 79) przed zamknięciem kont produkcji;

b) rozliczenie kosztów okresu sprawozdawczego na nośniki, rodzaje produkcji i wyroby w głównym lub pomocniczych arkuszach kalkulacyjnych (Dt 7 Ct 49);

c) obliczenie kosztu własnego produkcji, odpowiadającej normom odbioru, przez odjęcie wartości odpadków, kosztów braków nadzwyczajnych i uwzględnienie zmiany stanu remanentów wyrobów półgotowych i robót w toku na początek i koniec okresu (konta 709, 719);

d) wyprowadzenie różnicy między rzeczywistym a planowanym kosztem wyprodukowanych wyrobów gotowych (saldo konta 79).

Ilustruje to następujący schemat:

W związku z tym wymagają nieco bliższego nasświetlenia cztery zagadnienia:

1. ustalanie planowanych kosztów wyrobów gotowych (Dt 80, 81 Ct 79);

2. rozliczanie kosztów rzeczywistych (Dt 700 — 705, 710 — 715 wzgl. 716);

1. ustalanie planowanych kosztów wyrobów półgotowych i robót w toku na początek i koniec okresu (Dt wzgl. Ct 709, 719 oraz Ct wzgl. Dt 802, 803 i 812, 813);

4. zanalizowanie różnicy między kosztami rzeczywistymi a planowanymi (saldo konta 79).

1.

Zgodnie z zasadami jednolitego planu kont wymagane jest ustalenie kosztu planowanego wyrobów produkcji podstawowej i pomocniczej.

Jak ustalić planowy koszt własny tych wyrobów?

a) Rozwiązanie najprostsze i zapewne najbardziej poprawne, to przyjęcie jako kosztu planowanego wyrobów: wartości wyprorowadzonych we wzorze Nr PF 9 planu na rok 1950, (dane kolumny 12, pomniejszone o koszty zbytu, kol. 10 i przeliczone na jednostkę wyrobu),

b) Inna metoda ustalania kosztu planowanego wyrobów polega na przyjęciu kosztów bezpośrednich w wysokości wynikającej z kalkulacji wstępnej z narzutem kosztów wydziałowych w wysokości wynikają-

cej z planowanego arkusza rozliczeniowego, lub narzutem kosztów wydziałowych wg arkusza rozliczeniowego za ostatni kwartał.

c) Częstokroć w przypadku niepowtarzającej się produkcji lub dużego asortymentu artykułów, ustalenie kosztu planowanego (a więc z góry określonego) — wymagałoby znacznego nakładu pracy, wzgl. nie jest technicznie wykonalne, np. na skutek niezorganizowania biura fabrykacji, itp. Możliwe byłoby w tych wypadkach stosowanie za zgodą właściwych władz jako kosztu planowanego kosztów bezpośrednich w wysokości rzeczywistej poniesionej i wydziałowych w wysokości planowanego narzutu.

Przyjęcie tej metody, opartej wyłącznie o kalkulację wynikową, wymaga jednak bieżącego dokonywania tejże kalkulacji.

d) Nieco podobna metoda, stosowana np. w przemyśle poligraficznym, polega na posługiwaniu się planowanymi narzutem tytułem robocizny bezpośredniej i kosztów wydziałowych, doliczanym w stosunku do rzeczywistej przepracowanej ilości roboczogodzin. Koszty materiałów bezpośrednich ustala się w sposób opisany w pkt. c.

e) Teoretycznie możliwe byłoby również przyjęcie jako planowanego kosztu własnego sumy wykazanej w ostatniej kalkulacji wynikowej ewent. skorygowanej o wyprowadzony współczynnik zmiany w

wyniku rewizji cen niektórych materiałów oraz podwyżki płac o 5%. Np.:

	Dane ostatecznej kalkulacji	Dane przeliczone	U w a g i
materiał bezpośr.	10	11	— wskaźnik wzrostu cen surowców w danej branży wyniósł 10%
koszty zaopatr.	1	1	
robocizna bezpośr.	20	20	— wyższa płac wliczana w koszt wydz.
ogólne koszty wydz.	40	41	— robocizna ze świadc. stanowi 50% kosztów wydz., a zatem wzrost kosztów (przy 5% podwyżce płac) wyniesie 2,5%
„ „ admin.	4	3	
r a z e m	75	76	— przewiduje się redukcję kosztów administracji o 25%.

2.

Aby stwierdzić różnicę między planowanym a rzeczywistym kosztem wyrobów, konieczne

Wyrób	Ilość	Współczynnik (grubość wyr. w mm)	ilość przeliczona	materiał	Narzut kosztu zaopatrzenia mater. w % do mater.	współczynnik (r/g) na 1 m ³	ilość	robocizna bezpośrednia	koszty wydziałowe	Koszty admin. (w % w stos. do sumy rob. i koszt. wydz.)	razem
Razem	100 m³		135	1350	67		70	1400	2800	420	6037
A	50 m ³	1,0	50	500	25	0,5	25	500	1000	150	2175
B	30 m ³	1,5	45	450	22	1,0	30	600	1200	180	2452
C	20 m ³	2,0	40	400	20	0,75	15	300	600	90	1410

Dla celów księgowości, można by zrezygnować nawet z tego rodzaju przeliczeń, dokonując wyłącznie zapisów sumami globalnymi; w przypadku niemożności dokładnego ustalenia kosztów materiałów względnie robocizny bezpośredniej, zastosować metodę polegającą na teoretycznym wyliczeniu kosztów bezpośrednich (por. 1e).

jest rozliczenie sumy kosztów na poszczególne nośniki. Przyjęty sposób rozliczeń uzależniony jest od szeregu czynników, jak np. rodzaju, systemu i rozmiarów produkcji, wielkości i organizacji zakładu itp. Nie sposób opisać różnorodności form spotykanych w praktyce, dlatego też wspomniamy na tym miejscu wyłącznie o metodach najczęściej stosowanych.

Zakłady podzielić można na stosujące wzgl. nie stosujące zleceń produkcyjnych. Ten drugi przypadek uzasadniony jest przy masowej produkcji artykułów jednorodnych lub sobie pokrewnych.

a) Przy tego rodzaju produkcji koszty rozliczyć można, w oparciu o raporty produkcji, drogą podzielenia sumy kosztów przez sumę produktów wprowadzonych do wspólnego mianownika (przy pomocy tzw. współczynników).

Przykład: (przy założeniu niezmienniej ilości remanentów wyrobów półgotowych i robót w toku):

b) W przemysłach takich, jak np. cukrownictwo, częstokroć możliwe jest po podziale kosztów na miejsca ich powstawania, a częściowo nośniki w arkuszu rozliczeniowym, rozliczenie kosztów produkcji podstawowej przez odjęcie od kosztów całkowitych (Ct 49) sumy kosztów grup 71 — 78. Np.:

	koszty wg arkusza (Ct 49)	prod. pomoc 716	koszty zbytu 74	koszty do wtórnego rozlicz. 76	Akcja Socjalna 77	pozostaje (prod. podst.) 700 — 705
materiał bezp.	1000	—	—	—	—	1000
narzut kosztów zaopatr. mater.	30	—	—	—	—	30
robocizna bezp.	6000	—	—	—	—	6000
koszty wydział.	20070	5000	2000	70	1000	12000
koszty specj.	500	—	500	—	—	—
koszty admin.	2300	500	—	—	—	1800
Razem	29900	5500	2500	70	1000	20830

c) W zakładach dzielących produkcję wg zleceń stosowane są różne sposoby rozliczeń, w zależności od stanu i jakości dokumentacji (raporty z produkcji, karty robocze, kwity materiałowe itp.). Za wymóg minimalny uważać należy stwierdzenie z użycia materiałów w

bezpośrednich i czasu pracy (bez uwzględnienia kwalifikacji) na poszczególne zlecenia.

Na tej podstawie następuje rozliczenie na zlecenie kosztów materiałów bezpośrednich i proporcjonalnie do nich narzutów tytułem

kosztów zaopatrzenia, oraz w stosunku do czasu pracy (ewent. innych miar produkcji) robocizny traktowanej w liście płac jako bezpośrednio oraz kosztów wydziałowych.

Dokładniejsze dane uzyskać można przez bezpośrednie rozliczenie na zlecenia nie tylko materiałów bezpośrednio ale i robocizny (a więc zapłaty za określony czas pracy), jak również pewnych specjalnych kosztów wytwarzania.

Doliczanie kosztów wydziałowych na zlecenia (oprócz narzutu tytułem kosztów zaopatrzenia) następuje wówczas w stosunku do robocizny bezpośrednio lub czasu pracy.

d) Niestety, nie wszędzie jeszcze osiągnięty został tego rodzaju stan organizacji, względnie nie wszędzie celowe jest jego zastosowanie. Dlatego też w zakładach, w których istnieją ustalone normy techniczne (zużycia materiałów i pracy) możliwe jest stosowanie metody rozliczeń polegającej na teoretycznym wyliczeniu kosztów bezpośrednich; wyprodukowana w okresie ilość wyrobów gotowych i półgotowych (ew. i robót w toku) mnożona zostaje przez obowiązujące normy jednostkowe zużycia materiałów i pracy, ustalone np. w kalkulacji wstępnej; uzyskane iloczyny przyjmuje się za koszty bezpośrednie, różnicę zaś między sumą kosztów całkowitych produkcji podstawowej i pomocniczej,

Zlecenie Nr:	1	2	3	Razem
koszty dotychczasowe	200	400	—	600
rozliczone koszty okresu	50	200	150	400
ogółem	250	600	150	1000
zakończzone zlecenia	— 250	—	—	— 250
pozostaje kosztów	—	600	150	750

(remanent początkowy wyrob. półgot. i robót w toku)

przechodzi na konto 79

(remanent końcowy wyrob. półgot. i robót w toku)

Uwaga: w księgowości zapisy, dotyczące zmiany stanu remanentów, dokonywane być mogą per saldo (w przykładzie — 150) albo też pełnymi obrotami (750 i 600).

bb) Druga metoda stosowana w zakładach o produkcji masowej, polega na inwentaryzacji wyrobów półgotowych i robót w toku z natury. Należy jednak nadmienić, że charakter produkcji warunkuje w dużej mierze możliwość zastosowania opisywanej metody. Odpowiednie zorganizowanie pracy przy inwentaryzacji, składowanie wyrobów półgotowych, ustalenie charakterystycznych dla poszczególnych wydziałów faz (przedziałów) przerobu i przygotowanie materiału, może prace te — dotychczas żmudne i długotrwałe — znacznie przyspieszyć, zezwalając na szybkie uzyskanie dostatecznie dokładnych wyników na koniec okresu sprawozdawczego. W oparciu o kalkulacje wstępne lub wynikowe — określa się jaki procent kosztu całkowitego wyrobu stanowi koszt danego półfabrykatu, a następnie przeliczając wyroby półgotowe i roboty w toku na wyroby gotowe, wykończone w 100%, oraz dodając do tego produkcję gotową, uzyskuje się sumę, przez którą po-

a tak obliczonymi kosztami bezpośrednimi uważa się za koszty wydziałowe. Odpowiednie rozbieżności norm płac roboczych wg wydziałów umożliwia doliczenie kosztów wydziałowych na zlecenie wzgl. wyroby.

3.

Rozliczenie kosztów okresu nie byłoby tak utrudnione, gdyby nie konieczność jednoczesnego uwzględnienia zmiany w stanie remanentów wyrobów półgotowych i robót w toku na początek i koniec okresu.

Zagadnienie to rozwiązane być może w różny sposób:

a) Nieliczne tylko przemysły, jak np. energetyka w zakresie swej produkcji podstawowej, mogą pomijać kwestie wyrobów półgotowych i robót w toku, uważając koszty produkcji za równe kosztom gotowych wyrobów.

b) Inne przemysły, o dłuższym cyklu produkcyjnym, muszą wypracować najprzydatniejsze dla nich metody wyliczania stanu wyrobów półgotowych i robót w toku na koniec okresu. W zasadzie możliwe jest obliczanie wartości remanentu z ksiąg lub z natury.

ba) Księgową wartość remanentu wyrobów półgotowych i robót w toku, w przypadku stosowania zleceń produkcyjnych, stanowi sumę rozliczonych kosztów, naniesionych na karty nie zakończonych jeszcze zleceń:

dzielić należy koszt remanentu początkowego wyrobów półgotowych i robót w toku oraz koszty produkcji podstawowej wzgl. pomocniczej okresu sprawozdawczego.

Odpowiednia część kosztów, przypadająca na przeliczony remanent końcowy, stanowi wartość wyrobów półgotowych i robót w toku.

bc) Odmianą opisywanej metody jest: inwentaryzacja z natury przy zastosowaniu planowanych kosztów dla wyrobów półgotowych i robót w toku.

Tym samym koszt wykonanej produkcji stanowi różnicę między sumą remanentu początkowego półfabrykatów i robót w toku, wycenionego po kosztach planowanych i kosztami produkcji okresu sprawozdawczego, a remanentem końcowym wyrobów półgotowych i robót w toku po planowanym koszcie.

bd) Niewłaściwe jest natomiast postępowanie przeciwne, polegające na wycenieniu wyrobów gotowych po plano-

wanym koszcie, a traktowanie różnicy pomiędzy sumą kosztów — powiększonych o remanent początkowy wyrobów półgotowych i robót w toku a wycenionymi wyrobami gotowymi (po koszcie planowanym, jak o remanentu końcowego). W ten sposób bowiem w wartość remanentu końcowego wyrobów półgotowych i robót w toku wchodzi wszelkie różnice, zniekształcające zupełnie prawdziwą wartość zapasów i uniemożliwiające efektywną kontrolę kosztów.

b) Należy wspomnieć, że metoda w zasadzie najwłaściwsza, mająca duże zastosowanie przy wydziałowym rozrachunku gospodarczym, polega na wycenie tak

wyrobów gotowych jak i półgotowych oraz robót w toku po koszcie planowanym; różnica powstająca na koncie wydziału przechodzi na konto odchyłań.

Konto wydziału

remanent początkowy wyrobów półgotowych i robót w toku po koszcie planowanym	rozchód wyrobów gotowych po koszcie planowanym
rzeczywiste koszty okresu	remanent końcowy wyrobów półgotowych i robót w toku po koszcie planowanym
różnica	

Przykład:

Wartość remanentu początkowego wyrobów półgotowych i robót w toku 300.000 zł
 koszty produkcji podstawowej okresu 500.000 zł
 wyprodukowano wyrobów gotowych (kieratów) 46 szt.

Stan wg inwentaryzacji z natury szt.	O p i s	% wyrobu gotowego wg kalkulacji (wyr. got. = 100%)	Razem 1×3	Wyprowadzone koszty planowane	Razem zł 1×5
1	2	3	4	5	6
20	kierat gotowy, nie pomalowany	80	1600	8000	160.000
50	podstawa zmontowana	30	1500	2900	145.000
10	koło trybowe	15	150	1600	16.000
5	koło zębate małe	10	50	1000	5.000
10	belka obrobiona	10	100	1000	10.000
			3400 : 100% = 34 szt.		336.000

metoda ba

remanent początkowy wyrobów półgotowych i robót w toku 300.000 zł
 500.000 „
 800.000 zł

przeliczony remanent końcowy (kol. 4) 34 szt.
 wyrobów półgotowych i robót w toku 46 „
 wyprodukowano wyrobów gotowych 80 szt.

koszt 1 wyrobu gotowego = 800.000 : 80 = 10.000 zł
 koszty przypadające na wyroby gotowe: 46 × 10.000 = 460.000 zł
 „ „ remanent wyrobów półgotowych i robót w toku 34 × 10.000 = 340.000 „

metoda bc

remanent początkowy wyrobów półgotowych i robót w toku 300.000 zł
 koszty okresu 500.000 „
 800.000 zł

przeliczony remanent końcowy (kol. 6) wyrobów półgotowych i robót w toku po koszcie planowanym 336.000 „
 koszt wyrobów gotowych 464.000 zł (koszt jednostkowy 10.870 zł)

metoda bd

założenie dodatkowe: koszt plan. 1 szt. wyrobu gotowego wynosi 9.800 zł
 remanent początkowy wyrobów półgotowych i robót w toku 300.000 zł
 koszty okresu 500.000 „
 800.000 zł
 wyroby gotowe po plan. koszcie (9.800 × 46) 450.800 „
 remanent końcowy wyrobów półgotowych i robót w toku 349.200 zł

metoda be		
remanent początkowy wyrobów półgotowych i robót w toku		300.000 zł
koszty okresu		500.000 „
		800.000 zł
wyroby gotowe po plan. koszcie (9.800 × 46)	450.800	
wyroby półgotowe i roboty w toku po planowanym koszcie (kol. 6)	336.000	786.800 „
różnica (odchylenie)		13.200 zł

4.

Po czynnościach, związanych z rozliczeniem kosztów, możliwe jest obciążenie konta 79 kosztem rzeczywistym wyrobów produkcji podstawowej i pomocniczej. Zestawiając dla tych samych ilości wyrobów zapisy kredytowe konta, dokonywane bieżąco po koszcie planowanym, z debetowymi — przeprowadzonymi o-

kresowo, po koszcie rzeczywistym wg jednej z podanych metod, uzyskuje się różnicę globalnych kosztów, świadcząca o stosunku kosztów rzeczywistych do planowanych.

Księgowe rozbicie lub statystyczny rozdział konta 79 wg grup wyrobów lub wydziałów umożliwia lokalizację odchyleń i tym samym ich dokładniejszą analizę.

J. KUJAWSKI

Rozliczanie kosztów robocizny bezpośredniej i świadczeń dla robotników (w kalkulacji wynikowej)

(Artykuł dyskusyjny)

Artykuł podaje jeden ze sposobów rozliczeń kosztów robocizny. Autor, poruszając to zagadnienie, powołuje się na rozwiązanie podane w „Komentarzu do JPK“, przyjmując je za obowiązujące. Zapraszając do dalszej dyskusji na temat rozliczenia kosztów robocizny podkreślamy, że rozwiązania przytoczone w tym zakresie w „Komentarzu do JPK“ są przykładowe i należy traktować je jako fakultatywne.

Stosownie do komentarza do Jednolitego Planu Kont przedsiębiorstw przemysłowych za koszt robocizny bezpośredniej należy uważać sumy z podgrup klasy czwartej:

- 410 — robocizna podstawowa
- 411 — ruchoma część robocizny
- 412 — dodatki: wyrównawczy, morski, stołeczny i specjalny
- 413 — dodatki za uciążliwość w pracy
- 414 — dodatki za pracę w godzinach nadliczbowych, w dni niedzielne i świąteczne.

Z powyższej zasady, w myśl komentarza JPK wynika konieczność ujmowania w kartach pracy poszczególnych składników robocizny bezpośredniej kont od 410 do 414, tzn. że całe wynagrodzenie robotnika związane z wykonaniem zlecenia fabrykacyjnego ujmowane jest w karcie pracy.

W przemysłach o seryjnej produkcji zleceniowej, w których stosuje się wystawianie kart pracy dla każdego robotnika na poszczególne operacje wytwórcze jak np. w przemyśle metalowym — odnoszenie nakładów robocizny podstawowej (410) oraz ruchomej części robocizny (411) nie nastęrcza żadnych trudności obliczeniowych, natomiast odnoszenie nakładów robocizny bezpośredniej kont 412 do 414 na pojedyncze karty pracy nasuwa poważne kłopoty obliczeniowe i jest bardzo uciążliwą i nieekonomiczną operacją obrachunkową, aczkolwiek koszty te obliczane są za każdą przepracowaną godzinę.

Komentarz JPK uwzględniła tę okoliczność i ustala, że jeżeli obliczanie niektórych elementów wynagrodzenia według układu kont 410 do 414 w odniesieniu do poszczególnych kart pracy lub kart kalkulacyjnych okazałoby się technicznie utrudnione, to wówczas elementy te mogą być rozkluczowane na karty kalkulacyjne proporcjonalnie do robocizny podstawowej (konto 410).

Komentarz JPK nie przewiduje zatem, aby koszty kont 412 do 414 robocizny bezpośredniej mogły być zarachowane do kosztów pośrednich i rozliczone na koszty produkcji wg zleceń fabrykacyjnych we wspólnym procentowym narzucie kosztów wydziałowych. Przedsiębiorstwa, które stosują taką metodę rozliczeń, winny jej zatem zaniechać.

W myśl założeń proporcjonalnego rozkluczowania kosztów robocizny bezpośredniej (konta 412 do 414) do robocizny podstawowej, koszty te w odniesieniu do robocizny bezpośredniej winny być zatem wykazywane w arkuszu rozliczeniowym w układzie rodzajowym klasy czwartej jako koszty bezpośrednie.

Karta pracy obejmuje wówczas rozliczenia kont 410 i 411, natomiast koszty wg kont 412 do 414 obliczane są na zbiorczej karcie obrachunkowej, obejmującej całość wynagrodzenia za przepracowany okres.

Stosownie do tych wywodów wyłania się możliwość dwojakiego sposobu proporcjonalnego

rozliczania kosztów robocizny bezpośrednio kont 412 do 414, a mianowicie:

1. W proporcjonalnym stosunku do robocizny podstawowej każdego robotnika, poniesionej dla określonych zleceń fabrykacyjnych w ustalonym okresie obrachunkowym, przy czym koszty te byłyby rozliczane na podstawie zbiorczej karty obrachunkowej każdego robotnika. Metoda ta byłaby jednak uciążliwa ze względu na konieczność dokonywania obliczeń rachunkowych przy każdej zbiorczej karcie obrachunkowej.

2. W proporcjonalnym stosunku globalnej sumy kont 412 do 414 do globalnej sumy robocizny podstawowej (410), ustalając jeden wspólny procent dla rozkluczowania kosztów kont 412 do 414 dla poszczególnych kart kalkulacyjnych (zleceń). Ta metoda mniej ściśle z punktu widzenia dokładności rozliczeń, bardziej natomiast prosta, ułatwia rozrachunek i przy prawie wielkich liczb w kalkulacji wynikowej, ścisłość tych rozliczeń nie budzi zastrzeżeń.

Zachodzi natomiast wątpliwość, czy jest ekonomiczne rozliczanie kosztów robocizny bezpośrednio kont 412 do 414 w stosunku tylko do robocizny podstawowej (konto 410).

Układ kalkulacyjny kosztów klasy siódmej JPK, jako jeden ze składników, wyszczególnia robociznę bezpośrednią i w kalkulacji wynikowej nie są rejestrowane pojedyncze składniki robocizny w układzie kont 410 do 414.

W praktyce drogą segregacji kart pracy sporządza się zestawienie robocizny bezpośredniej według poszczególnych zleceń fabrykacyjnych i według poszczególnych miejsc kosztów warsztatów wytwórczych, nie notując w tych zestawieniach oddzielnie składników robocizny konta 410 i oddzielnie konta 411, ponieważ roz-

graniczenie to dla celów kalkulacji nie jest potrzebne, a przysporzyłoby znacznie więcej pracy.

Weźmy praktyczny przykład. Miesięczne zestawienie robocizny bezpośrednio, służące za podstawę zapisów na kartach kalkulacyjnych, przedstawia się następująco:

Nr Nr zleceń	Warsztaty produkcyjne				Konta 412-414	Razem roboc. bezp.
	A	B	itd.	Razem		
a	15.000	5.000	10.000	30.000	2.400	32.400
b	10.000	5.000	—	15.000	1.200	16.200
c	—	6.000	1.000	7.000	560	7.560
d	3.000	4.000	—	7.000	560	7.560
e	500	1.800	5.700	8.000	640	8.640
itd.	1.000	—	4.000	5.000	400	5.400
	29.500	21.800	20.700	72.000	5.760	77.760

Kwoty wyszczególnione w zestawieniu na warsztatach wytwórczych uzyskuje się na podstawie segregacji kart pracy i ich sumowania. Koszty bezpośrednio kont 412 — 414 rozlicza się proporcjonalnie do robocizny bezpośrednio kont 410 i 411 (w przykładzie $5.760 \times 100 : 72.000 = 8\%$).

Przy założeniu, że sumy kont 412 do 414 mają być rozliczone w stosunku do robocizny podstawowej (410) trzeba miesięczne zestawienie rozszerzyć i notować w tym zestawieniu oddzielnie robociznę podstawową i oddzielnie ruchomą część robocizny według poszczególnych zleceń oraz warsztatów produkcyjnych, by można było rozliczyć koszty kont 412 do 414 na poszczególne zlecenia proporcjonalnie do robocizny podstawowej. Powoduje to znacznie więcej pracy obliczeniowej, której można uniknąć przez wprowadzenie zasady rozkluczowania kosztów kont 412 do 414 proporcjonalnie do robocizny podstawowej i jej ruchomej części.

Rozliczenie robocizny

(Opracowania monograficzne)

Biuletyn BOR rozpoczyna publikowanie opisów ciekawszych rozwiązań organizacyjnych i technicznych z zakresu rachunkowości, stosowanych w niektórych zakładach uspołecznionych.

Bez upiększeń przedstawiać będziemy zaobserwowany stan faktyczny, informując w sposób obiektywny o jednym z wielu możliwych sposobów rozwiązywania zadań postawionych komórkom organizacyjnym.

Nie będą to zatem instrukcje, ani zalecenia, czy też schematy wzorcowe, nadające się do natychmiastowego wprowadzenia lub naśladowania, lecz opisy stanu istniejącego, z wszystkimi jego cechami dodatnimi i brakami, wzgl. niedogodnościami, które bądź to nie dawały się w określonych warunkach usunąć, bądź też pozostawały dotąd niedostrzeżone.

Jednocześnie postaramy się poddać istniejącą praktykę krytycznej analizie, wypuklając jej zalety i wady; postaramy się wskazywać rozwiązania korzystne i niedogodne, podważające jakość i terminowość efektów wykonywanych czynności, przysparzające pracy

i trudności. Postaramy się drogą badania i krytycznej oceny stwierdzać, czy rozwiązanie jest merytorycznie poprawne, proste, zmniejszające pole błędów, zezwalające na ograniczenie czynności do niezbędnego minimum ich podziału i równomiernego rozłożenia w czasie, czy obieg dokumentów nie nasuwa wątpliwości, czy dokumenty i zestawienia są w pełni wykorzystywane itp.

Pragniemy zaprezentować sposób analizy, który mógłby zastosować każdy z pracowników działu rachunkowości, pragnący spojrzeć innym okiem na dobrane mu znaną z codziennej pracy praktykę.

Zamierzeniem naszym jest, by publikowane opisy zapelnily chociażby częściowo odczuwany w naszej literaturze fachowej brak opracowań monograficznych, by — dostarczając materiału porównawczego i dyskusyjnego — pobudziły rachunkowców do usprawniania powierzonych im odcinków prac oraz zachęciły ich do dzielenia się na łamach Biuletynu BOR zdobytymi doświadczeniami z ogółem zainteresowanych.

A.

UWAGI OGÓLNE

Zobrazowane niżej zasady obiegu dokumentów związanych z robocizną oraz zasady rozliczania kosztów robocizny stosowane są w jednym z większych zakładów przemysłu państwowego o produkcji seryjnej.

W zakładzie tym obowiązują, w myśl układu zbiorowego pracy: dniówka, dniówka z premią i czysty akord czasowy (bez progresji), w zasadzie indywidualny. Akord zespołowy, jeśli występuje, sprowadza się praktycznie do akordu indywidualnego i nie przysparza większych trudności w rozdziale zarobku. Robotnicy porządkowi, remontowi, transportowi itd. wynagradzani są dniówkowo.

Produkcja odbywa się w szeregu działów, w skład których wchodzi jednostki mniejsze, tj. „oddziały”; nie obserwuje się zjawiska „wypożyczania” robotników z „oddziału” na „oddział”.

Dysponentem produkcji jest Biuro Fabrykacji, działające w porozumieniu z Biurem Szefa Produkcji, które decyduje o kolejności wykonywania zadań wytwórczych na poszczególnych stanowiskach.

Rozdziałem prac na terenie poszczególnych działów zajmują się Rozdzielnie.

W zakresie organizacji pracy na warsztacie, imiennego przydziału robót itd. współpracują z nimi majstrowie; funkcje kancelaryjne (także w odniesieniu do robocizny) — pełnią oddziałowi pisarze warsztatowi.

Ilość i jakość wykończonej roboty stwierdza w czasie „odbioru” oddzielna Komórka: Kontrola Techniczna.

Z chwilą wypełnienia określonych pozycji dokumentów robocizny w działach ruchu, dokumenty te przechodzą do obliczenia i wykorzystania kolejno w Biurze Płacy i Biurze Kosztów Własnych.

Biuro Kosztów Własnych, po dokonaniu rozliczeń, sporządza notę dla zaksięgowania robocizny w Księgowości Finansowej.

W całości procedury związanej z kontrolą pracy, uchwyceniem i rozliczeniem robocizny oraz obliczeniem zarobku stosowane są następujące dokumenty wzgl. zestawienia:
Dokumenty:

1. Przywieszka zleceniowa
2. Karta robocza (wzór)
3. Zbiorcza karta obliczeniowa (wzór)
4. Lista płacy (lista zaliczek) (wzór)
5. Karta kalkulacji wynikowej
6. Nota dla Księgowości Finansowej.

Zestawienia:

1. Zestawienia pomocnicze Biura Kosztów Własnych
2. Zestawienie kalkulacji wynikowej.

II. ODDZIAŁY RUCHU

a) Karta robocza:

W Biurze Fabrykacji wystawiany jest komplet dokumentów dotyczących operacji koniecznych do wykonania danego zlecenia — a między innymi — przywieszka i karta robocza (ta ostatnia w dwu egzemplarzach). Karta robocza odnosząca się do jednej określonej operacji wypełniana jest w Biurze Fabrykacji jedynie w części górnej strony czołowej. Oba jej egzemplarze przechodzą za pośrednictwem Biura Szefa Produkcji do Rozdzielni.

Z chwilą wypuszczenia zlecenia na warsztat, majster otrzymuje od Rozdzielni przywieszki zleceniowe dotyczące zleceń, które mają być wykonywane na warsztacie w ciągu najbliższego czasu (zgodnie z doręczonym uprzednio majstrowi dwutygodniowym harmonogramem prac).

W oparciu o przywieszki zleceniowe, w których wymienione są wszystkie operacje, jakie należy wykonać — majster przydziela te operacje poszczególnym robotnikom (wzgl. zespołom roboczym), wpisując jednocześnie nazwiska robotników do przywieszek z zachowaniem wymaganej kolejności operacji.

Z kolei przywieszka wydawana jest robotnikowi, mającemu wykonać pierwszą wymienioną na niej operację (czynność ta powtarza się przy wszystkich dalszych operacjach).

Robotnik zgłasza się z wydaną mu przez majstra przywieszką do Rozdzielni i w zamian za oddawaną przywieszkę otrzymuje (na podstawie numeru zlecenia i rodzaju operacji) oznaczony czerwonym paskiem wtórny karty roboczej, kwitując odbiór na jej oryginale.

Robotnik po otrzymaniu karty roboczej z paskiem (karta ta przeznaczona jest wyłącznie dla niego i nie ma dalszego obiegu) może i powinien natychmiast przystąpić do pracy.

Oryginał karty roboczej wraz z przywieszką przesłany jest jednocześnie z Rozdzielni do właściwego majstra, który przywieszkę zleceniową wiesza na tablicy orientacyjnej robót w toku, a kartę roboczą — po wpisaniu do niej nazwiska pracownika, daty i godziny rozpoczęcia pracy — sygnuje i oddaje pisarzowi warsztatowemu.

Wykonujący pracę robotnik podaje pisarzowi warsztatowemu po zakończeniu dnia roboczego ilość godzin przepracowanych na dane zlecenie, a po ukończeniu wskazanej na karcie roboczej operacji, zgłasza się do majstra, meldując mu o wykonaniu zadania, przekazuje robotę, zwraca dokumenty techniczne (warunek

KARTA ROBOCZA					Nr zlec. polec. zaw. o braku							
Nr			Nr karty oblicz.									
Nr rysunku		Przedmiot :					Nr przewodnika:					
							Data					
Nazwa operacji :					Nr oper.		Przyrząd					
					Sztuk		Stanowisko					
					Oddział wykonyw.		Odesłać do					
Przygotowanie		Za szt.		Norma		Grupa		Termin:				
godz.	złotych	godz.	złotych					TF 2				
Kontrola przyjęta sztuk								A notacje warsztatu				
Dobre	Złe	Zaw. o braku	Data	Podpis		Dobre	Złe	Zaw. o braku	Data	Podpis	Wydano	Zakończono
											Data	
											Godz.	
											Podpis	

Nr znacz.	Pracownik	Miesiąc	G o d z i n y																		N	10%	50%	100%	Razem	Godz. wyzn.	Stawka	Zarobek akord.					
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15																
			16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31															

Wykonano sztuk			% wyrobienia normy			Razem						
Koszty ogólne			Dodatek za godzinę nadliczb.			Majster:					Obliczył:	
Roboc.	Narzut	Suma	50 %	100 %	10 %	dn. 19					dn. 19	

otrzymania następnej roboty) i informuje pisarza warsztatowego o zakończeniu operacji, podając przy tym „końcówkę“ przepracowanego czasu. Majster powiadomiony o zakończeniu operacji robi o tym adnotację w oryginale karty roboczej (pozostającej dotąd u pisarza warsztatowego), którą to adnotację powtarza na przywieszce.

Z kolei tenże majster przekazuje oryginał karty roboczej, przywieszkę i dokumenty techniczne do Rozdzielni, która przesyła je wraz z wykonaną robotą do Kontroli Technicznej w celu sprawdzenia wykonania.

Kontrola kwituje odbiór na przywieszce, po czym przeprowadziwszy badania wyrobu zwraca kartę roboczą, zawierającą dane, dotyczące ilości i jakości sztuk przyjętych — odpowiedniemu pisarzowi warsztatowemu, który (o ile operacja została całkowicie zakończona) odnotowuje u siebie wykonanie normy zadanej.

Po dokonaniu tych czynności karta robocza odsyłana jest do Biura Fabrykacji celem odnotowania wykonania operacji w przewodniku, porównania w kartotece norm czasów rzeczywistych z zadanych itp.

Z Biura Fabrykacji karta robocza przechodzi do Biura Płac. W wypadku odbioru częściowego (sukcesywnego), np. pierwszych 200 sztuk z ogólnej liczby zadanej — 1000, oryginał karty roboczej, wystawionej na całą daną operację (1000 sztuk) po powrocie z Kontroli Technicznej pozostaje u pisarza warsztatowego aż do momentu, gdy odbiory częściowe wyczerpią ogólną ilość zadaną w operacji wzgl. ogólną ilość sztuk dobrych, uzyskanych z obróbki. Należy tu wspomnieć, że pisarz warsztatowy może, w wypadku braku miejsca na jednej karcie roboczej, wystawić kartę dodatkową.

Karty robocze operacji, które do końca okresu nie zostały całkowicie zakończone, nie są przekazywane do Biura Fabrykacji ani do Biura Płac, lecz pozostają u pisarzy warsztatowych na następny okres. Karty te stanowią podstawę do zaliczkowania robotników za rzeczywiste godziny przepracowane przy operacjach niezakończonych, przy czym przy obliczaniu zaliczki bierze się pod uwagę stawkę osobistą robotnika, nie zaś grupę roboty.

Jednocześnie, aby zapobiec powtórnemu zaliczaniu — w następnym miesiącu — godzin zaliczkowanych, godziny te oznacza się w umówiony sposób w karcie roboczej; (zaliczka winna być w przyszłości odjęta od pełnego zarobku przysługującego robotnikowi za ukończoną operację).

b) Zbiorcze karty obliczeniowe

Pisarz warsztatowy prócz przechowywania u siebie karty roboczej (w czasie wykonywania operacji) i zapisywania na niej — na podstawie codziennych relacji robotnika — przepracowanego przezeń czasu, prowadzi (również bieżąco) tzw. zbiorcze karty obliczeniowe (karty zarobku).

Dla każdego robotnika prowadzona jest na okres miesiąca jedna karta zbiorcza, na którą nanosi się przepracowane godziny z podaniem numeru zlecenia, operacji, grupy roboty i stawki akordowej.

Zbiorcza karta obliczeniowa służy do kontroli całkowitego czasu pracy danego robotnika w określonym miesiącu i obejmuje również urlopy i czas efektywnie nieprzepracowany.

Przewidziano w niej oddzielne rubryki dla prac wynagradzanych dniówkowo; w grupie tej znajdują się m. in. przestoje (nadzwyczajne).

Podstawę wpisu w odniesieniu do prac bezpośrednio produkcyjnych stanowi w zasadzie zawsze karta robocza; w odniesieniu do pozostałych pozycji czasu płatnego, nie stosuje się jako podstawy zapisów — w zasadzie — żadnych dokumentów, gdyż zapisy te nanoszone są wprost na karty zbiorcze.

Ponadto karta zbiorcza zawiera miesięczne zestawienie godzin normalnych i nadliczbowych.

Przy operacjach akordowych zakończonych, z chwilą, gdy oryginał karty roboczej powróci do pisarza warsztatowego z Kontroli Technicznej — pisarz na podstawie wyniku kontroli (sztuki, operacje dobre, przyjęte) wypełnia w zbiorczej karcie obliczeniowej rubryki 14—15.

Godziny zaliczkowane natomiast, prócz odnotowania ich w normalnej ewidencji godzin karty zbiorczej, wnoszone są ponadto do rubryki 18 „godziny dniówkowe — robocizna bezpośrednia“ z symbolem „Z“. Stanowi to podstawę do wyceny zaliczki w Biurze Płac.

Pozycje opisowe i zapisy ilościowe zbiorczych kart obliczeniowych prowadzone są przez pisarzy warsztatowych w zasadzie bieżąco; w celu lepszego rozłożenia w czasie prac następnej z kolei Komórki, tj. Biura Płac — Biuro to (również bieżąco) wypożycza od pisarzy warsztatowych karty zbiorcze i wycenia w nich — na podstawie kart roboczych — operacje zakończone i skontrolowane.

III. BIURO PŁAC

a) Zbiorcze karty obliczeniowe

Po zakończeniu okresu wszystkie zbiorcze karty obliczeniowe przekazywane są oddziałami do Biura Płac, gdzie powinny znajdować się również wszystkie karty robocze operacji zakończonych w danym miesiącu.

Z uwagi na to, że Biuro Płac rozkłada sobie prace, wyceniając bieżąco karty zbiorcze „wypożyczane“ od pisarzy warsztatowych, wyceny z końcem okresu wymaga tylko:

1. pewna ilość operacji zakończonych w ciągu ostatnich dni,
2. godziny rzeczywiste operacji niezakończonych, podlegające zaliczkowaniu,
3. wszelkie pozycje, na które nie są wystawiane karty robocze.

Można przy tym zaobserwować, że o ile wycenę bieżącą w kartach zbiorczych, dokonywa-

na w ciągu miesiąca, Biuro Płac opiera (dla przyspieszenia zwrotu kart wypożyczonych) na gotowych obliczeniach przeprowadzonych uprzednio w karcie roboczej „operacyjnej” — o tyle wycena z końcem okresu dokonywana jest niekiedy wprost na kartach zbiorczych, a karty robocze (z ostatnich dn) często pozostawia się bez wyceny.

Zbiorcze karty obliczeniowe stanowią podstawę dla obliczenia w nich przez Biuro Płac całkowitego zarobku robotników, a następnie — sum do wypłaty w liście płac. Niekiedy jednak — w celu przyspieszenia prac — pewne pozycje (np. dodatki za godziny nadliczbowe, wyrównawczy itp.) wyliczane są bezpośrednio w liście płac i ich wartość nie figuruje w zbiorczych kartach obliczeniowych.

b) Wypłaty

Wypłaty odbywają się dwukrotnie w ciągu miesiąca. Wypłaty zaliczkowej, opartej o ewidencję rzeczywiście przepracowanych godzin za czas od 1 do 24, dokonuje się 30-go, przy zastosowaniu osobistych stawek robotników. Podstawą wypłaty jest lista zaliczek.

Sporządzony przez Biuro Płac (na podstawie przygotowanego przez pisarza warsztatowego wykazu godzin przepracowanych) projekt oddziałowych list zaliczkowych podlega opiniowaniu przez majstra, który — mając na uwadze zaawansowanie poszczególnych robót — ocenia słuszność proponowanych zaliczek i wprowadza własne poprawki.

Ostateczne wyrównanie płac dokonywane jest 15-go następnego miesiąca, kiedy to sporządza się właściwą pełną listę płacy za okres ubiegły wg oddziałów, a następnie potrąca się wypłaconą zaliczkę.

W ten sposób określona zostaje suma przypadająca do wypłaty. Pełne listy płac poszczególnych oddziałów sporządzane są w trzech egzemplarzach, przy czym oryginał pozostaje w Biurze Płac, jedną kopię otrzymuje Biuro Kosztów Własnych, druga zaś — w postaci perforowanych pasków — dołączana jest do kopert zawierających obliczone zarobki robotników.

Koperty z pieniędzmi powierzane są przy wypłacie mężom zaufania poszczególnych oddziałów.

Sumy nie podjęte w dniu wypłaty zwraca się tego samego dnia za pośrednictwem Biura Płac do Kasy Głównej.

IV. BIURO KOSZTÓW WŁASNYCH

a) Rozliczenie robocizny.

Wykorzystane w Biurze Płac zbiorcze karty obliczeniowe oraz karty robocze, spaczkowane wg oddziałów, przechodzą do Biura Kosztów Własnych.

Karty robocze dołączane są jako dowody do kart kalkulacji wynikowej (jednak bez wykorzystywania naniesionych na nie danych liczbowych).

Głównym natomiast źródłem uzyskiwania materiału liczbowego dla dokonywanych w Biurze Kosztów Własnych rozliczeń robocizny są zbiorcze karty obliczeniowe; jednocześnie w oparciu o karty zbiorcze przeprowadza się tu kontrolę ogólnej sumy zarobku figurującej w liście płac. Jest to dlatego konieczne, że karty zbiorcze nie są dla rozliczeń robocizny źródłem wystarczającym; wynika to ze stosowania zasady obciążania zleceń pełną robocizną bezpośrednią obejmującą wszystkie dodatki, z wyjątkiem dodatku za godziny nadliczbowe, który traktowany jest jako robocizna pośrednia.

Karty zbiorcze natomiast nie zawierają w wielu przypadkach szczegółowych specyfikacji działy: „Zarobek w złotych”; stąd np. w karcie obliczeniowej, przy pracach bezpośredniej produkcyjnych, wypełniana jest tylko rubryka 23 „Akord — Robocizna bezpośrednia”, a pozostałe wyliczenia — jak o tym już wspomniano — dla przyspieszenia przeprowadzane są wprost na liście płac.

Ponadto do zbiorczej karty obliczeniowej Biuro Płac wpisuje co najwyżej podsumowane „dodatki” łącznie dla wszystkich robót wykonywanych przez danego robotnika — co nie pozwala stwierdzić, w jakiej wysokości poszczególne dodatki przypadają na każdą operację wykazaną w odrębnej pozycji karty zbiorczej.

Zachodzi zatem konieczność kluczowania dodatków na operacje w oparciu o poszczególne składniki łącznego zarobku w liście płac. (Należy zwrócić uwagę, że za „operacje” uważa się tu również zaliczki na roboty nie ukończone, które to zaliczki na równi z pełnymi akordami operacji zakończonych obciążają koszty okresu, za który je wypłacono).

b) Zestawienia.

Rozliczenie robocizny na podstawie list płac i kart zbiorczych przeprowadza się za pomocą szeregu zestawień.

Punkt wyjścia stanowią zestawienia robocizny bezpośredniej i robocizny pośredniej dokonywane osobno dla poszczególnych oddziałów i zawierające odpowiednio rozdzielone zarobki każdego z pracowników.

Zestawienie takie zawiera w „główce” przepracowane godziny, układ elementów płacy i rubrykę sum; do zestawienia wpisywane są ze zbiorczych kart poszczególne operacje (jeśli chodzi o robociznę bezpośrednią) wzgl. inne pozycje (robocizna pośrednia). Przy nanoszeniu operacji na zestawienie grupuje się je — na podstawie symboliki zleceń — wg rodzaju produkcji (podstawowa, pomocnicza, roboty kapitalne).

Wpis operacji do zestawienia, polegający na wyspecyfikowaniu części składowych zarobku (bez podania nazwiska robotnika i numeru zlecenia) wymaga przydzielenia kluczem do płacy podstawowej tych dodatków, które nie dadzą

Nazwisko i imię:

Zbiorecza karta obliczeniowa Nr

Zawód wykonywany Nr marki

Dział

Zakład
Oddział

Kontrola obecności wg zegara	Godziny Normalne	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Razem za 0,5 m	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Razem za m-c
	50%																																	
	100%																																	
	Ilość noc. Urlopow. Zwol. płat.																																	

Nr przelodnika	Dział	Operacja		Grupa roboty	Nazwa detalu podzespołu zespołu	Nr detalu podzespołu zespołu	D ni m i e s i ą c a																															Godziny akordowe			Ilość sztuk wykonanych	Czas zadany na ilość sztuk	Urlop godzin	Zwolnienie płatne godzin	
		Na-zwa	Nr				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	zlecenia																							
		bezpós.																				pośred.		inwestyc.																					
		P	W																			P	W	P	W																				
1	2	3	4	5	7																															8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

obliczyć się bezpośrednio. Rolę klucza spełnia ilość godzin rzeczywiście przepracowanych przez robotnika; suma dodatków dzielona jest zatem przez liczbę godzin przepracowanych ogółem w danym miesiącu, a uzyskana stawka mnożona przez rzeczywisty czas trwania danej operacji.

Łączna suma kosztu robocizny danej operacji, uzyskana po doliczeniu przypadających na daną czynność dodatków, wpisywana jest natychmiast po obliczeniu do rubryki 40 „Razem brutto“ w zbiorczej karcie obliczeniowej (rubryk dodatków, w celu przyspieszenia pracy, nie wypełnia się w ogóle).

Czynności tej nie można odkładać, ponieważ — jak powiedziano — poszczególne operacje nie są oznaczone w zestawieniu numerem zlecenia.

Podobne, choć uproszczone, zestawienie dokonywane jest dla robocizny pośredniej danego od-

działu, z tym jednak, że grupuje się tu oddzielnie:

1. robociznę pośrednią zasadniczą, przepracowaną dla innych działów (ew. dalsze porządkowanie tej robocizny wg miejsc „konsumujących“),
2. robociznę pośrednią zasadniczą — „własną“,
3. premie,
4. przestoje,
5. zwolnienia płatne,
6. urlopy (rzeczywiste),
7. dodatek wyrównawczy,
8. dodatek stołeczny,
9. dodatek za godziny nadliczbowe,
10. węgiel,

(dane te zbierane są z kart zbiorczych).

Częstokroć dla przyspieszenia prac pozycje 2—10 obliczane są przez odjęcie robocizny bez-

Lista płacy pracowników fizycznych

Nr	NAZWISKO I IMIĘ	Zawód wykonywany	Data		Stawka zeseregowania osobistego	G O D Z I N Y										% normy
			przyjęcia	zwolnienia		Akordowe 15.15.16	Dniówkowe 20—23	Razem 7—9	w tym			Urlopy	Zwolnienia płatne			
									nadliczb.		nocne					
									50%	100%				10	11	
1	2	3	4	5	6	15.15.16	20—23	7—9	8	9	10	11	12	19		

nia kosztów) z jednoczesnym specyfikowaniem w danym wierszu zarobku na jego poszczególne części składowe.

c) Robocizna w układzie arkusza rozliczeniowego.

Sumy poszczególnych wierszy tego zestawienia wniesione będą do arkusza rozliczeniowego z tym jednak, że w wypadku robocizny bezpośredniej — wydziały produkcji podstawowej obciąża się tą robocizną jedynie „ewidencyjnie”. Robocizna pośrednia natomiast, której wewnętrzny podział odbiega od specyfikacji robocizny bezpośredniej i w której pozycje rzeczywiste zastąpiono kalkulowanymi (por. schemat „Zestawienia robocizny działu”), obciąża w całości wszystkie zainteresowane wydziały i wliczana jest do sumy kosztów tych wydziałów w arkuszu rozliczeniowym. Odnosi się to także i do robocizny przepracowanej w ramach wewnętrznych poleceń dla innych działów (wydziałów). Przerzut tej robocizny z wydziałów „świadczących” na wydziały „konsumujące” dokonywany jest dopiero w ramach rozliczeń międzydziałowych w arkuszu rozliczeniowym, przy czym podstawę takiego przerzutu stanowią dane z „Zestawień robocizny działu” („Robocizna pośrednia zasadnicza dla innych działów”).

Do robocizny takiej przydziela się proporcjonalnie, w pewnej ustalonej wysokości pozostałe koszty wydziału świadczącego.

Jeżeli chodzi o ujęcie robocizny w arkuszu rozliczeniowym, to robocizna bezpośrednia wprowadzana jest łącznie w jednej pozycji: 410a — 413a, pośrednia natomiast grupowana jest dla kont 410b — 414b — i specyfikowana — dla trzech kont pozostałych (por. poniżej).

d) Księgowanie nakładów robocizny.

Sumowanie robocizny w zestawieniach pomocniczych wg elementów płacy prowadzi do uzyskania globalnych liczb dla obciążania poszczególnych kont grupy 41.

Na podstawie ustalonych w ten sposób liczb Biuro Kosztów Własnych sporządza notę dla Księgowości Finansowej, która to nota ujmuje oddzielnie pozycje robocizny bezpośredniej i robocizny pośredniej (konta oznaczone symbolami „a” i „b”).

Robocizna bezpośrednia podawana jest w notcie i z kolei księgowana, w następującym układzie:

410a — akord

(411a) — ew. dodatek wyrównawczy przy robotach kapitałnych

4120a — dodatek wyrównawczy

4122a — dodatek stołeczny

413a — dodatek za uciążliwość i szkodliwość prac dla zdrowia.

Robocizna pośrednia występuje w układzie szerszym:

410b — podstawowa płaca dniówkowa

411b — premia

4120b — dodatek wyrównawczy

4122b — dodatek stołeczny

413b — dodatek za uciążliwość i szkodliwość prac dla zdrowia

414b — dodatek za godziny nadliczbowe

4150b — wynagrodzenie za urlopy (kalkulowane)

4151b — wynagrodzenie za czas efektywnie nieprzepracowany

4161b — węgiel

Przy powyższych pozycjach zapisem przeciwnym dla debetu kont grupy 41 będzie kredytowanie konta 170; wyjątek stanowi tu wynagrodzenie (kalkulowane) za urlopy, ponieważ konto 4150b koresponduje z kredytem konta 1900.

Nota przesyłana z Biura Kosztów Własnych do Księgowości Finansowej zawiera również pozycję:

1900 — urlopy (rzeczywiste) — (z „Zestawień robocizny działu”), na podstawie której nastąpi obciążenie konta 1900 z jednoczesnym uznaniem konta 170.

Konto 170 — po sporządzeniu pełnej listy płac i dokonaniu wypłaty (po 15-ym) — koresponduje po stronie debetowej z:

1. pgr. 171 — za potrącenie wypłaconej 30-go zaliczki

2. pgr. 100 — za wypłacone wyrównanie.

e) Kalkulacja wynikowa.

Po sporządzeniu zestawień pomocniczych, w Biurze Kosztów Własnych przeprowadza się w kartach kalkulacji wynikowej zleceń, zapisy dotyczące robocizny bezpośredniej i kosztów wydziałowych. Punktem wyjścia i podstawą zapisów odnośnie robocizny są zbiorcze karty obliczeniowe, zawierające w rubryce 40 dane „Zarobek w złotych — razem brutto”, oddzielnie dla każdej operacji (por. zestawienia pomocnicze oddziałów).

Dotyczące poszczególnych operacji liczby z kart zbiorczych grupowane są „na boku” wg numerów zleceń, a dalej, w ramach zleceń, wg wydziałów wykonujących i dopiero po zsumowaniu w takim układzie nanoszone są na karty kalkulacji wynikowej, do rubryki robocizny odpowiedniego okresu oraz do właściwego wiersza odpowiadającego wydziałowi, który wykonywał jedną lub więcej operacji przy danym zleceniu.

Naniesione w ten sposób sumy robocizny bezpośredniej stają się podstawą dla doliczenia kosztów wydziałowych każdego z wydziałów zainteresowanych.

Z zapisów kart kalkulacji wynikowej, dotyczących miesiąca sprawozdawczego, sporządzane jest zestawienie kalkulacyjne za dany okres, które to zestawienie — uporządkowane i zsumowane wg rodzajów produkcji — staje się arkuszem kalkulacyjnym, a zatem podstawą dla

księgowego ujęcia kosztów robocizny bezpośrednio w klasie 7-iej, w korespondencji z gr. 49 (nota zbiorcza do księgowości finansowej).

f) Archiwowanie.

Zbiorcze karty obliczeniowe, z chwilą ich wykorzystania dla potrzeb kalkulacji wynikowej, zostają ponownie spaczkowane wg działów i podlegają archiwowaniu; natomiast karty robocze dołączane są do kart kalkulacji wynikowej.

V. TERMINARZ PRAC

Terminarz, podział i kolejność czynności Biura Płac, którego obsadę stanowi 5—6 osób, warunkowane są z jednej strony datą ostatecznego „spływu“ wszystkich kart roboczych operacji zakończonych, co ma miejsce 3—5-go następnego miesiąca, z drugiej — obowiązującym terminem sporządzenia pełnej listy płac do wypłaty, który to termin przypada 13-go (lista brutto — 10-go) następnego miesiąca, podczas gdy sama wypłata powinna nastąpić 15-go. Wypłata zaliczkowa obliczana jest między 25 a 27-ym.

Bieżąc w ciągu miesiąca Biuro Płac — jak była już o tym mowa — wycenia zakończone operacje z dostarczonych kart roboczych i nanosi wycenę na karty zbiorcze prowadzone przez pisarzy warsztatowych, dzięki czemu osiąga się pewne odciążenie okresu „najgorętszego“, tj. między 3-im a 13-ym.

Niezależnie od sporządzania list płacy pracowników fizycznych i umysłowych, obowiązkiem Biura Płac jest sporządzanie każdej środy dla Ubezpieczalni Społecznej, tygodniowego wykazu zasiłków chorobowych.

Deklaracje do Ubezpieczalni Społecznej z tytułu ubezpieczeń i rozliczenia zasiłków składane są 20-go, natomiast wpłat na SFO dokonuje się 22-go.

TERMINARZ CZYNNOŚCI GŁÓWNYCH KOMOREK ROZLICZAJĄCYCH ZAROBKI I KOSZTY ROBOCIZNY.

Data	Biuro Płac (czynności)	Koszty własne (czynności)
3—5	„Spływ“ ostatnich kart roboczych: za miesiąc ubiegły z oddziałów ruchu	Nanoszenie kosztów robocizny na karty kalkulacji wynikowej
10	Ukończenie listy płac brutto	
13	Ukończenie listy płac netto	
15	Wypłata („wyrównanie“)	Otrzymanie kart roboczych i kart zbiorczych z Biura Płac
16	Oddanie kart roboczych i kart zbiorczych do Biura Kosztów Własnych	
20	Deklaracja do Ubezpieczalni Społecznej	Sporządzanie zestawień pomocniczych
22	Wpłata na SFO	
25—27	Sporządzanie listy zaliczki	
28	—	Wysłanie noty do księgowości finansowej
30	Wypłata zaliczki	

Po 15. zbiorcze karty obliczeniowe i karty robocze przechodzą do Biura Kosztów Własnych, które do 28-go w nno sporządzić dla księgowości finansowej notę, umożliwiającą zaksięgowanie robocizny. Następnie dokonywane jest nanoszenie robocizny bezpośrednio na karty kalkulacji wynikowej zleceń (około 5 dni).

VI. OMÓWIENIE

Postaramy się w poniższych uwagach poddać analizie zobrazowany istniejący stan rzeczy i podkreślić pewne „węzłowe“ rozwiązania, które — naszym zdaniem — wymagają zrewidowania; pomijamy przy tym zagadnienia związane z organizacją wydziałów ruchu oraz nie obejmujemy naszym krytycznym omówieniem wzorów dokumentów, opierając się na wzorach w danym zakładzie stosowanych.

Analiza nasza prowadzona będzie wzdłuż tej samej drogi, którą przebiegają dokumenty omawiane w opisie.

1. Wystawianie kart roboczych na robociznę pośrednią, czas efektywnie nie przepracowany itd.

Fakt niewystawiania oddzielnych kart roboczych na robociznę pośrednią i wnoszenia — wobec tego — zapisów dotyczących tej robocizny wprost do zbiorczych kart obliczeniowych (ma to miejsce również przy kartach zastępczych na operacje zaliczkowane) uniemożliwia uzgadnianie kart roboczych z kartami zbiorczymi oraz kart roboczych z listą płacy, a zatem — wykrycie ewentualnych błędów w pozycjach kart zbiorczych i list płacy.

Niepełna dokumentacja czasu płatnego powoduje z kolei ograniczenie przydatności posiadanych kart roboczych robocizny bezpośrednio do rozliczeń robocizny w Biurze Kosztów Własnych i konieczność uzyskiwania materiału dla rozliczeń z kart zbiorczych. Karty zbiorcze, pomijając już ich właściwe przeznaczenie (powinny służyć wyłącznie do obliczenia zarobku i pozostawić w Biurze Płac) — technicznie biorąc, nie nadają się do tego celu, ponieważ — z uwagi na to, że zawierają wiele różnych elementów — nie są dogodne do sortowania i dane w nich zawarte mogą być wyzyskane jedynie drogą sporządzenia pomocniczych zestawień, trudnych zresztą do sprawdzenia.

2. Wystawianie kart roboczych zastępczych.

Ujemne skutki w toku dalszych prac powoduje niewystawianie kart roboczych zastępczych na zaliczki za operacje nieukończone na koniec okresu.

W wyniku tego karty robocze przesłane po 15-ym do Biura Kosztów Własnych i dołączane jako dowody do kart kalkulacji wynikowej nie zawierają w sumie właściwych danych robocizny bezpośrednio; wypłaconej i zaliczonej w koszty danego okresu, a wynikającej z kart roboczych (abstrahujemy w tej chwili od okoliczności, że na kartach roboczych brak jest

dotatków, które doliczane są dopiero w zestawieniach pomocniczych).

Niewłaściwość ta polega na tym, że z jednej strony sumy z kart roboczych danego okresu nie obejmują zaliczek za operacje nieukończonych w tym okresie, z drugiej zaś — zawierają zaliczki wypłacone i zaliczone w koszty w okresie poprzednim.

Dalsze ujemne konsekwencje braku kart zastępczych zostały, wzgl. zostaną jeszcze podkreślone.

Poprawę na tym odcinku można by uzyskać przez wystawianie kart roboczych zastępczych w jednym egzemplarzu przez majstra z jednoczesnym zaznaczeniem godzin zapłaconych w karcie roboczej właściwej — w celu późniejszego ich odjęcia od pełnego akordu za daną operację.

Niedogodności wymienione w punkcie 1., a pośrednio i w punkcie 2. (brak kart zaliczkowych uniemożliwia uzgadnianie, a zatem podważa wartość danych zawartych w istniejących kartach roboczych) powodują nierównomierne rozłożenie pracy w Biurze Kosztów Własnych, co może być usunięte przez b i e ż ą c e o p r a c o w y w a n i e dla celów rozliczeń, napływających stopniowo kart roboczych.

W rezultacie, wobec konieczności czekania na karty zbiorcze, wpływające z reguły dopiero po sporządzeniu listy płac, obserwuje się w Biurze Kosztów Własnych poważne nagromadzenie zadań w stosunkowo krótkim okresie czasu. (Górną granicę wyznacza termin sporządzenia arkuszy, a dalej — termin miesięcznych sprawozdań bilansowych).

3. Niekompletne wypełnianie kart zbiorczych.

Zbiorcze karty obliczeniowe, stanowiące podstawę dla obliczenia zarobku — w rzeczywistości nie zawierają wszystkich elementów tego zarobku, ponieważ obliczenia dodatków przeprowadza się wprost w liście płacy.

Na skutek tego dział karty zbiorczej zatytułowany „Zarobek w złotych“, w większość rubryk pozostaje niewypełniony, a rozliczenie dodatków na poszczególne roboty następuje w trakcie sporządzania zestawień pomocniczych.

Jednocześnie warto tu podkreślić, że dokonywane w Biurze Kosztów Własnych uzgodnienie kart zbiorczych z listą płacy następuje dopiero po dokonaniu wypłaty, co praktycznie uniemożliwia ewentualne sprostowanie wykrytych błędów w tym samym okresie sprawozdawczym.

Odnosnie dodatków powstają tu jednocześnie dwa zagadnienia:

- a) czy rozliczać dodatki na poszczególne operacje w karcie zbiorczej (przed sporządzeniem zestawień), a jeśli tak, to
- b) w jaki sposób?

Wydaje się, że takie rozliczenie, przy istniejących wzorach druków jest wskazane i powinno być dokonywane, jeśli nie jeszcze przez pisarzy warsztatowych to przynajmniej przez Biuro

Płac. W ten sposób można by uniezależnić wyliczenie zarobku brutto w karcie zbiorczej dla każdej operacji od dokonywanego później zestawienia pomocniczego oraz od listy płac.

Bez powiększania ilości pracy — o czynności i tak wykonywane, pogłębiona byłaby w ten sposób dokładność wyliczeń.

Jeśli chodzi o sposób rozdziału sum poszczególnych dodatków na pojedyncze operacje, to najracjonalniejszą i najprostszą metodą jest przydział procentowy w stosunku do płacy podstawowej.

Powstaje tu jednak dalszy problem, a mianowicie, czy w ogóle celowe jest wliczanie omawianych dodatków do robocizny bezpośredniej zamiast dodawania ich do robocizny pośredniej (tak jak uczyniono z dodatkiem za godziny nadliczbowe). Trudno przesądzać tę sprawę; wydaje się w każdym razie, że ostateczny efekt rozliczenia kosztów będzie bardzo zbliżony, z uwagi na to, że koszty wydziałowe, w skład których wchodzi robocizna pośrednia, doliczane są w kalkulacji w stosunku do robocizny pośredniej.

4. Forma pomocniczych zestawień oddziaływanych.

Z omówioną wyżej sprawą kompletności danych w kartach zbiorczych wiąże się zagadnienie sporządzania oddziaływanych zestawień pomocniczych.

Gdyby karty zbiorcze wypełniane były w Biurze Płac kompletnie, wówczas zestawienia oddziałowe stałyby się jedynie sumariuszami robocizny; nawet jednak w obecnych warunkach sposób ich sporządzania nasuwa szereg wątpliwości i zastrzeżeń: niepodawanie nazwiska robotnika utrudnia zlokalizowanie ewentualnego błędu, brak natomiast numeru zlecenia sprawia, że ta sama niemal praca na odcinku robocizny bezpośredniej musi być powtarzana w kalkulacji wynikowej.

Zastosowanie — przykładowo — perforowanych pasków dla nanoszenia robocizny pośredniej, przypadającej na dany dział, a następnie rozcięcie pasków i ugrupowanie ich wg numerów zleceń, mogłoby pracę ułatwić.

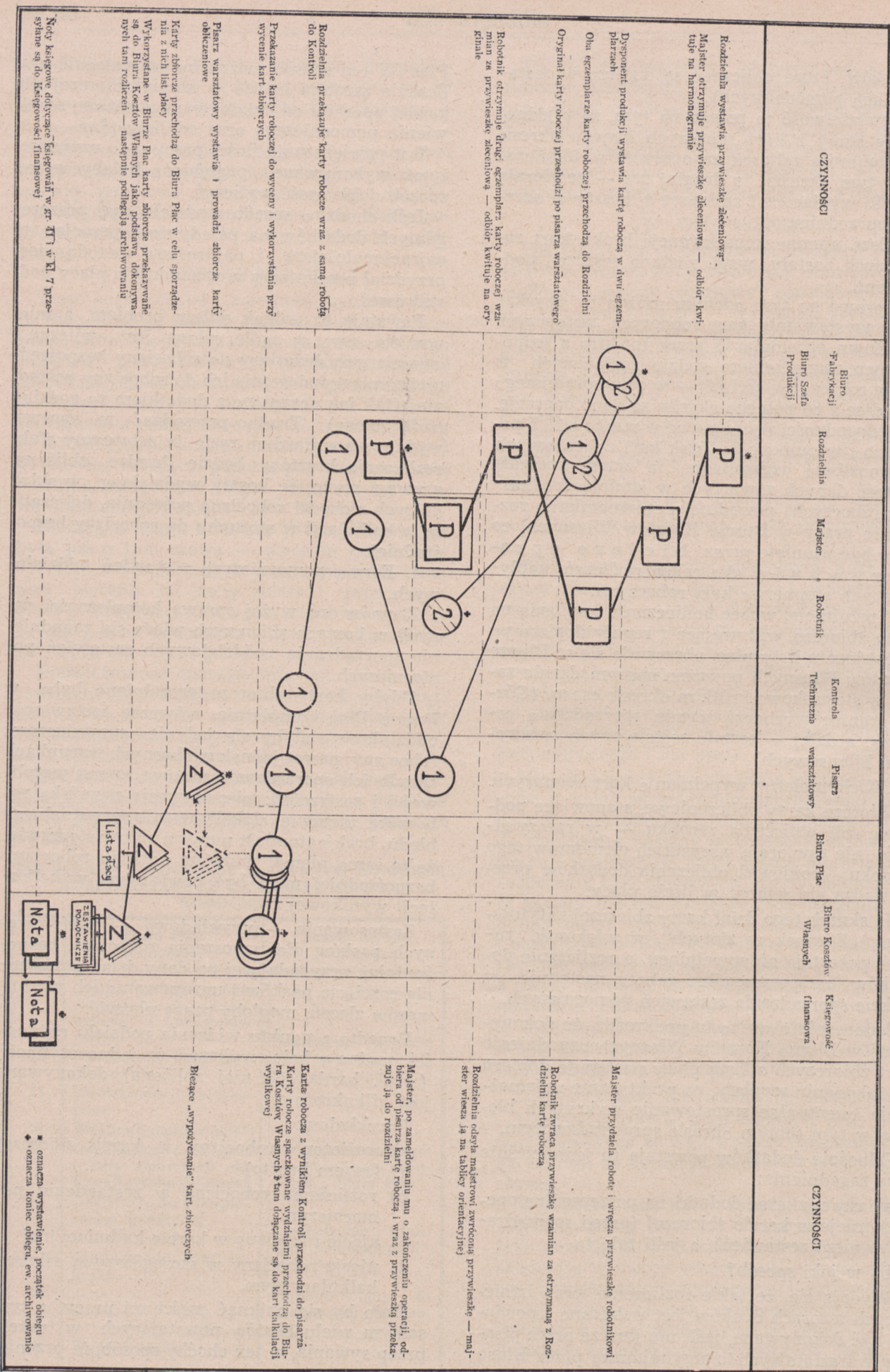
Ponadto z punktu widzenia podziału czynności, można z kolei wykazać, że jedna czynność (wzgl. bardzo do niej zbliżona) dokonywana jest kilkakrotnie.

Przykładowo:

- a) rozliczenie robocizny w karcie zbiorczej (razem brutto)
- b) rozliczenie robocizny w zestawieniu pomocniczym
- c) ujęcie robocizny w karcie kalkulacyjnej
- d) ujęcie robocizny w szczegółowym arkuszu kalkulacyjnym.

Dało by się uniknąć części tej pracy, a tym samym wielu błędów powstających w trakcie przepisywania, w ten choćby sposób, że przenie-

SCHEMAT OBIEGU DOKUMENTÓW I CZYNNOŚCI ZWIĄZANYCH Z RACHUBĄ ROBOCZYNI (ZAKŁAD „A”)

* oznacza wystawienie, początek obiegu
 † oznacza koniec obiegu, ew. archiwizowanie

sienie (ujęcie) robocizny na kartach kalkulacji wynikowej mogłoby się odbywać przez przebitkę, np. trójkolumnową (robocizna, koszty wydziałowe, koszty administracji), w której dzienniki przeznaczone byłyby dla poszczególnych grup kl. 7 (produkcja podstawowa, pomocnicza itd.).

Warto w końcu nadmienić, że stosowane karty kalkulacyjne pozwalają jedynie na uzgodnienie ogólnej sumy robocizny bezpośredniej z ogólną sumą tejże robocizny w arkuszu rozliczeniowym.

Niemożliwe jest zatem zlokalizowanie ewentualnego błędu w ramach wydziału (działu) i jego wykrycie, co z miejsca przesądza odniesienie różnicy, a w gruncie rzeczy: błędu na konto odchylenia.

Nie mniej ważnym, choć rzadziej zapewne występującym błędem jest ew. odniesienie robocizny przy danej operacji (tzn. określonej karty roboczej) do niewłaściwego zlecenia, co może wystąpić np. w wypadku mylnego wypełnienia rubryki numeru zlecenia w karcie roboczej. (Numer zlecenia z karty roboczej przenoszony jest do karty zbiorczej i tam z kolei decyduje o obciążeniu odpowiedniej karty kalkulacyjnej).

W związku z tym należy położyć nacisk na „wczesne“, z punktu widzenia poszczególnych etapów obiegu, dokonanie odpowiedniej kontroli merytorycznej zapisów robocizny bezpośredniej, która to kontrola mogłaby następować w Biurze Fabrykacji, w momencie przekazywania tam kart roboczych operacji zakończonych

dla sprawdzenia norm czasowych i polegałaby na porównywaniu karty roboczej z przewodnikiem, którego numer uwidoczniiony jest na tej karcie.

Dzięki tego rodzaju sprawdzeniu uzyska się rękojmię, że dane naniesione na karty kalkulacji wynikowej obrazują rzeczywisty stan rzeczy.

Oceniając opisywany całokształt obiegu i wzorów dokumentów z punktu widzenia „historycznego rozwoju“ dokumentacji robocizny można stwierdzić, że w badanym wypadku w ujmowaniu robocizny obserwujemy przechodzenie od ewidencji podmiotowej, tj. ewidencji robocizny z punktu widzenia samego tylko zarobku robotnika — do ewidencji przedmiotowej, tzn. ewidencji wynagrodzenia konkretnego zadania, wzgl. płatnego czasu pracy.

System zastosowany w omawianym zakładzie stanowi fazę dość zaawansowaną z uwagi na istnienie „operacyjnych“ kart roboczych obok kart zarobkowych (zbiorcze karty obciążeniowe).

Wydaje się jednak, że główną przyczyną wielu niedogodności i przeszkodą dla wprowadzenia ulepszeń jest tu brak pełnego udokumentowania czasu płatnego i właśnie tę sprawę należy przede wszystkim przemyśleć przy próbach doskonalenia istniejącego stanu rzeczy, jeśli próby te nie mają się skończyć rezultatem połowicznym.

B.

I. UWAGI OGÓLNE *)

Opisany zakład zatrudnia około 1.000 pracowników i produkuje na zlecenia indywidualne.

W czynnościach umożliwiających rozliczenie i księgowanie robocizny biorą udział następujące komórki organizacyjne:

- a) **B i u r o F a b r y k a c j i** opracowujące dokumentację techniczną, dotyczącą poszczególnych zleceń,
- b) **R o z d z i e l n i a W a r s z t a t o w a**, której zadaniem jest rozdział pracy na warsztaty i stanowiska pracy,
- c) **B i u r o P ł a c y i P r a c y**, w skład którego wchodzi kontrolerzy czasów pracodawanych, ustalający podstawy do sporządzania list płacy przez Biuro Płacy i Pracy,
- d) **W y d z i a ł K o s z t ó w W ł a s n y c h** dokonujący rozliczenia kosztów,
- e) **K s i ę g o w o ś ć F i n a n s o w a** księgująca robocizną i wypłaty.

*) Po dość szczegółowym opisie rozliczeń w zakładzie pierwszym, celem uniknięcia zbędnych powtórzeń, rozliczenie w zakładzie drugim ujęto bardziej syntetycznie.

Rozliczenie robocizny odbywa się przy pomocy następujących dokumentów:

- a) Karta robocza,
- b) Karta zbiorcza zarobku i kontroli czasu,
- c) Lista płacy,
- d) Pomocnicze zestawienie do podziału robocizny na bezpośrednią wg zleceń i wydziałów i pośrednią wg wydziałów.

W Biurze Płacy i Pracy prowadzona jest ponadto kontrolka czasu pracy w formie zeszytu, w miejsce kart zegarowych. Czas pracy notowany jest w kontrolce przez specjalnego pracownika Biura Pracy i Płacy na podstawie marek metalowych, zdejmowanych przez pracownika w chwili wejścia z tablic w portierni. Kontrolka uzgadniana jest okresowo z czasem podanym przez kontrolerów czasu.

Zakład stosuje następujące systemy płac: dniówkowy, dniówka z premią, akord czasowy czysty (bez progresji), akord indywidualny, oraz zespołowy.

Wypłaty dokonywane są dwukrotnie w ciągu miesiąca, a mianowicie: w dniu 30 płatna jest zaliczka w sumie zaokrąglonej oraz 15 następnego miesiąca, po rozliczeniu robocizny za mie-

s'ąc ubiegły, odbywa się wypłata pozostałej części zarobku.

Wypłaty ujęte listą płacy księgowane są w ciężar konta 170. natomiast księgowania w ciężar kont 410 — 414 dokonywane są na podstawie noty, wystawionej przez Wydział Kosztów Własnych po uzgodnieniu rozliczonej robocizny z listą płacy. Robocizną podstawową i ruchomą część robocizny (konta 410, 411) dzieli się w księgowości głównej na bezpośrednią i pośrednią, oznaczając je przy pomocy symboli literowych „a” i „b”.

II. OBIEG KARTY ROBOCZEJ

(Wzór Nr 1 — strona czołowa; Wzór Nr 2 — strona odwrotna)

Obieg karty roboczej przedstawiony jest na schemacie.

Karta robocza, dotycząca robocizny bezpośredniej, wystawiona jest w jednym egzemplarzu dla poszczególnych operacji przez Biuro Fabrykacji jako jeden z elementów kompletu dokumentów, dotyczących poszczególnych zleceń.

Karty robocze, dotyczące robocizny pośredniej oraz urlopów i płatnego czasu nieprzepra-

Wz 1

Nazwa przedmiotu		Nr Rysunku poz.	Symbol Wyrobu		Nr zlecenia					
Wymiary Przedmiotu		Waga przedmiotu	Jednostka Materiału	8ztuk na komplet	Kompletów na Zlecenie					
Material		Sztuk z Jednostki	Ilość Jednostek		Ilość do Wykonania					
Termin Planowany	Nr Operacji	Nazwa Operacji	Pomoce, Narzędzia Sprawdziany	Grupa	tp.	Dod. S.	Akord wyznaczony na całość			
	Oddział			Stawka	tg.	Dodat. N.	Godz. min.	Zł		
Konto										
Wielowarsztatowość		Kontrola Techniczna			Zaliczki		Zarobek Akordowy			
Praca na ilości maszyn	Wykonano Ogółem	Do-brych	Braki		Nr karty Braków	Płacić za ilość	Nr Karty	Suma złotych	Mnożnik	Godz. min. Płatne
			Płatne	Niepłatne						Suma złotych
Oddział	Dział Planow, warszt.	Oddział Terminów		Warsztat	Kontrola	Rachuba wynagr.	Koszty własne			
Data										
Podpis										
KARTA ROBOCZA Nr										

Wz 2

Nr Kontrolny	Nazwisko	Godzin pracowanych w dniu														Razem godzin	Godz. »S«	Zarobek podstawowy	Zarobek	Premia %		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14						15	
stawka		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		Godz. »N«			
Wydano		Zakończono																				
Data	Godzina	Podpis	Data	Godzina	Podpis																	
														Mnożnik wyrobien.								

cowanego, wystawiane są przez majstrów na warsztacie.

W związku z powyższym wszystkie czynności wykonywane przez pracowników fizycznych zakładu ujęte są w kartach roboczych.

Wszystkie rubryki karty roboczej na stronie czołowej, dotyczące polecenia, opisu przedmiotu oraz poszczególnych operacji, oprócz rubryki „stanowisko” i rubryk dotyczących obliczenia zarobku i kontroli technicznej, wypełniane są przez Biuro Fabrykacji.

Rozdzielnia, przekazując karty robocze na warsztat, wypełnia na stronie czołowej rubrykę wskazującą stanowisko pracy oraz na odwrocie: „Nr kontrolny”, „Stawka” oraz „Nazwisko”.

Rubryki „Godzin przepracowanych w dniu” na stronie odwrotnej karty roboczej wypełniane są przez pracownika.

Po zakończonej operacji oraz przyjęciu wykonanej roboty przez Kontrolę Techniczną z jednoczesnym wypełnieniem odpowiednich rubryk na stronie czołowej, kontroler czasu przejmuje kartę roboczą od pracownika, kontroluje czas przepracowany (rubryki na stronie odwrotnej) oraz wypełnia rubryki, dotyczące obliczenia zarobku.

Czas trwania operacji waha się w granicach od godziny do kilkunastu dni, przekraczając niejednokrotnie okres miesiąca, w związku z tym częstotliwość „spływu” kart z warsztatów jest różnorodna. W końcu miesiąca wszystkie karty robocze zostają za pośrednictwem Rozdzielni Warsztatowej przekazane Wydziałowi Kosztów Własnych.

Pracownik zdający w końcu miesiąca kartę roboczą, dotyczącą operacji niezakończonych, otrzymuje w zamian nową kartę wystawioną przez Rozdzielnię Warsztatową. W takim wypadku wynagrodzenie dla pracownika oblicza się mnożąc czas zadany, dotyczący części wykonanej operacji, przez stawkę osobistego zasze-

regowania. Na żądanie pracownika obliczenie zaliczki może być dokonane w oparciu o czas rzeczywiście przepracowany.

III. WYPEŁNIANIE KART ZBIORCZYCH ZAROBKU I KONTROLI CZASU

Na podstawie wycenionych kart roboczych kontroler czasu pracy wypełnia część A i B karty zbiorczej (wzór Nr 3).

Część C karty zbiorczej wypełniana jest dla poszczególnych dni miesiąca sumarycznie, na podstawie części A i B. Raz w miesiącu kontroler wymnaża czas przepracowany (uzyskany drogą sumowania rubryk poszczególnych dni w pozycji „Razem” części C — przez stawki umieszczone w prawym dolnym rogu karty zbiorczej) a otrzymane iloczyny wstawia w odpowiednich pozycjach części D. Część zatytułowana „Zestawienie wykonanych robót” przeznaczona jest dla celów statystycznych.

Kontrolerzy czasów wystawiają i prowadzą karty zbiorcze w jednym egzemplarzu, oddzielnie dla każdego pracownika fizycznego danego wydziału, na okres miesiąca.

Obieg karty zbiorczej przedstawiony jest na schemacie.

IV. SPORZĄDZANIE LIST PŁAC (wzór Nr 4)

Listy płacy pracowników fizycznych sporządzane są na podstawie wyliczeń, figurujących w listach zbiorczych, przekazywanych po zakończeniu miesiąca do Wydziału Kosztów Własnych a następnie Biura Pracy i Płacy.

Listy płac sporządzane są wg wydziałów w czterech egzemplarzach, z których jeden przeznaczony jest dla księgowości finansowej, drugi dla statystyki, trzeci (perforowany) dla robotników oraz czwarty dla Biura Pracy i Płacy.

Listy wypłat zaliczkowych sporządza Biuro Pracy i Płacy na podstawie kontrolki czasu pracy prowadzonej w Biurze Pracy i Płacy w formie zeszytu. Listy te, sporządzane w jednym egzemplarzu, stanowią pokwitowanie odbioru zaliczek.

LISTA PŁACY PRACOWNIKÓW FIZYCZNYCH za czas

L. P.	Data	Nr marki	NAZWISKO I IMIĘ	Grupa	Stawka	Ilość dni/godz.	ILOŚĆ GODZIN					W tym godzin nadliczbowych			Roboc. podst. 410	
							Dniówka	Akord	Urlop	Szkoła	Efekt nieprzep.	50 proc.	100 proc.	10 proc.	Dniówka	Dniówka przy akordzie
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
			SUMA STRONY													

dokonywane jest na podstawie listy płacy, otrzymanej z Biura Pracy i Płacy.

Ponieważ wydziały w arkuszu rozliczeniowym nie pokrywają się z wydziałami organizacyjnymi wg listy płacy, rozliczenie dodatków dokonywane jest w stosunku do czasu pracy przepracowanego w poszczególnych wydziałach.

Uzgodnienie — w ten sposób rozliczonych dodatków — wg zestawienia oraz wg listy płacy poszczególnych wydziałów jest niemożliwe. Natomiast uzgadniane są sumy z zestawień rozliczenia robocizny bezpośredniej i pośredniej z sumami ogólnymi listy płacy.

Robocizna, dotycząca przestojów, ujęta jest jako robocizna pośrednia na osobnych zleceniach.

W wypadku gdy pracownik wykonywał prace na różnych wydziałach, karty robocze wystawiane oddzielnie dla każdej operacji, wskazują wydział, który należy obciążyć z tytułu przepracowanego czasu. Obciąża się zatem od razu ten wydział, dla którego prace wykonywano, a nie ten, w którym prace były przeprowadzone.

VII. ZALICZENIE ROBOCIZNY NA NOŚNIKI

Robocizną podstawową i nadwyżki akordowe zalicza się na poszczególne zlecenia na podstawie kart roboczych.

Nadwyżki akordowe ustala się w sposób następujący: karta robocza wskazuje czas zadany dla wykonania, oraz ilość godzin rzeczywiście przepracowanych; różnica między ilością godzin zadanych, pomnożonych przez stawkę zaszeregowania roboty, zwiększonych o zachętę akordową (wynoszącą 10%), a ilością godzin rzeczywistych, pomnożoną przez stawkę osobistego zaszeregowania stanowi nadwyżkę akordową.

Na przykład:

Ilość godzin zadanych wynosi	7
Stawka wg zaszeregowania roboty	60
Zachęta akordowa 10%	6 · 66
Ilość godzin rzeczywiście przeprac.	6,5
Stawka osobistego zaszeregowania	50

Obliczenie nadwyżki akordowej (7×66) —
 $(6,5 \times 50) = 462 - 325 = 137$.

Przytoczone w punkcie VI „Zestawienie dla „Rozdzielenia robocizny bezpośredniej“ jest podstawą do wpisania rozliczonej w zestawieniu robocizny na poszczególne zlecenia.

Zestawienie zleceń (kosztów poszczególnych robót) zastępuje indywidualne karty kalkulacyjne i jest podstawą do sporządzenia arkusza kalkulacyjnego. Również kalkulacja wynikowa (prowadzona w formie kartoteki) przejmuje zapisy z „Zestawienia kosztów poszczególnych robót“.

VIII. ARCHIWOWANIE

Karty robocze, po wykorzystaniu dla celów rozliczenia robocizny, są przekazywane z Wydziału Kosztów Własnych do Biura Fabrykacji. W Biurze Fabrykacji na ich podstawie dokonuje się kontroli norm oraz wykonania produkcji przez porównanie czasu żadanego na poszczególnej operację z czasem rzeczywistym, ujętym w karcie roboczej. Czynności te mają na celu stwierdzenie, w jakiej fazie produkcji znajdują się poszczególne zlecenia, ustalenie robót w toku oraz kontrolę norm. Po wykonaniu tych prac analitycznych i kontrolnych karty robocze przekazane zostają do Wydziału Kosztów Własnych, gdzie są archiwowane. Karty zbiorcze po zwróceniu przez Wydział Kosztów Własnych archiwowane są w Biurze Pracy i Płacy.

Listy płacy archiwowane są w Biurze Pracy i Płacy, Księgowości Finansowej oraz Wydziale Statystyki.

IX. OMÓWIENIE

W opisanym zakładzie na podkreślenie zasługuje:

- pełne udokumentowanie czasu płatnego kartami roboczymi, wystawianym dla prac bezpośrednio produkcyjnych w zasadzie przez Biuro Fabrykacji; dla pomocniczych natomiast, urlopów, czasów efektywnie nieprzepracowanych itp. przez majstra, lub inne upoważnione do tego osoby.
- zasada zdawania z chwilą zakończenia miesiąca wszelkich kart roboczych i wystawianie na prace niezakończone nowych kart zamiast wystawiania kart zaliczkowych; rozwiązanie to możliwe jest jednak do zastosowania tylko przy nieznacznym remanencie operacji niezakończonych, lub systemie przesuwania wynagrodzenia tytułem wykonanych prac częściowych, do chwili wykonania całości operacji, tj. do miesiąca następnego,
- bieżące rozliczanie nadwyżek akordowych i niektórych dodatków na kartach roboczych i w kartach zbiorczych zarobku przez kontrolerów czasu,
- ściśła wstępna kontrola zgodności zapisów kart roboczych z kartami zbiorczymi zarobku i kontroli czasu, oraz kart zbiorczych z listą płac.

Korektur organizacyjnych natomiast wymaga:

- obieg kart roboczych; karty robocze operacji zakończonych gromadzone są beużytecznie w Rozdzielni w ciągu całego miesiąca, a do Biura Fabrykacji, które na ich podstawie śledzić ma wykonanie norm roboczych itp. docierają za pośrednictwem Wydziału Kosztów Własnych z 1 — 1½ miesięcznym opóźnieniem, uniemożliwiając podjęcie na ich podstawie jakichkolwiek skutecznych decyzji. Wiąże się z tym

SCHEMAT OBIEGU DOKUMENTÓW I CZYNNOSCI ZWIĄZANYCH Z RACHUBĄ ROBOCIZNY (ZAKŁAD „B”)

Komórki organizacyjne Dokumenty i czynności	Biuro Fabrykacji	Rozdzielnia Warsztatowa	Warsztat i Kontrola Techniczna	Kontrolerzy czasów	Biuro Płacy i Pracy	Wydział Kosztów Własnych	Księgowość finansowa
<p align="center"><u>Dokumentacja techniczna</u></p> <p>Komplet dokumentów obejmujący karty robocze dla robocizny bezpośredniej (Krb) po 1 egzemplarzu dla każdej operacji z wypełnioną stroną czołową odnośnie polecenia i opisu przedmiotu operacji</p>							
<p align="center"><u>Karta robocza</u></p> <p>a) dla robocizny bezpośredniej (Krb)</p> <p>1. Przekazanie na warsztat po wypełnieniu rubryk: „Stawisko” (strona czołowa Krb), „Nazwisko”, „Nr kontrolny”, „Stawka” (na odwrocie Krb).</p>							
<p>2. Wypełnienie rubryk „Godzin przepracowanych w dniu” (na odwrocie Krb) przez pracownika w toku wykonywania operacji</p>							
<p>3. Przyjęcie zakończonej roboty przez kontrolerów technicznych i wypełnienie rubryk „Kontrola Techniczna” na stronie czołowej Krb</p>							
<p>4. Przekazanie Krb do kontroli czasu.</p> <p>5. Kontrola czasu — wypełnienie rubryk związanych z obliczaniem zarobku za wykonaną operację — wniesienie danych na kartę zbiorczą (Kz).</p>							
<p>6. Przekazanie Krb oraz Kz do Wydziału Kosztów Własnych w celu rozliczenia robocizny.</p>							
<p>7. Przekazanie Krb do Biura Fabrykacji w celu porównania czasu rzeczywistego z planowanym, oraz ustalenia robót w toku</p>							
<p>8. Przekazanie Krb do archiwum</p>							
<p>b) dla robocizny pośredniej (Krp)</p> <p>1. Wystawienie Krp przez majstra na stanowisku pracy.</p>							
<p>2. Przekazanie Krp do kontrolera czasu (dalsze czynności jak w punkcie a) 5 i a) 6).</p>							
<p>3. Przekazanie Krp wraz z Kz do Wydziału Kosztów Własnych w celu rozliczenia robocizny pośredniej i archiwowania</p>							
<p align="center"><u>Karta zbiorcza</u></p> <p>1. Wystawienie i uzgodnienie Kz w oparciu o Krb i Krp.</p>							
<p>2. Przekazanie Kz do Wydziału Kosztów Własnych (wraz z Krb i Krp) w celu sprawdzenia pełnej ilości Krb i Krp za rozliczony okres.</p>							
<p>3. Przekazanie Kz do Biura Płacy i Pracy celem sporządzenia listy płacy i archiwowania.</p>							
<p align="center"><u>Lista płacy</u></p> <p>1. Sporządzenie listy płacy w czterech egzemplarzach (uzgodnienie z Kz) i przekazanie do odpowiednich wydziałów.</p>							
<p>2. Rozliczenie dodatków i godzin nadliczbowych z listy płacy oraz uzgodnienie rozliczonej robocizny z listą płacy w Wydziale Kosztów Własnych</p>							
<p>3. Przekazanie listy płacy do archiwowania.</p>							

z kolei niemożność stopniowego dokonywania przez Wydział Kosztów Własnych rozliczeń robocizny — po rozwiązaniu sposobu uzgadniania sum „spływających“ kart roboczych z kartami zbiorczymi zarobku i bieżącego sporządzania kalkulacji wynikowej, co ma szczególne znaczenie w zakładach o produkcji indywidualnej;

- b) rozliczenie robocizny dla potrzeb arkusza rozliczeniowego; na skutek niezgodności jakie zachodzą pomiędzy zasięgiem wydziałów organizacyjnych, wg których grupowana jest lista płac i wydziałów dla potrzeb arkusza rozliczeniowego, a dalej różnic wynikłych na skutek wypożyczenia pracowników z wydziału na wydział; sprawdzone z kartami zbiorczymi zarobku, karty robocze segregowane są wg wydziałów arkusza rozliczeniowego, oddzielnie dla robocizny bezpośredniej i pośredniej.

Zlokalizowanie i znalezienie ew. błędu wynikającego z porównania sumy kart roboczych z odpowiednią sumą listy płac jest przy obecnym systemie bardzo uciążliwe, jeśli nawet praktycznie niemożliwe

Konsekwencją tego stanu jest też trudność w rozliczaniu dodatków.

Zaradzić temu mankamentowi można by przykładowo w ten sposób:

1. rozdzielić karty robocze danego wydziału organu zacyjnego na karty, dotyczące robocizny bezpośredniej i pośredniej;
2. sporządzić przed wyeliminowaniem kart roboczych, doliczanych do robocizny innych wydziałów, zestawienie przychodów i rozchodów (a więc kart zawartych w liście płac w sumie wydziału „A“, lecz obciążających wydział arkusza rozliczeniowego „B“ i odwrotnie);
3. sposób sprawdzania merytorycznego kart roboczych; w celu przeprowadzenia prawidłowej kalkulacji wynikowej poszczególnych zleceń, konieczne jest sprawdzenie, czy operacje, za wykonanie których wypłacono pewne sumy robocizny, dotyczą tychże zleceń. Sprawdzenie takie, przy obecnie stosowanym systemie, mogłoby być dokonywane np. w Rozdzielni.

KOMENTARZE DO ZAKAZDZEŃ I INSTRUKCJI

Sprawozdawczość finansowa w 1950 r.

Na XVIII zjeździe WKP(b) Wicepremier ZSRR, W. Mołotow, podkreślał, że plany nie związane z kontrolą ich wykonania przenoszą się w bezwartościowe formularze; jedynie rzetelna analiza planu może pozwolić na sprawniejsze wykonywanie i zestawianie samych planów.

Stwierdzenie to wskazuje wyraźnie na dużą wagę, jaką przywiązuje się do sprawozdawczości i opartej na niej kontroli działalności gospodarczej w Kraju Socjalizmu, stosującym u siebie od lat zasady gospodarki planowej. Jest to zresztą logiczną konsekwencją faktu, że w ustroju socjalistycznym — gdzie planowanie w przedsiębiorstwie stanowi składowe ogniwo planowania ogólnogospodarczego, znajdującego swą syntezę w Narodowym Planie Gospodarczym — sprawozdawczość ma na celu kontrolę planów finansowo-gospodarczych przedsiębiorstw, a tym samym kontrolę wykonania Planu Narodowego.

Aby kontrola ta mogła być skuteczna, winna opierać się na jednolitych — w podstawowych swoich elementach — dla wszystkich przedsiębiorstw wzorach sprawozdawczych, mających za zadanie przedstawienie rzeczywistości, a zatem zobrazowanie wykonania planu, rezultatów walki o ilościowe i jakościowe powiększenie produkcji, obniżenia jej kosztów itp.

Z przyczyn, których omówienie wybiega poza ramy niniejszego artykułu postulat jednolitych wzorów do 1950 r. nie był u nas spełniony. Sprawozdawczość przedsiębiorstw podległych dawnemu Ministerstwu Przemysłu i Handlu uregulowana była Instrukcją F

38, Dep. Finansowego Min. Przemysłu i Handlu z dnia 10.II.1949 r., gdy natomiast przedsiębiorstwa podległe innemu Ministerstwu sporządzały sprawozdania o odmiennym układzie. Lecz nawet sprawozdawczość przedsiębiorstw podległych b. Min. Przemysłu i Handlu nie była jednolita, co do swej treści, ze względu na odmienną szereg rozwiązań księgowych, zawartych w pozornie „jednolitym“ planie kont. W wyniku tego stanu rzeczy dopiero ujednoczenie planów kont w formie wydania Instrukcji 1/F, 6/F, 10/F, 12/F, Dep. Finansowego PKPG, stworzyło podstawę umożliwiającą wydanie Zarządzenia Ministerstwa Finansów z dnia 25.V.1950 r. w sprawie okresowych sprawozdań finansowych na 1950 r.

Zarządzenie to stanowi dalszy krok naprzód w dokonującym się rozwoju rachunkowości i jej zastosowaniu w coraz pełniejszej mierze do potrzeb gospodarki planowej, do potrzeb planu 6-letniego.

Jest to nowy etap w ujednoczeniu sprawozdawczości finansowej, gdyż żadne z dotychczas wydanych zarządzeń w tym zakresie nie dotyczyło równocześnie sprawozdawczości przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych, usługowych, przedsiębiorstw przemysłu miejscowego, jednostek utrzymywanych z Rachunku Narzutów Administracyjnych oraz wszelkich innych przedsiębiorstw uspołecznionych.

Celem nowej sprawozdawczości jest z jednej strony: stworzenie podstaw dla prowadzenia przedsiębiorstwa, z drugiej zaś — uzyskiwanie danych dla jednostek wyższych szczebli o przebiegu interesujących je zjawisk.

Chodzi więc w pierwszym rzędzie o skierowanie uwagi na konieczność kontroli zawartych w sprawozdaniach liczb i wyciąganie odpowiednich wniosków. Ta forma sprawozdawczości umożliwi w dużej mierze głównym i starszym księgowym przeprowadzanie analizy gospodarczej swych przedsiębiorstw, co jest jednym z podstawowych obowiązków, nałożonych przez Uchwałę Rady Ministrów o głównych i starszych księgowych (Monitor Polski, Nr 26 A/1950).

Władze nadrzędne natomiast uzyskują tą drogą szereg informacji, ułatwiających kontrolę jednostek im podległych, oraz obrazujących kształtowanie się istotnych wielkości, charakteryzujących rozmiary produkcji, zasobów, sposób ich finansowania itd.

Zarządzenie z dnia 25.V.1950 r., wprowadzające obowiązek składania sprawozdań finansowych według jednolitych wzorów (pkt. 1), dotyczy wszystkich przedsiębiorstw uspołecznionych, stosujących w 1950 r. pełny lub wewnętrzny rozrachunek gospodarczy i sporządzających samodzielne bilanse. Sprawozdania finansowe (pkt. 3) mają obowiązek podpisać: kierownik przedsiębiorstwa (zakładu) oraz główny lub starszy księgowy — to znaczy osoby, które są odpowiedzialne za dane zawarte w sprawozdaniu. W punkcie następnym (pkt. 4) zarządzenie mówi, że przedsiębiorstwa winny składać swe sprawozdania nie tylko nadrzędnej jednostce organizacyjnej, lecz również właściwemu terytorialnie oddziałowi banku finansującego eksploatację oraz Urzędowi Skarbowemu. Punkt 5 i 6 podaje sposób

i terminarz składania sprawozdań przez przedsiębiorstwa oraz przyjmowania ich przez jednostki nadrzędne. Zarządzenie ustala 2 terminy dla składania sprawozdań: termin 25-dniowy od ostatniego dnia okresu sprawozdawczego dla przedsiębiorstw i 40-dniowy dla jednostek nadrzędnych, sporządzających sprawozdania zbiorcze. Jak z powyższego wynika, jednostki nadrzędne dysponują okresem 15 dni na sporządzenie sprawozdań zbiorczych.

Przepis zarządzenia uzależniający wprowadzenie nowych dodatkowych wzorów sprawozdawczych przez poszczególne Ministerstwa od ich uprzedniego uzgodnienia z Ministerstwem Finansów pozwala przypuszczać, że Dep. Księgowości Ministerstwa Finansów nadal koordynować będzie wydawanie wszelkich aktów normalnych z zakresu sprawozdawczości finansowej, co zezwoli na zachowanie jednolitości wzorów i wyeliminuje podwajanie prac w przedsiębiorstwach.

Przepis nakazujący jednostkom nadrzędnym kontrolowanie zgodności, składanych przez jednostki podległe, sprawozdań finansowych — z danymi księgi obrotów i sald oraz sprawdzanie ich pod względem formalnym, wynika z uchwały o głównych i starszych księgowych, nakładającej na głównego księgowego obowiązek zorganizowania, kierowania i kontrolowania komórek rachunkowości we wszystkich podległych przedsiębiorstwach i zakładach pracy.

Ilość i rodzaj sprawozdań, do składania których są zobowiązane przedsiębiorstwa, ilustruje poniższa tabela:

L. P.	Rodzaj sprawozdań	Przedsiębiorstwa księgujące w oparciu o plan kont dla			
		przemysłu	handlu	przemysłu miejscowego	jednostek administr.
		składają sprawozdanie wg wzorów:			
1	2	3	4	5	6
	Sprawozdania miesięczne				
1	bilans	Załącznik I JPK	Załącznik I JPK	Załącznik I JPK	Załącznik I JPK
2	r-k wyników rezultatów sprzedaży, rezultatów realizacji działalności	Załącznik II JPK	Załącznik II, III, IV, IVa JPK	Załącznik II JPK	Załącznik II JPK
3	sprawozdanie z wykonania planu nakładów i kosztów	P4 m	H4 m	M4 m	A4 m
4	Dodatkowe sprawozdania kwartalne porównawczy r-k wyników	Załącznik III JPK			
5	zestawienie analityczne środków normowanych	P5 k	H5 k	M5 k	—
6	zestawienie analityczne środków trwałych, funduszy własnych, oraz pokrycia normatywów	P6 k	H6 k	M6 k	—
7	zestawienie planu obrotów towarowych		H7 k		
8	sprawozdanie o ubytkach towarowych, mankach i zepsuciu towarów		H8 k		

Użyte symbole: „P“ — „przemysł“, „H“ — „handel“, „M“ — „przemysł miejscowy“, „A“ — „jednostka administracyjna“; „m“ — sprawozdanie miesięczne (składane co miesiąc), „k“ — kwartalne (składane co kwartał). Symbole: „Załącznik I JPK“, „Załącznik

II JPK“, „Załącznik III JPK“ wykazane w kolumnach 3—6 oznaczają, że przedsiębiorstwa sporządzają bilanse i rachunki wyników, zgodnie z I, II, ew. III załącznikiem do odpowiedniego Jednolitego Planu Kont, w oparciu o który prowadzą księgowość.

Przedsiębiorstwa usługowe, w zależności od tego, czy stosują plan kont dla przedsiębiorstw przemysłowych czy handlowych — składają sprawozdania według odpowiednich wzorów, wymienionych w kolumnie 3 lub 4.

Jak wynika z powyższej tabeli wszystkie rodzaje przedsiębiorstw obowiązane są do składania 3 sprawozdań miesięcznie, a mianowicie: bilansu, rachunku wyników i sprawozdania z wykonania planu nakładów i kosztów, oraz dodatkowo, raz na kwartał: zestawienia analitycznego środków normowanych (P5 k, H5 k, M5 k), zestawienia analitycznego środków trwałych, funduszy własnych oraz pokrycia normatywów (P6 k, H6 k, M6 k), ponadto w przemyśle: porównawczego rachunku wyników (wg załącznika III JPK), w handlu: zestawienia planu obrotów towarowych (H7 k) i sprawozdania o ubytkach towarowych, mankach i zepsuciu towarowych (H8 k).

Jednostki utrzymywane w Rachunku Narzutów Administracyjnych nie składają w okresach kwartalnych żadnych dodatkowych formularzy.

Część z wprowadzonych wzorów spełnia podobną rolę, co formularze opublikowane jako załączniki przy poszczególnych planach kont:

Rodzaje przedsiębiorstw	wzory wg zarządzenia	wzory wg (jpk.)
przemysłowe	P5 k	I/3
	P6 k	I/1, I/2
handlowe	H5 k	I/3
	H6 k	I/1, I/2
przemysł miejscowy	M5 k	I/1
	M6 k	I/2

Przedsiębiorstwa prowadzące księgowość w oparciu o inne plany kont, aniżeli ogłoszone Instrukcjami 1/F, 6/F, 10/F, 12/F Dep. Finansowego PKPG winny składać przynajmniej bilans, rachunek wyników i sprawozdanie z wykonania planu nakładów i kosztów według wzorów ustalonych przez właściwe Ministerstwa. Należy poza tym domniemywać, że wzory tych sprawozdań będą opierać się na tych samych zasadach i będą zbliżone swym układem do formularzy załączonych do zarządzenia.

Spróbujemy obecnie skreślić krótką charakterystykę nowych wzorów sprawozdawczych, do składania których zobowiązuje omawiane zarządzenie wszystkie przedsiębiorstwa samodzielnie bilansujące. Charakterystykę oprzemy o wzory dla przemysłu kluczowego, ponieważ różnice w sprawozdaniach innych gałęzi gospodarki narodowej wynikają jedynie z odmienności planów kont.

Bilans i rachunek wyników, zgodne ze wzorami JPK, żadnych zmian nie wnoszą.

W sprawozdaniu z wykonania planu nakładów i kosztów elementem nowym jest wprowadzenie wskaźników, wynikających z zestawienia liczb księgowości z danymi spoza księgowości — jak wielkość produkcji, roboczo-godziny itd. Pomimo względności tego rodzaju danych zastosowanych do ogółu przedsiębiorstw, nie zaś jednego zakładu, władza nadrzędna uzyskuje tą drogą wystarczająco charakterystyczne wskaźniki,

zezwalające na kontrolę wykonania planu, przeprowadzenie porównań między okresami, branżami itp. Może się zdarzyć, że liczby te wykażą z okresu na okres znaczne wahania, zdaniem kierownictwa nieuzasadnione przebiegiem działalności. W tego rodzaju przypadkach jest rzeczą kierownictwa przeprowadzenie szczegółowej analizy przyczyn i wyjaśnienie w uwagach powodu tego rodzaju ukształtowania się współczynników.

Przy analizie sprawozdania z wykonania planu nakładów i kosztów należy pamiętać, że procent wykonania planu kosztów nie powinien w zasadzie być z miesiąca na miesiąc większy niż 100/12%, czyli 8¹/₃%, jeśli również w tym okresie nie został przekroczony plan produkcji. Należy również wziąć pod uwagę, że pewne nakłady, nazwijmy je umownie „stałe“, do których można w zasadzie zaliczyć nakłady księgowane w gr. (pgr. kontach) 404, 405, 42, 440, 441, 451, 452, 453, 454, 46, 470, 481 obowiązujących JPK dla przedsiębiorstw przemysłowych winny kształtować się z miesiąca na miesiąc w podobnych sumach bez względu na przekroczenie planu produkcji. Inne natomiast nakłady, nazwijmy je umownie „zmiennymi“, mogą kształtować się zależnie od wykonania planu w danym okresie sprawozdawczym, mniej niż proporcjonalnie, lub co najwyżej proporcjonalnie do rozmiarów produkcji.

Dalszą nowością tego sprawozdania jest — obok ujęcia nakładów w układzie rodzajowym kl. 4 — wykazanie kosztów w układzie klasy 7, wprowadzenie procentowych stosunków poszczególnych kosztów do ogólnej sumy tych kosztów oraz stosunku procentowego poszczególnych składników kosztów produkcji podstawowej do ogólnej sumy kosztów produkcji podstawowej bieżącego okresu.

Omawiane „sprawozdanie z wykonania planu nakładów i kosztów“ stanowi podstawę dla sporządzenia przez jednostki nadrzędne części II i IV zbiorczych zestawień analitycznych.

W „zestawieniu analitycznym środków normowanych“, sporządzonym w okresach kwartalnych, wprowadzono obowiązek wykazywania danych, które nie figurowały w dotychczasowej sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw, jak np. dane dotyczące wysokości zapasów zbędnych, przeznaczonych i zgłoszonych do upłynnienia przez przedsiębiorstwo. Liczby te znajdują również swe odbicie w sprawozdawczości zbiorczej, sporządzanej przez jednostki nadrzędne. Wykazanie tych sum w sprawozdaniu finansowym przedsiębiorstwa ma doniosłe znaczenie w okresie walki o przyspieszenie rotacji środków obrotowych i szybsze ich upłynnienie.

Walka o przyspieszenie szybkości rotacji środków obrotowych znajduje również swe odbicie w dalszych kolumnach „zestawienia analitycznego środków normowanych“, a mianowicie przez wprowadzenie do zestawienia kolumn, dotyczących współczynnika szybkości obrotu oraz cyklu obrotowego poszczególnych środków normowanych, obliczonego w dniach.

Przez porównanie tych cyfr z kwartału na kwartał, będzie można wyciągnąć wnioski wskazujące, czy przedsiębiorstwo przyspiesza obrót środków, czy załoga osiągnęła we współzawodnictwie o skrócenie cyklu obrotowego poszczególnych środków normowanych zadeklarowane wyniki itp.

„Zestawienie analityczne środków trwałych, funduszków własnych oraz pokrycia normatywów“ ma za zadanie wskazać na zmiany zachodzące w wysokości środków trwałych i funduszków własnych, w okresie od bilansu otwarcia do końca kwartału sprawozdawczego oraz wykazać nadwyżkę (względnie niedobór) funduszków własnych, pozostałych po odjęciu wartości środków trwałych, nad normatywem środków obrotowych.

Wykazanie inwestycji w odrębnej pozycji zestawienia zezwala na oddzielenie przyrostu majątku trwałego w wyniku zakończenia inwestycji od zmian, wynikających z nieodpłatnego przekazania obiektów majątkowych itp.

Obok powyżej omówionych wzorów opracowanych w zasadzie w sposób jednolity dla ogółu przedsiębiorstw, zarządzenie wprowadza 2 dodatkowe sprawozdania, występujące tylko w przedsiębiorstwach handlowych, a mianowicie: wzór „H7 k“ — „wykonanie planu obrotów towarowych“ i wzór „H8K“ — „sprawozdanie o ubytkach towarowych, naturalnych mankach towarowych i zepsuciu towarów“. W sprawozdaniu H7 k kolumna 5 „plan na 1950 r. jednostek objętych sprawozdaniem“ oraz kolumna 8 — przeznaczone są dla jednostek nadrzędnych, sporządzających sprawozdanie zbiorcze. Przeznaczenie kolumny

5 wyjaśnione będzie przy omawianiu „zbiorczych zestawień analitycznych“ dla przemysłu.

Jak wynika z wyżej omówionych wzorów, dotychczasowa sprawozdawczość, będąca tylko odbiciem bieżących księgowości, została zastąpiona przez wzory, zmuszające zainteresowanych do wyprowadzenia procentów wskaźników, przeliczeń itp. i tym samym do dokonania analizy działalności przedsiębiorstwa.

Ten układ analityczny, to jedna z najbardziej charakterystycznych cech omawianych wzorów sprawozdawczych.

Na podkreślenie również zasługuje fakt uzupełnienia zarządzenia szczegółowymi instrukcjami wyjaśniającymi sposób wypełniania poszczególnych wzorów.

W omawianym zarządzeniu obok opracowania wzorów sprawozdawczości, składanych przez poszczególne przedsiębiorstwa, podjęto również próbę rozwiązania zagadnienia sprawozdawczości zbiorczej, dokonywanej przez CZP, Centrale Handlowe i inne jednostki równorzędne, które będą składały sprawozdania miesięczne i kwartalne, bądź na wzorach zbiorczych, bądź na wzorach jednostek samodzielnie bilansujących w zależności od decyzji poszczególnych ministerstw.

Zestawienie tych wzorów przedstawia się następująco:

Lp.	Rodzaje sprawozdań	Poszczególne jednostki administracyjne			
		przemysł	handel	przemysł miejscowy	administr.
		składają sprawozdania wg wzorów			
1	2	3	4	5	6
	Sprawozdania miesięczne				
1	Zbiorcze sprawozdania z wykonania planu nakładów i kosztów				AZ 4 m uraz zał.
2	Zbiorcze zestawienie analityczne	PZ 10 m.	HZ 10 m	MZ 10 m*)	
	Dodatkowe sprawozdania kwartalne				
3	Zbiorczy bilans	Zał. I JPK	Zał. I JPK	Zał. I JPK	Zał. I JPK
4	Zbiorczy r-k wyników działalności	Zał. II JPK	Zał. II, III, IV, IV _a JPK	Zał. II JPK	Zał. II JPK
5	Porównawczy r-k wyników	Zał. III JPK oraz z zał.			
6	Wykonanie planów obrotów towarowych		HZ 7 k		
7	Sprawozdanie z wykonania planu nakładów, planu różnic cen oraz wskaźniki		HZ 4 k		

Litera „Z“ oznacza sprawozdania zbiorcze.

*) Wprawdzie w zarządzeniu nie podano w odrębnym punkcie wymagań odnośnie zbiorczej sprawozdawczości dla przedsiębiorstw przemysłu miejscowego, należy jednak domniemywać na podstawie załączonego do zarządzenia wzoru MZ 10 m i punktu 16 zarządzenia, że na sprawozdawczość zbiorczą dla tego rodzaju przedsiębiorstw składają się:

a) co miesięczne

a1) zbiorcze zestawienie analityczne (wzór MZ 10 m),

b) dodatkowo co kwartał:

b1) zbiorczy bilans wg wzoru dla przedsiębiorstw

b2) zbiorczy rachunek wyników wg wzoru dla przedsiębiorstw.

Wzory HZ 4 k, HZ 7 k, AZ 4 m nie wymagają osobnego omówienia, gdyż są one identyczne ze wzorami stosowanymi przez przedsiębiorstwa, podległe jednostkom nadrzędnym i tak: sprawozdania oparte o wzór HZ 4 k są sporządzane przez jednostki nadrzędne co kwartał, natomiast przez przedsiębiorstwa — co miesiąc; sprawozdania oparte o wzór HZ 7 k są sporządzane zarówno przez przedsiębiorstwa jak i jednostki nadrzędne co kwartał; wzór AZ 4 m, w opar-

ciu o który sporządzane są co miesiąc sprawozdania przez jednostki nadrzędne — jest identyczny ze wzorem A4 m.

Nowym sprawozdaniem, dotychczas nie omawianym, jest „zbiorcze zestawienie analityczne“ (wzór PZ 10 m, HZ 10 m, MZ 10 m), składane przez jednostki nadrzędne co miesiąc z tym, że pewne kolumny są wypełnione dodatkowo tylko w sprawozdaniach za ostatni miesiąc kwartału. Zestawienie to dzieli się na

4 części i zawiera w zasadzie wszystkie dane, dotyczące działalności finansowej danej branży, jakie mogą interesować poszczególne ministerstwa. Zestawienie to zawiera szereg nowych elementów nie spotykanych dotychczas w żadnych wzorach sprawozdawczych, jak np. wprowadzenie kolumny „plan roczny jednostek objętych sprawozdaniem”, oraz kolumny „plan roczny”. Cyfry tych dwóch kolumn nie będą sobie równe wówczas, gdy sprawozdanie zbiorcze (w pewnych uzasadnionych wypadkach) nie obejmuje wszystkich jednostek podległych. Pomimo, że sprawozdania zbiorcze winny być w zasadzie kompletne — to jednak, wychodząc z założenia, że malejąca z roku na rok liczba przedsiębiorstw posiadających zaległości, stanowi w stosunku do ogółu przedsiębiorstw nieznaczny odsetek — nałożono na jednostki nadrzędne obowiązek terminowego sporządzenia zestawień zbiorczych, umożliwiających stosunkowo szybką kontrolę wykonania planów. Dla uzyskania jednak liczb współmiernych, umożliwiających porównanie wykonania z planem, konieczne jest przeliczenie planu rocznego, zatwierdzonego dla danej branży w ten sposób, aby otrzymać liczby planu przedsiębiorstw objętych sprawozdaniem. Ponadto umożliwiono w ten sposób uwzględnienie zmian spowodowanych przekazywaniem poszczególnych jednostek do innych CZP, CH itp.

Wprowadzenie omawianej kolumny pozwoli zatem na wyprowadzenie prawidłowych stosunków procentowych wykonania planu rocznego. Z porównania zaś kolumn „plan roczny” i „plan roczny jednostek objętych sprawozdaniem” będzie można ustalić procentowy udział przedsiębiorstw objętych sprawozdaniem w ogólnej liczbie przedsiębiorstw podległych danej jednostce nadrzędnej.

Drugim elementem nowym, wprowadzonym w tym zestawieniu jest jednostronny, analityczny układ sprawozdań. W sprawozdaniu tym bowiem w jednej kolumnie występują zarówno aktywa jak i pasywa, nakłady jak i dochody. Saldowanie tych wielkości najwyraźniej występuje w części trzeciej zestawienia,

gdzie wyprowadza się różnice przez odjęcie od sum „aktywnych” sum „pasywnych” lub odwrotnie. Układ jednostronny wiąże się z następnym elementem charakterystycznym tego zestawienia, a mianowicie — świadomą niekompletnością danych. W części tej bowiem występują pozycje bilansowe najbardziej charakterystyczne, które jednakże wystarczająco obrazują działalność i stan finansowy danej branży. Mniej istotne wielkości pominięto, wychodząc zapewne z założenia, że w zestawieniach tych należy podawać jedynie te, które z punktu widzenia potrzeb CZP, CH, czy ministerstw resortowych, wymagają bieżącego śledzenia.

Oddziela się zatem informacje mniej ważne od istotnych, rezygnuje się z szeregu liczb zaciemniających obraz i utrudniających syntetyczną ocenę sytuacji. Na skutek takich założeń, zbiorcze zestawienie analityczne, oparte na stosunkowo niewielkiej ilości pozycji, daje przekrój całej działalności i stanu jednostek podległych Centralnym Zarządom, Centralom Handlowym czy innym jednostkom równorzędnym.

Wydaje się, że w przyszłości równoległe z pogłębieniem planowania, konieczne będzie dalsze wzbogacenie sprawozdawczości w formularze, naświetlające zagadnienia, w obecnych wzorach potraktowane jeszcze dość marginesowo. Opublikowane w chwili obecnej wzory sprawozdawczości nie obejmują bowiem danych o wykonaniu wszystkich planów odcinkowych zawartych w instrukcji Nr 2 PKPG. Niemniej uważny analityk potrafił z danych, zawartych w nowych sprawozdaniach, dać odpowiedź na pytania, jak kształtuje się wykonanie planu finansowego na głównych jego odcinkach.

Należy wreszcie podkreślić, że dane uzyskane z wzorów sprawozdań, mają charakter syntetyczny, a szczegółowa analiza przeprowadzona być winna na podstawie zapisów zawartych, np. w księgach obrotów i sald, arkuszach rozliczeniowych i kalkulacyjnych, a nawet w kartach kontowych.

(S.N.)

WYTYCZNE – INFORMACJE – WYJAŚNIENIA BOR

Charakter materiałów publikowanych w naszym czasopiśmie

Podajemy do wiadomości wszystkim Czytelnikom, że Departament Księgowości Ministerstwa Finansów pismem nr KS 1345/150 sprecyzował charakter materiałów publikowanych w naszym czasopiśmie. Artykuły, wyjaśnienia itp. zamieszczone w „Biuletynie” zawierają jedynie interpretację ustaw, zarządzeń, dekretoów, uchwał Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, Ministerstwa Finansów itp. urzędowych aktów normatywnych z zakresu zagadnień finansowych i rachunkowości.

Zgodnie z pismem ogólnym Prezydium Rady Ministrów Nr O-II-d-451 z dn. 1.IV.49 wszelkie zarządzenia, instrukcje, pisma ogólne itp. wydawane przez Ministerstwo Finansów w zakresie rachunkowości, jako dotyczące właściwych Resortów i podległych im jednostek będą ogłaszane w części A Monitora Polskiego

W związku z powyższym anulujemy treść odpowiedzi zamieszczonej w tej sprawie w Nr 2 Biuletynu (lewa szpalta, str. 87).

Wynagrodzenie kasjerów kas zapomogowych

Wyjaśniamy, że punkt b) odpowiedzi zamieszczonej w Nr 3 Biuletynu (str. 137) dotyczył wypadku wypłacenia pensji kasjera uprzednio nieplanowanych. Zgodnie z informacją PKPG — Departament Zatrudnienia, Płac i Norm i wypowiedzią Narodowego Banku Pol-

skiego koszty związane z wynagrodzeniem pracowników, zatrudnionych przy prowadzeniu kas zapomogowych, winny być pokrywane z Funduszu Nagród i Prac Zleconych, chyba, że koszty te były ujęte w planie funduszu płac przedsiębiorstwa.

Rozbudowa kont głównych

W związku z zapytaniami nadchodzącymi z terenu wyjaśniamy, że w przypadkach nie nasuwających zastrzeżeń co do celowości takiego postępowania, przedsiębiorstwa mogą w branżowych planach kont rozbudowywać grupy i podgrupy kont głównych finansowych — przez wprowadzenie niewielkiej ilości nowych kont (vide wyjaśnienie podane w Biuletynie BOR Nr 1 — str. 46).

Ministerstwo Resortowe może pozostawić w tym względzie swobodę decyzji Centralnym Zarządom, ew. Zjednoczeniom z tym, że kopie odnośnych zarządzeń czy zezwoleń należy przesyłać do wiadomości Departamentu Finansowego Ministerstwa Resortowego oraz do właściwej Komisji Branżowych Planów Kont, działającej w ramach Instytutu Finansowego (Warszawa, ul. Nowy Świat 69).

Rachunek bilansu zamknięcia za 1949 r. i bilans otwarcia 1950 r.

Wobec licznych zapytań otrzymywanych od przedsiębiorstw w sprawie ostatecznego zamknięcia ksiąg za 1949 r. poniżej podajemy zasady, jakimi się w tej sprawie należy kierować.

Wytyczne Nr 3 P-B w sprawie wzorów sprawozdań rachunkowych za rok 1949 zawierają polecenie przeksięgowania zapisów kont „Bilansu zamknięcia — aktywa oraz pasywa do przekształcenia” na konto „Przekształcony bilans zamknięcia”.

Konta „Bilansu zamknięcia” oraz „Bilansu otwarcia” wg nowego jednolitego planu kont różnią się od konta „Przekształconego bilansu zamknięcia”. Różnice te występują przy grupie 08 oraz 00/07, bowiem w bilansie „Przekształconym” fundusz własny występuje na 4-ch kontach („Fundusz własny”, „Zmniejszenia funduszu”, „Zwiększenia funduszu” i „Wynik za 1949 rok”) a konta grupy 00 — „Środki trwałe” i konta grupy 07 — „Umorzenia” — występują obustronnie saldami.

Przejrzystość sprawozdawczości za 1950 r. wymaga, ażeby konto Funduszu własnego przedstawiało jego wartość początkową na dzień 1.I.1950 r. a konta:

- 081 — Zwiększenia funduszu
- 082 — Zmniejszenia funduszu
- 089 — Wynik

nie zawierały żadnych sald w bilansie obrotowym w kol. „Bilans otwarcia”.

Stan taki można uzyskać, stosując się do wskazówek zawartych w komentarzach do nowych jednolitych planów kont, a mianowicie:

- 1. Księgowania w podgrupach
- 097 — Bilans zamknięcia i
- 098 — Bilans otwarcia

dokonać po wstępnym zatwierdzeniu bilansu „Przekształconego” na podstawie klauzuli jednostki nadrzędnej umieszczonej na bilansie, bez potrzeby sporządzenia (w tym roku — trzeciego) ostatecznego bilansu zamknięcia dla jednostki nadrzędnej.

W tym celu zapisy kont „Przekształconego bilansu zamknięcia” należy przenieść na konto 097 — Bilansu zamknięcia z wyjątkiem sald kont:

- 080 — Fundusz własny
- 081 — Zwiększenia funduszu
- 082 — Zmniejszenia funduszu
- 089 — Wynik,

które należy zaksięgować na podstawie dodatkowego „Polecenia księgowania” (wewnętrznej noty memoriałowej) po ustaleniu końcowego stanu Funduszu (per saldo) po stronie Ma — Bilansu zamknięcia, a to zgodnie z komentarzem, str. 73. Po czym na konto 098 —

Bilansu otwarcia na dzień 1.I.br. należy wprowadzić zapisy zgodne z kontem 097 — Bilansu zamknięcia.

2. Przyjmujemy jako zasadę, że w każdym okresowym (miesięcznym — kwartalnym) sprawozdaniu rachunkowym za rok 1950 w kolumnie formularza bilansu — „Dane z ostatniego bilansu” umieszczając będziemy sumy „Bilansu Otwarcia” na dzień 1 stycznia 1950 r., a w przejściowym wypadku zamknięcia roku 1949 — sumy z „Przekształconego bilansu zamknięcia” na dzień 31 grudnia 1949 r.

3. Bilans otwarcia sporządzony na dzień 1 stycznia 1950 r. jest stałą podstawą porównawczą dla wszystkich bilansów, sporządzanych w 1950 r. i dla tego jego cyfry będą podawane zawsze w rubryce „Dane z ostatniego bilansu”.

4. „Środki trwałe” w zakładach przemysłowych i handlowych oraz wartości opakowań i przedmiotów nietrwałych w zakładach przemysłowych można podać w bilansie okresowym w wartości netto zgodnie z komentarzem do JPK str. 352.

5. Aby uzyskać zgodność układu i sum ogólnych kont 097 i 098 ze wzorami sprawozdawczymi, należy wprowadzić przy rocznym zamknięciu wzgl. otwarciu kont w odpowiednich grupach i podgrupach planu przejściowe konta zbiorcze oznaczone specjalnie (vide str. 77 komentarza).

6. Wzór bilansu okresowego i za rok 1950 załączony do jednolitego planu kont dla przedsiębiorstw przemysłowych należy uzupełnić przez dodanie pod pozycją III-cią opuszczonych pozycji po stronie aktywów —

IV. 082 — „Zmniejszenia funduszu własnego” po stronie pasywów —

IV. 081 — „Zwiększenia funduszu własnego”

Kolejność numeracji następných pozycji bilansowych należy przesunąć.

7. W wypadkach bezpośredniego wprowadzenia zapisów „Przekształconego bilansu zamknięcia” na konto 098 — Bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia br., bez uprzedniego dokonania księgowania na koncie 097 — Bilansu zamknięcia (patrz pkt. 1), przedsiębiorstwa winny mylne sumy wystornować (czerwonym zapisem), na podstawie dodatkowego wewnętrznego „Polecenia księgowania”.

Wówczas „Bilans obrotowy” za pierwszy okres sprawozdawczy nie będzie posiadał sald w kolumnie „Bilans otwarcia” na kontach 081, 082, 089, a łączne obroty w okresowych bilansach będą zgodne ze stanem na koniec okresu sprawozdawczego bilansów netto i będą dotyczyły tylko roku 1950, czego wymaga przejrzystość bieżącej sprawozdawczości.

Sumy potrącane pracownikom z tytułu przekroczeń dyscypliny pracy

Zgodnie z wypowiedzią Departamentu Księgowości Ministerstwa Finansów komunikujemy, że do czasu wydania odpowiedniego zarządzenia, regulującego przeznaczenie sum potrącanych pracownikom z tytułu przekroczenia ustawy o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy — sumy potrącane z poborów pra-

cowników należy ewidencjonować w pgr. 174 w korespondencji z „Debetem“ konta 170.

W tym celu BOR proponuje stworzenie jednego konta analitycznego na którym zapisy byłyby dokonywane w sumach zbiorczych z rejestrów pomocniczych, względnie — o ile to okaże się celowe — prowadzenie szeregu kont analitycznych (osobowych).

Z DOŚWIADCZEŃ ZAGRANICZY

W. M. BATYRIEW I W. K. SITNIN

System finansowy i kredytowy ZSRR

Polskie Wydawnictwa Gospodarcze, Warszawa, 1950 str. 92

1. Finanse i kredyt w gospodarce socjalistycznej. 2. Budżet państwowy ZSRR. 3. System podatkowy ZSRR. 4. Bank Państwowy ZSRR. 5. Oszczędności ludności. 6. Finansowanie budownictwa kapitalnego. 7. System finansowy i regulowanie obiegu pieniężnego.

W pierwszym rozdziale autorzy opierając się na prawach ekonomicznych wprowadzają pojęcie systemu finansowego w ujęciu gospodarki socjalistycznej. Podkreślono, że system finansowy stanowi jedną z najistotniejszych metod państwowego kierowania całym życiem społecznym i jest nieodzownym ogniwem rozszerzonej reprodukcji socjalistycznej. W dalszym ciągu przedstawiono sposób podziału środków pieniężnych, opierający się na marksistowskim podziale produktu społecznego, oraz metodę socjalistycznego rozrachunku gospodarczego. Po wskazaniu w jaki sposób rozdziela się w gospodarce radzieckiej pieniądze nagromadzenia (jednolity fundusz państwowy), autorzy omawiają cykle obiegu środków podstawowych i obrotowych w przedsiębiorstwie socjalistycznym, poruszając równocześnie zagadnienie normatywów środków obrotowych. Tworzenie się i podział środków finansowych w działalności przedsiębiorstw określają ich plany finansowe, które przeważnie zbudowane są w formie bilansu dochodów i wydatków. Efektem tego bilansu jest zestawienie, ustalające bądź swobodny zysk, podlegający wpłacie do budżetu, bądź konieczność sfinansowania przedsiębiorstwa (prócz wykorzystania przez nie środków z własnych źródeł). Poruszono również konieczność przydzielania środków pieniężnych przedsiębiorstwu w formie kredytu (z uwzględnieniem szczególnych jego rodzajów (czasowe potrzeby na dodatkowe środki, jak specjalnie tworzone zapasy surowcowe, sezonowy charakter produkcji itp.). W zakończeniu rozdziału pierwszego autorzy podkreślają znaczenie finansów gałęzi gospodarki narodowej ZSRR, ich powiązanie z budżetem i systemem bankowym.

W rozdziale drugim, poświęconym zagadnieniu budżetu państwowego ZSRR, zobrazowano na wstępie jego strukturę pieniężną na przykładzie lat 1933—37. Podstawowym źródłem dochodów są nagromadzenia przedsiębiorstw gospodarki uspołecznionej (88% z czego 71% podatek obrotowy). W wydatkach budżetu, znaczenie decydujące miały wydatki na finansowanie gospodarki narodowej (52%), na cele kulturalno-socjalne (21%) i na obronę (11%). Wskazując na różnicę jaka istnieje pomiędzy działalnością gospodarczą państwa w ustroju kapitalistycznym i socjalistycznym, autorzy określają rolę budżetu państwa socjalistycznego, który spełnia funkcję planowego podziału pieniężnych, a zatem i materialnych środków państwowych, zgodnie z proporcjami rozwoju, ustalonymi planem gospodarczym.

W dalszym ciągu autorzy stwierdzają, że wzajemny stosunek organizacji gospodarczych z budżetem polega przede wszystkim na ogólnej zasadzie włączenia do budżetu wolnych nagromadzeń lub na uzupełnieniu z budżetu brakujących środków pieniężnych. Istnieją do budżetu wolnych nagromadzeń, lub na uzupełnienie obrotowego, regulowania rentowności poszczególnych

przedsiębiorstw, całkowitego finansowania nowych budowl, mających ogólnopństwowe znaczenie itp.

Ścisłe powiązanie budżetu państwowego z planami finansowymi oraz wnikliwa analiza daje podstawę do funkcji kontroli jaką spełnia budżet w stosunku do planów branżowych. Dalsze powiązanie budżetu z planami innych ogniw systemu finansowego sprawia, że stanowi on podstawowy plan finansowy państwa socjalistycznego.

Budżet państwowy ZSRR składa się z budżetu związkowego, republikańskich i miejscowych. Te ostatnie dzielą się na krajowe, obwodowe, rejonowe, miejskie, przysiółkowe i wiejskie. W ten sposób każdy organ władzy ma samodzielny budżet, a struktura systemu budżetowego ZSRR jest odbiciem ustroju państwa radzieckiego. W dalszym ciągu autorzy wyjaśniają prawa i obowiązki rad miejscowych, dysponujących budżetem, przy czym podkreślono charakter nienaruszenia jednolitości radzieckiego systemu budżetowego. Obok zasady jednolitości autorzy wymieniają dalsze podstawy radzieckiego systemu budżetowego mianowicie: prawdziwy i szeroki demokracja oraz realizację leninowsko-stalinowskiej polityki narodowościowej (samodzielne prawa budżetowe wszystkich republik związkowych, obwodów, rejonów itp.). Końcową część tego rozdziału poświęcono omówieniu sposobów wykonania rozchodów budżetowych, którym kierują przede wszystkim Ministerstwo Finansów oraz sieć instytucji kredytowych. Podkreślono momenty kontroli prawidłowego wydatkowania sum budżetowych (przestrzeganie dyscypliny budżetowej).

Rozdział trzeci pracy Batoryewa i Sitnina poświęcony został omówieniu systemu podatkowego ZSRR.

Na wstępie podkreślono, że podatki stanowią stałą część dochodów budżetowych i mają charakter płatności obowiązkowych. Zasadniczy podział podatków w ZSRR przedstawia się następująco: 1) podatki opłacane z nagromadzeń pieniężnych przedsiębiorstw i organizacji gospodarki uspołecznionej (podatki obliczane od obrotu, od dochodu brutto i czystego dochodu), 2) podatki opłacane z osobistych dochodów ludności obliczane od płacy zarobkowej, od majątku itp.).

W dalszym ciągu następuje szczegółowe omówienie podatku obrotowego, który jest najważniejszym z pierwszej grupy wymienionych podatków. Podkreślono, że podatek obrotowy (wprowadzony po reformie w 1930 r.) zastąpił cały szereg innych podatków, przede wszystkim akcyz na towary masowego spożycia. Podatek ten jest metodą regulowania poziomu nagromadzeń pieniężnych przedsiębiorstw, rozmiary jego zależne są od przewidzianej planem różnicy między ceną i kosztami własnymi towaru. Wyjaśniono, że stawki podatku obrotowego są zróżniczkowane według grup towarów oraz, że istnieje zasada jednorazowego obciążenia (towar podlega obciążeniu tylko u producenta). Realizacja usług nie podlega podatkowi obrotowemu. Podkreślono kontrolne znaczenie podatku obrotowego.

Omawiając podatek dochodowy autorzy podkreślają, że w stosunku do przedsiębiorstw państwowych

państwo występuje jako właściciel przedsiębiorstwa (uczestniczenie w podziale zysku), zaś w stosunku do przedsiębiorstw spółdzielczych — jako przedstawiciel władzy państwowej (ściągnięcie części zysku w granicach sprzednio zatwierdzonych, regulowanie rentowności spółdzielni). U podstaw podatku dochodowego kolchozów leży ich dochód brutto, obejmujący całą sumę dochodów (pieniężnych i naturalnych). Stawki są zróżniczkowane, w zależności od źródła i charakteru dochodów kolchozów.

Przechodząc do omówienia grupy podatków od osobistych dochodów ludności wyjaśniono, że system podatkowy w tym zakresie skierowany jest na zaspokojenie ogólnopaństwowych potrzeb z części dochodów ludności. Wymieniono jako ważny podatek od gospodarstw rolnych, który oprócz celów czysto fiskalnych jest m. in. potężnym narzędziem w rękach władzy radzieckiej do ograniczenia kulactwa i regulowania procesów socjalnych na wsi. Podatek ten kształtuje się na podstawie obliczenia normatywnego, a nie dochodu faktycznego (normy dochodowości rozmaitych rodzajów zasiewów, hodowli itp.). Stawki podatku od gospodarstw rolnych ustalone zostały progresywnie.

W końcu niniejszego rozdziału autorzy omawiają podatki od ludności miejskiej, zwracając uwagę, że rola podatku dochodowego od wynagrodzeń robotników i urzędników jest dwójaka:

1. konkretna forma zobowiązania pracujących do wypełnienia obowiązków obywatelskich,
2. możliwość ścisłego podziału dochodu narodowego z uwzględnieniem indywidualnych warunków życia pracujących (ulgi, zwyczajki itp.).

Na wstępie rozdziału czwartego, poświęconego Bankowi Państwowemu ZSRR autorzy określają rolę banków na podstawie cytata Marksa i Lenina. „Bez olbrzymich banków socjalizm nie dałby się zrealizować... Od aparatu bankowego należy odciąć to, co w sposób kapitalistyczny wypacza ten wspaniały aparat, należy jeszcze go powiększyć, uczynić go bardziej demokratycznym... Jeden największy bank państwowy, z oddziałami w każdej gminie, przy każdej fabryce — to już dziewięć dziesiątych aparatu socjalistycznego...“ Wskazówki W. I. Lenina o najpełniejszym wykorzystaniu aparatu bankowego dla rozrachunku i kontroli produkcji — realizuje radziecki system kredytowy. Podkreślono, że w gospodarce radzieckiej forma kredytowa w przedsiębiorstwach państwowych wynika nie ze stosunków własnościowych, a z zasady rozrachunku gospodarczego.

Podano rozwijające się na zasadach kredytu funkcje Banku Państwowego ZSRR: po pierwsze, jako centrum rozliczeniowego i kasowego gospodarki radzieckiej, po drugie jako jedynego banku krótkoterminowego kredytowania produkcji i obrotu.

Dzięki odpowiedniemu sprecyzowaniu wpłat i wypłat przedsiębiorstw obroty na rachunkach w Banku Państwowym odzwierciedlają:

1. płatności pomiędzy organami gospodarczymi, wynikające z przemieszczenia ich produkcji.
2. powstawanie nagromadzeń i ich podział przez system budżetu państwowego.
3. wypłaty dochodów pieniężnych pracującym i wydatkowanie tych dochodów na opłatę towarów i usług.

Autorzy stwierdzają, że tego rodzaju uchwycenie obrotów stwarza możliwości dla przekształcenia Banku Państwowego w instytucję centralnej rachunkowości socjalistycznego społeczeństwa.

W dalszym ciągu przedstawiono sposoby rozliczeń pomiędzy przedsiębiorstwami, uregulowane rozporządzeniem RKI ZSRR z dnia 14 stycznia 1931 roku. Są one następujące:

1. akcept — najbardziej rozpowszechniona forma — polega na przesyłaniu odbiorcy dokumentów płatniczych przez Bank Państwowy równocześnie z załadowaniem towaru,
2. akredytywa — odbiorca przesyła należność do Banku Państwowego przed wysyłką towaru przez dostawcę, jednak zaliczenie sumy na rachunek tego ostatniego następuje w momencie

załadowania towaru (gwarancja uregulowania należności),

3. rachunek specjalny — zasada analogiczna jak przy akredytywie z tą tylko różnicą, że środki rachunku specjalnego mogą być wykorzystane dla płatności kilku dostawcom,
4. rozliczenia clearingowe, oparte na kompensowaniu wzajemnych pretensji organizacji gospodarczych. Rozliczenia tego typu dokonywane są w „biurach rozliczeń wzajemnych“ (BWR).

Następnie omawiają autorzy istotę i formy kredytowania przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych, przy czym zwrócono uwagę na moment kontroli nad produkcją i obrotem, wiążący się z tą funkcją Banku Państwowego. Do roku 1930 istniał w Związku Radzieckim system kredytu komercyjnego, polegający na dostarczaniu sobie nawzajem przez przedsiębiorstwa towarów i usług na kredyt wekslowy. Kredyt ten jako niewłaściwy został w latach 1930—31 zabroniony. Pożyczki udzielane przez Bank Państwowy dotyczą obecnie konkretnych wydatków, koniecznych dla wykonania planowych zadań, lecz nie dla tych potrzeb, dla których przedsiębiorstwo otrzymało własne środki obrotowe. Kredyty mają charakter zwrotny i winny być zabezpieczone określonymi materialnymi dobrami. Przedmiotem kredytu bankowego są: sezonowe zapasy, sezonowe wydatki produkcyjne, stałe powtarzające się wydatki. System kredytowy obejmuje również kredyty na sumy pieniężne w drodze, dalej kredyty na nieprzewidziane planem potrzeby, wreszcie specjalne rodzaje kredytu na potrzeby produkcyjne.

Autorzy w rozdziale czwartym analizują środki Banku Państwowego stwierdzając, że składają się na nie: środki własne (fundusz statutowy, zyski), środki obce (środki przedsiębiorstw znajdujące się w dyspozycji banku), emisja biletów bankowych.

W zakończeniu tegoż rozdziału zajmują się Batyriew i Sitnin emisjami pieniężnymi, podkreślając, że rozmiary kredytu bankowego, ekonomicznie nieodowne, zwalniają się rezerw pieniężnych gospodarki i bankowa emisja pieniądza — pozostają ze sobą w ścisłym związku.

Mechanizm bankowy uzupełnia pracę budżetu państwowego, gdyż przeprowadza podział środków pieniężnych wewnątrz gospodarki w celu odpowiedniego podziału zasobów materialnych i pracy, a równocześnie przeprowadza kontrolę nad sposobem wykorzystania środków.

Następny rozdział z kolei piąty, zajmuje się zagadnieniem oszczędności ludności. Analiza tworzenia się rezerw pieniężnych w rękach ludności dzieli skład zasobów pieniężnych na zasoby kasowe (wydatki codzienne) i na sumy przechowywane na większe jednorazowe wydatki. Państwo podejmuje środki, które mają na celu popieranie stałych, długotrwałych oszczędności, przechowywanych nie w gotówce, lecz w instytucjach państwowego systemu finansowego. Mobilizacja oszczędności pracowniczych daje im dodatkowe korzyści w formie procentów, praw do wygranych itp., z drugiej zaś strony stwarza dodatkowe źródło środków dla socjalistycznego budownictwa, powoduje wzmocnienie obrotu pieniężnego. Zasadniczą formą mobilizacji oszczędności są pożyczki państwowe. Podkreślono zasadnicze różnice pomiędzy pożyczkami tego typu w ustroju kapitalistycznym i socjalistycznym.

Obok pożyczek państwowych istnieje forma wkładów do kas oszczędności (sumy odłożone na wydawanie w krótkich okresach czasu). Autorzy zwracają uwagę, że motywy patriotyczne znacznie zwiększają w ZSRR rozmiar oszczędności.

Rozdział szósty poświęcono finansowaniu budownictwa kapitalnego. Podstawowa zasada tego zagadnienia jest fakt, że środki przeznaczone na budownictwo kapitalne są oddzielone od środków obsługujących produkcję bieżącą. Stworzono sieć specjalnych banków finansowania budownictwa kapitalnego Decydująca część zasobów banków specjalnych stanowi środki budżetowe i środki własne poszczególnych gałęzi gospodarki. Do ich podstawowych zadań należy organizacja kontroli państwowej nad wydatkowaniem

środków zebranych przy pomocy mechanizmu budżetowego i wpłaconych przez same organizacje gospodarcze.

Kapitałne budownictwo w ZSRR jest obecnie w olbrzymiej większości wypadków zorganizowane jako oddzielna gałąź przemysłu. Przedsiębiorstwa wykonawcze są samodzielnymi przedsiębiorstwami działającymi według rozrachunku gospodarczego, dysponującymi własnymi środkami obrotowymi. W czynnych przedsiębiorstwach kapitałne obroty prowadzone są przez samodzielne oddziały budownictwa kapitałnego przedsiębiorstwa, mające do swojej dyspozycji wydzielone środki specjalne.

Kontrolę finansową wydatków na budownictwo kapitałne przeprowadzają banki finansowania budownictwa poprzez tytuły, spisy tytułowe, kontrolę rozliczeń itp.

Banki specjalne wykonują również pewne funkcje kredytowe (kredyty krótkoterminowe) np. na sezonowe zapasy materiałów budowlanych. Pewna ilość kredytów długoterminowych dotyczy pomocy dla kolchozów i spółdzielni.

Rozdział siódmy i ostatni omawia system finansowy i regulowanie obiegu pieniężnego.

Na wstępie stwierdzono, że przy pomocy bezgotówkowych przelewów przeprowadza się obrót płatniczy wewnątrz uspołecznionej gospodarki, a w drodze gotówkowej wypłatę pieniężnych dochodów ludności, wykorzystanie przez ludność środków pieniężnych dla płatności organizacjom handlowym, finansowym itp. i obrót rynkowy pomiędzy poszczególnymi grupami ludności.

Autorzy cytują Stalina, który wskazywał, że trwałość pieniędzy radzieckich opiera się na ogromnych masach towarowych znajdujących się w rękach pań-

stwa i puszczonego w obrót po stałych cenach. Państwo socjalistyczne panuje nad prawidłowościami obrotu pieniężnego przy pomocy planowego regulowania stosunku ilości pieniędzy w obiegu i mas towarowych. Powiększenie lub zmniejszenie masy pieniężnej w obiegu następuje w procesie wykonywania planu kasowego Banku Państwowego. W dalszym ciągu omawia się szczegółowo plan kasowy, który m. in. ściśle limituje sumę emisji gotówkowej. Emisja pieniędzy lub ich wycofanie z obiegu wyraża stosunek dochodów i wydatków pieniężnych ludności, co z kolei jest syntetycznym wskaźnikiem szeregu bardzo ważnych procesów narodowo-gospodarczych.

Autorzy wskazują na fakt, że wzajemne powiązanie produkcyjno-finansowych planów poszczególnych gałęzi gospodarki i planów finansowych budżetu państwowego w Banku Państwowym ze wskaźnikami pieniężnych dochodów i wydatków ludności, daje szerokie możliwości planowego regulowania obrotu pieniężnego.

W. I. Lenin wskazywał, że obrót pieniężny pozwala w sposób najlepszy kontrolować prawidłowość obrotu gospodarczego. Jednym z najważniejszych narzędzi wpływu państwa na gospodarkę, wynikającego z takiej kontroli jest radziecki system finansowy.

*

Praca W. M. Batyriewa i W. K. Sitnina ujmuje w sposób metodyczny i w miarę szczegółowy zagadnienie systemu finansowego i kredytowego ZSRR.

Tłumaczenie wykazuje szereg usterek, wynikających z braku jednolitej ustalonej nomenklatury finansowo-rachunkowej, które winny być usunięte w ewentualnym następnym wydaniu.

(A. J.)

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Ustawodawstwo — Przepisy — Rozporządzenia

Dziennik Ustaw RP — 1950 r.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie zastosowania ubezpieczenia rodzinnego do pracowników rolnych Nr 19, poz. 159.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie przekazania agend oraz aktywów i pasywów rachunku polskiego niektórych komunalnych kas oszczędności Nr 19, poz. 160.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie przekazania Bankowi Rzemiosła i Handlu przez niektóre spółdzielnie kredytowe agend oraz aktywów i pasywów, objętych rachunkiem polskim, oraz postawienia tych spółdzielni w stan likwidacji Nr 19, poz. 161.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 20 kwietnia 1950 r. zmieniające rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie wykonania ustawy o podatku od wynagrodzeń Nr 19, poz. 162.

Rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 20 kwietnia 1950 r. w sprawie rozpoczęcia działalności przez Okręgowe Komisje Arbitrażowe w Warszawie, Katowicach i Łodzi Nr 19, poz. 163.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zmianie dekretu o ubezpieczeniu rodzinnym Nr 20, poz. 170.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zniesieniu opłat za nadzór nad zakładami ubezpieczeń Nr 20, poz. 172.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o skróconym czasie pracy szczególnie uciążliwej lub wykonywanej w szkodliwych warunkach Nr 20, poz. 174.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o narodowym planie gospodarczym na rok 1950 Nr 21, poz. 179.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o umowach planowych w gospodarce socjalistycznej Nr 21, poz. 180.

Ustawa z dnia 26 kwietnia 1950 r. o zgłaszaniu zobowiązań wobec zagranicy oraz znajdującego się w kraju mienia cudzoziemców Nr 21, poz. 182.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie zakresu działania Ministra Finansów i zmiany zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 22, poz. 188.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 1950 r. w sprawie przekazania do postępowania arbitrażowego niektórych sporów o prawa majątkowe Nr 22, poz. 189.

Monitor Polski — część A — 1950 r.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1950 r. o organizacji i funkcjonowaniu kontroli wewnętrznej w Ministerstwie Górnictwa oraz w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach podległych, wydane w porozumieniu z Prezesem Najwyższej Izby Kontroli na wniosek Ministra Górnictwa Nr 49, poz. 560.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 25 kwietnia 1950 r. w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie wy-

sokości diet i kosztów noclegu przy podróżach służbowych, delegacjach i przeniesieniach poza granicami kraju Nr 49, poz. 562.

Zarządzenie Nr 51 Komisji Dewizowej z dnia 20 kwietnia 1950 r. w sprawie sprzedaży za złote eksponatów na Międzynarodowych Targach Poznańskich w 1950 r. Nr 49, poz. 563.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 8 marca 1950 r. w sprawie zasad dopuszczenia uproszczonej dokumentacji technicznej przy remontach lokali sklepowych, wykonywanych przez przedsiębiorstwa Miejskiego Handlu Detalicznego Nr 49, poz. 572.

Zarządzenie Ministrów: Leśnictwa, Handlu Wewnętrznego oraz Przemysłu Ciężkiego z dnia 19 kwietnia 1950 r. w sprawie określenia organizacji lub władz, uprawnionych do stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia Nr 51, poz. 587.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie trybu zatwierdzania budżetów Funduszu Socjalnego oraz sposobu administrowania tymi funduszami w administracji państwowej Nr 53 poz. 604.

Zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 kwietnia 1950 r. w sprawie ustalenia podstawy ubezpieczenia pracowników rolnych Nr 53, poz. 606.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych, objętych budżetem centralnym Nr 55, poz. 630.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie wstępnych wytycznych do zasad Budżetu Państwa na rok 1951 Nr 55, poz. 631.

Uchwała Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia w sprawie wykonania niektórych postanowień uchwał Rady Ministrów: z dnia 19 lutego 1949 r. oraz z dnia 22 grudnia 1949 r. o wprowadzeniu planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej i zadaniach oszczędnościowych na rok 1949 Nr 55, poz. 632.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. Instrukcja Nr 6 — w sprawie organizacji i zakresu działania wojewódzkich oraz powiatowych komisji planowania gospodarczego, Nr 57, poz. 658.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 5 maja 1950 r. w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Przemysłu Ciężkiego, Nr 59, poz. 683.

Biuletyn PKPG

Zarządzenie Przewodniczącego KERM z dnia 7 marca 1950 r. w sprawie prowadzenia szkolnictwa zawodowego dla potrzeb Ministerstw: Górniczego, Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Lekkiego i Przemysłu Rolnego i Spożywczego Nr 5, poz. 73.

Zalecenie Przewodniczącego PKPG z dnia 6 marca 1950 r. w sprawie przestrzegania prawidłowości wypłat pracowniczych w wykonawstwie budowlanym Nr 5, poz. 74.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 14 marca 1950 r. w sprawie składania projektów nowo utworzonych central handlowych oraz planów obrotu towarowego istniejących central handlowych Nr 5, poz. 75.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 25 marca 1950 r. w sprawie przesunięcia terminu nade-

śnięcia pierwszego sprawozdania z wykonania Planu Inwestycyjnego na rok 1950 oraz w sprawie przesunięcia terminu wydania zarządzeń wykonawczych przez inwestorów centralnych Nr 5, poz. 77.

Instrukcja PKPG, Departament Finansowy z dnia 7 marca 1950 r. w sprawie przekazywania odszkodowań wypłaconych przez Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych z tytułu ubezpieczeń losowych i ich księgowego ujęcia Nr 5, poz. 80.

Instrukcja PKPG z dnia 9 marca 1950 r. w sprawie upłynnienia przez urzędy, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe nadmiernych i zbędnych remanentów materiałów przeznaczonych na cele produkcyjne, inwestycyjne lub inne eksploatacyjne potrzeby tych jednostek, a stanowiących towary rynkowe Nr 5, poz. 81.

Instrukcja Przewodniczącego PKPG z dnia 17 marca 1950 r. w sprawie upłynnienia przez przedsiębiorstwa państwowe remanentów niepełnowartościowych wyrobów gotowych własnej produkcji Nr 5, poz. 82.

Pismo okólne PKPG Departament Zatrudnienia, Płac i Norm z dnia 18 marca 1950 r. w sprawie wyodrębnienia Funduszu Współzawodnictwa Pracy i trybu postępowania przy jego wykorzystywaniu Nr 5, poz. 83.

Pismo okólne PKPG, Departament Cen, Kosztów i Rozliczeń z dnia 18 marca 1950 r. w sprawie finansowania inwestycji wykonywanych na podstawie poleceń Wojewódzkich Komisji Obrony Przeciwpożarowej Nr 5, poz. 84.

Pismo okólne PKPG, Departament Bilansów Towarowych Artykułów Przemysłowych z dnia 29 marca 1950 r. w sprawie zgłaszania do PKPG poprawek do planu zaopatrzenia Nr 5, poz. 86.

Uchwała Prezydium KERM z dnia 30 marca 1950 r. w sprawie zmiany stawek kosztów ogólnych przy robotach budowlanych i instalacyjnych Nr 6, poz. 87.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 20 marca 1950 r. w sprawie miesięcznej sprawozdawczości statystycznej przedsiębiorstw budowlano-montażowych gospodarki uspołecznionej Nr 6, poz. 89.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 kwietnia 1950 r. w sprawie mobilizacji rezerw drogą przyspieszenia obiegu środków obrotowych w gospodarce uspołecznionej Nr 6, poz. 93.

Pismo okólne PKPG, Departament Zatrudnienia, Płac i Norm z dnia 31 marca 1950 r. w sprawie planu zapotrzebowania na siłę roboczą w r. 1950 Nr 6, poz. 94.

Pismo okólne PKPG, Departament Bilansów Towarowych Artykułów Przemysłowych z dnia 15 kwietnia 1950 r. w sprawie prac przygotowawczych do planu zaopatrzenia na r. 1951 Nr 6, poz. 95.

Uchwała Prezydium KERM z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie częściowej zmiany uchwały KERM z dnia 12 kwietnia 1949 r. w sprawie finansowania kapitalnych remontów przedsiębiorstw objętych systemem finansowym Nr 7, poz. 99.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 7 kwietnia 1950 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Finansów w sprawie trybu postępowania w przypadkach wstrzymania wypłaty w wyniku przekroczeń funduszu płac Nr 7, poz. 101.

Okólnik Przewodniczącego PKPG z dnia 14 kwietnia 1950 r. o zmianie Okólnika Ministra Przemysłu i Handlu Nr 14 z dnia 21 października 1948 r. w sprawie wykorzystywania i premiowania pomysłów, wprowadzających ulepszenia lub usprawnienia w zakładach pracy Nr 7, poz. 105.

Pismo okólne PKPG Dep. Inwestycji z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie dokonywania zmian finansowych (virements) między limitami PI 1950 r. Nr 7, poz. 107.

Pismo okólne PKPG Dep., Cen, Kosztów i Rozliczeń z dnia 21 kwietnia 1950 r. w sprawie nadesłania zapotrzebowań na dotacje z Funduszu Inwestycyjno-Przewencyjnego Nr 7, poz. 109.

Uchwała Prezydium KERM z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie wykonania niektórych postanowień uchwał Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. oraz z dnia 22 grudnia 1949 r. o wprowadzeniu planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej i zadaniach oszczędnościowych na 1949 r. Nr 8, poz. 110.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 12 kwietnia 1950 r. zmieniające zarządzenie z dnia 30

maja 1949 r. w sprawie zasad i trybu sporządzania Planu Inwestycyjnego na r. 1950 Nr 8, poz. 112.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 21 kwietnia 1950 r. w sprawie premiowania wykonawstwa budowlanego Nr 8, poz. 113.

Pismo okólne PKPG, Dyrektor Generalny V Zespołu z dnia 20 kwietnia 1950 r. w sprawie wynagrodzeń za prace autorów, tłumaczy, opiniodawców, redaktorów, korektorów i rysowników przy opracowywaniu materiałów, przeznaczonych do publikowania w czasopiśmie gospodarczych i technicznych Nr 8 poz. 118.

Dziennik Urzędowy Ministerstwa Skarbu — 1950 r.

Okólnik Ministerstwa Skarbu z dnia 9 marca 1950 r. w sprawie otwierania rachunków bieżących w urzędach skarbowych dla warsztatów, internatów oraz gospodarstw rolnych przy państwowych szkołach i państwowych domach dziecka Nr 9, poz. 51.

Okólnik Ministerstwa Skarbu z dnia 18 marca 1950 r. w sprawie obowiązku podatkowego kolportażu PPK „Ruch” w zakresie podatku obrotowego Nr 9, poz. 53.

SPROSTOWANIA

I.

W Biuletynie Nr 1, na str. 20 w wierszu 10 od góry (szpalta prawa) wkradł się błąd drukarski, gdyż podano: „oraz równoległe Dt 1881 — Ct 185” zamiast: „oraz równoległe Dt 185 — Ct 1881”.

II.

Wobec zapytań, spowodowanych umieszczeniem w numerze trzecim Biuletynu odpowiedzią w sprawie księgowego ujęcia przerzutów (zwrotów) towarów ze szczegółu do szczegółu hurtu — w ramach jednej jednostki samobilansującej (Nr 3 str. 137) komunikujemy, że treść pytania winna brzmieć: „Jak ująć księgowo przerzut (zwrot) towarów ze szczegółu do szczegółu hurtu, w ramach jednej jednostki samobilansującej, jeżeli towary te otrzymano w r. 1949 a zwrócono w 1950”.

III.

W tym samym numerze i na tej samej stronie (137 — szpalta lewa) w odpowiedzi w sprawie księgowania zamiany silnika samochodowego należy skorygować następujące błędy drukarskie:

1. skreślić cyfrę „2” w pozycji „Dt 283 — Ct 759”,
2. skreślić pozycję Dt 031 — Ct 951 ponieważ zapis ten podany jest niepotrzebnie dwukrotnie,
3. w ostatniej pozycji księgowej zamiast „Dt 34320” winno być „Dt 34/320”.

IV

W numerze 4 Biuletynu (str. 148 — szpalta prawa, wiersz 27 od góry) należy po słowach: „...,o marzę hurtową, równa się cenie...” wstawić „...,hurtowej. Cena hurtowa powiększona o marzę detaliczną, równa się cenie...”.

KOMUNIKAT PD i PK

Przy Ekspozyturach terenowych Przedsiębiorstwa Druków i Przyborów Księgowych zostały otwarte sklepy sprzedaży detalicznej, dysponujące pełnym asortymentem druków i przyborów, rozprowadzanych przez PDPK.

Adresy tych sklepów są następujące:

1. Warszawa, ul. Ogrodowa 51 (IV piętro)
2. Poznań, ul. 27 Grudnia 4
3. Katowice, ul. Św. Jacka 4.

Sklepy detaliczne PDPK dokonują sprzedaży towarów w partiach nieprzekraczających przy jednorazowej transakcji sumy zł 30.000 (złotych trzydzieści tysięcy). Zamówienia o wartości ponad podaną kwotę należy kierować bezpośrednio do Centrali PDPK w Warszawie, ul. Rejtana 16.

Należność za pobrany w sklepach PDPK towar może być regulowana bądź gotówką, bądź też — w wypadku gdy klient posiada otwarte konto w tym samym banku co i odnośna ekspozytura PDPK — czekiem rozrachunkowym lub przelewowym.

Przesuwki „PI”, stanowiące nieodłączną część dostarczonych klientom swego czasu kontownice (płyty do księgowania), można zamawiać w Centrali PDPK, lub też nabywać je w sklepach detalicznych PDPK.

Stosując wymienione przesuwki należy używać dzienników finansowych, materiałowych, środków trwałych i inwestycyjnych ze znakiem Rp. zamiast dotychczas używanych Ru (Biuletyn Finansowy PKPG Nr 9 z grudnia 1949 r.).

Redakcja: BIURO ORGANIZACJI RACHUNKOWOŚCI. Warszawa, ul. Mazowiecka 11, tel. 8-53-81, 703-42.

Wydawca: „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE”, Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione

Adres Administracji: Warszawa, ul. Foksal 15, tel. 7-39-45.

Prenumerata i kolportaż: PPK „Ruch” — Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 8-71-80. Konto PKO: I-15808

Warunki prenumeraty: kwartalnie zł 450, półrocznie zł 900, rocznie zł 1800.

Druk „Prasa Demokratyczna”, Warszawa, Śniadeckich 16. Zam. Nr. 544 z dn. 13.VI.1950 r. Nakład 15.000.

Ukończono w lipcu 1950 r.

CENA ZŁ. 150.—

B-112690